

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ

આર/ફર્સ્ટ અપીલ નંબર ૧૦૨૮/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

અને

માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી વિરેશકુમાર બી. મયાણી

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી હા.

આપવામાં આવી શકે છે?

૨ પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?

હા.

૩ શું તેમના સ્વામી ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે? ના.

૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ ના.

કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો
સમાવેશ થાય છે?

ગૌણ અદાલતોમાં આ ન્યાયાધીશની વિતરીત કરવા

=====

ગુજરાત ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પો. લિ.

વિરુદ્ધ

ઈશ્વરલાલ એલ. પટેલ અને ૮ અન્યો

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ માટે શ્રી આર. ડી. દવે (૨૬૪)

પ્રતિવાદી (ઓ) નં. ૨, ૫, ૭, ૮, ૯ માટે

પ્રતિવાદી (ઓ) નં. ૧, ૩, ૪, ૬ માટે શ્રી ટી. વી. શાહ (૮૦૮)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા

અને

માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી વિરેશકુમાર બી. મયાણી

તારીખ: ૨૭/૧૧/૨૦૧૯

મૌખિક ચુકાદો

(પર: માનનીય ન્યાયમુર્તીશ્રી જે. બી. પારડીવાલા)

૧. સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં 'સી.પી.સી.') ની કલમ ૯૬ હેઠળની આ ફર્સ્ટ અપીલ મૂળ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેમાં સિટી સિવિલ જજ, કોર્ટ નં. ૧૮, અમદાવાદ દ્વારા સિવિલ સૂટ નં. ૩૯૪૭/૧૯૮૬ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાને પડકારવામાં આવ્યો છે, જેના દ્વારા વ્યાજ સાથે લોનની રકમની વસૂલાત માટે અપીલકર્તા દ્વારા મૂળ પ્રતિવાદીઓ સામે દાખલ કરવામાં આવેલ સિવિલ દાવો મર્યાદા ના સમયગાળા દ્વારા બાધિત હોવાના આધારે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો.

૨. આ અપીલ ઉદ્ભવવા માટેના કારણરૂપ હકીકતો નીચે મુજબ સારાંશિત કરી શકાય:

૨.૧ વાદી કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ એ મેસર્સ ધવલગિરી પેપર મિલ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના નામથી અને શૈલીમાં કંપનીના ડિરેક્ટર્સ તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં ગામઃ કરેલી, જિલ્લોઃ સુરત ખાતે પેપર મેન્યુફેક્ચરિંગ પ્લાન્ટ સ્થાપવાના હેતુ માટે ટર્મ લોન મંજૂર કરવા માટે વાદી – કોર્પોરેશનમાં અરજી કરી હતી. વાદી – કોર્પોરેશને રૂ. ૧૨,૬૦,૦૦૦/- ની લોનની રકમ મંજૂર કરી. પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ એ તારીખ ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ (આંકઃ ૭૬) ના રોજ ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી હતી. ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ તારીખ ૨૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ (આંકઃ ૭૭) ના રોજ ગેરંટીના રૂપમાં વ્યક્તિગત બાંધધરી પર સહી કરી હતી.

૨.૨ તારીખ ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ (આંકઃ ૭૬) ના ગેરંટી ડીડમાં કેટલીક સંબંધિત કલમો નીચે મુજબ છે:

"૧ આ ગેરંટી સતત ગેરંટી રહેશે અને કોર્પોરેશન દ્વારા તેને બંધ કરવાની લેખિત નોટિસ મળ્યા પછીના ત્રણ કેલેન્ડર મહિના પૂરા થાય ત્યાં સુધી અમને અને અમારા સંબંધિત વારસદારો, વહીવટકર્તાઓ, એસાઇનીઓ અને અંગત પ્રતિનિધિઓને બંધનકર્તા રહેશે અને તેને બંધ કરવા છતાં અથવા કોઈપણ મુક્તિ અથવા અમને સમયની છૂટછાટ આપવા છતાં આ ગેરંટી સતત

જામીનગીરી રહેશે અને જો નોટિસ દ્વારા બંધ કરવામાં આવે તો પણ આ ગેરંટી ઉપલબ્ધ રહેવાનું ચાલુ રહેશે (કુલ રકમની ઉપરોક્ત મર્યાદાને આધીન) અને આવી નોટિસ મળ્યાની તારીખે તમારા પ્રત્યેના પ્રિન્સિપાલ (મુખ્ય દેવાદાર) ના તમામ દેવા અને જવાબદારીઓ માટે વિસ્તૃત થશે, ભલે તે પછી નિશ્ચિત હોય કે આકસ્મિક હોય અને ભલે તે પછી તરત જ ચૂકવવાપાત્ર હોય કે ભવિષ્યના કોઈ સમયે અને અમારામાંથી કોઈના મૃત્યુ અથવા કાનૂની અસમર્થતા ભોગવવાના કિસ્સામાં અમારા સંબંધિત વહીવટકર્તાઓ, એક્ઝિક્યુટર્સ અથવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓની અને તેમની સંબંધિત એસ્ટેટની જવાબદારી આવા કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા આ ગેરંટી નક્કી કરવા માટે આપેલી લેખિત નોટિસ કોર્પોરેશનને મળ્યા પછીના ત્રણ કેલેન્ડર મહિના પૂરા થાય ત્યાં સુધી ચાલુ રહેશે. તમે આ કલમમાં વિચાર્યા મુજબની કોઈપણ નોટિસ પ્રાપ્ત થયા પછી ત્રણ કેલેન્ડર મહિનાની અંદર કોઈપણ સમયે પ્રિન્સિપાલ દ્વારા તમને ત્યારબાદ કરવામાં આવેલી તમામ ચૂકવણીઓની કદર કરવા માટે સ્વતંત્ર રહેશો અને સ્પષ્ટપણે ઉપરોક્ત હદ સુધીની અમારી સંબંધિત એસ્ટેટની જવાબદારીને અસર કર્યા વિના રકમ ફાળવવામાં આવશે નહીં."

"૩ આ ગેરંટી સતત ગેરંટી રહેશે અને સંયુક્ત અને અલગ રહેશે અને કોર્પોરેશનને વખતોવખત કરવામાં આવતી કોઈપણ ચુકવણી અથવા કોઈપણ ખાતાના કોઈપણ સેટલમેન્ટ અથવા ખાતાને કોઈપણ સમયે અથવા વખતોવખત ક્રેડિટમાં લાવવાના કારણસર તેને સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સંતોષાયેલી અથવા ખાલી થયેલી માનવામાં આવશે નહીં. કોર્પોરેશન ઓફ લો દ્વારા અથવા અમારામાંથી કોઈના મૃત્યુ દ્વારા પ્રિન્સિપાલના ડિસ્ચાર્જ છતાં ગેરંટી અમલમાં રહેવાનું ચાલુ રહેશે અને અહીં અમારા દ્વારા સંયુક્ત અને અલગથી ગેરંટી આપવામાં આવેલી રકમની ચુકવણી પર જ બંધ થશે."

"૧૦ લેખિતમાં માંગણી અમને અથવા અમારા સંબંધિત વારસદારો અથવા એસાઇનીઓને અહીં નીચે લખેલા અમારા છેલ્લા જાણીતા સરનામે છોડી દેવા દ્વારા યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે અને સરનામા અથવા સરનામાઓમાં કોઈપણ ફેરફાર અથવા કોર્પોરેશનને તેની કોઈપણ નોટિસ છતાં અસરકારક રહેશે અને આવી માંગણી જો પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવે તો તે પોસ્ટ કર્યા પછી ૨૪ કલાક પછી અમને અથવા અમારા સંબંધિત વારસદારો એસાઇનીઓને મળી હોવાનું માનવામાં આવશે અને જો

કોર્પોરેશનના કોઈપણ અધિકારી દ્વારા સહી કરેલ હોય તો તે પૂરતું રહેશે અને આવી બજવણી સાબિત કરવા માટે તે સાબિત કરવું પૂરતું રહેશે કે માંગણી ધરાવતો પત્ર યોગ્ય સરનામા સાથે પોસ્ટમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો."

"૧૧ અમારા દ્વારા નોટિસ દ્વારા અથવા કોર્પોરેશન દ્વારા લેખિતમાં માંગણી દ્વારા આ ગેરંટી નક્કી કરવાના કિસ્સામાં, આવા નિર્ધારણ છતાં પ્રિન્સિપાલનું ખાતું ચાલુ રાખવું કોર્પોરેશન માટે કાયદેસર રહેશે અને એડવાન્સ અથવા ચૂકવેલ અથવા એડવાન્સ અથવા ચૂકવવા માટે સંમત થયેલા નાણાં માટે અને ગેરંટી આ રીતે નક્કી કરવામાં આવે તે તારીખે કોર્પોરેશન દ્વારા લેવામાં આવેલી જવાબદારીઓ અથવા ફરજો માટે અમારી સંયુક્ત અને અલગ જવાબદારી, પ્રિન્સિપાલ દ્વારા અથવા તેના વતી ઉપરોક્ત મર્યાદા સુધી કરવામાં આવેલી કોઈપણ અનુગામી ચુકવણી છતાં ચાલુ રહેશે."

૨.૩ પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ દ્વારા યોગ્ય રીતે સહી કરેલ તારીખ ૨૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ (આંક: ૭૭) ના ગેરંટી ડીડમાં કેટલીક સંબંધિત કલમો નીચે મુજબ છે:

"કોર્પોરેશને કંપનીને ગુજરાત રાજ્યમાં ગંગાધરા ખાતે ક્ષાફ્ટ પેપરના ઉત્પાદન માટેના તેમના પ્લાન્ટ (ત્યારબાદ "ઉક્ત પ્રોજેક્ટ" તરીકે ઓળખાશે) માટે કોર્પોરેશનના મંજૂરી પત્ર નં. જીઆઈઆઈસી/પીઆરજે/૧૭૧૦ તારીખ ૧-૫-૭૮ અને નં. જીઆઈઆઈસી/પીઆરજે૫૦૫૧૫/૫૩૬૬ તારીખ ૧૮ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૦ માં ઉદ્દેખિત અનેક નિયમો અને શરતો પર રૂ. ૧૪,૪૯,૦૦૦/- (માત્ર ચૌદ લાખ ઓગણપચાસ હજાર રૂપિયા) ની ટર્મ લોન દ્વારા નાણાકીય સહાય મંજૂર કરી છે."

"રૂ. ૧૪,૪૯,૦૦૦/- (માત્ર ચૌદ લાખ ઓગણપચાસ હજાર રૂપિયા) ની નાણાકીય સહાય (ત્યારબાદ "ઉક્ત લોન" તરીકે ઓળખાશે) માટેના ઉક્ત મંજૂરી પત્રના નિયમો અને શરતો કંપની દ્વારા સ્વીકારવામાં અને સંમત કરવામાં આવ્યા છે અને કંપની દ્વારા કોર્પોરેશન સાથે કરવામાં આવનાર તારીખ ૨૨-૧-૭૯ ના કરાર અને તારીખ ૨૪-૯-૮૦ ના પૂરક કરારમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે / કરવામાં આવશે (ત્યારબાદ "ઉક્ત લોન કરાર" તરીકે ઓળખાશે)."

૨.૪ જામીનદાર તરીકે પ્રતિવાદીઓએ વ્યાજ સાથે લોનની રકમની ચુકવણી કરવામાં કસૂર કરતા, કોર્પોરેશને અમદાવાદની સિટી સિવિલ કોર્ટમાં સિવિલ સૂટ નં. ૩૯૪૭/૧૯૮૬ દાખલ કર્યો હતો. દાવાની અરજીમાં, નીચેના કથનો કરવામાં આવ્યા છે:

"૧ વાદીઓ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે અને તેમની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ નટરાજ ચેમ્બર, આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ ૩૮૦૦૦૯ ખાતે આવેલી છે. પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ મેસર્સ ધવલગિરી પેપર મિલ્સ લિમિટેડ (ત્યારબાદ "કંપની" તરીકે ઓળખાશે) ના ડિરેક્ટર્સ છે, જે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની છે, જેની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ ઢાલિયા રોડ, ગંગાધરા, જિલ્લો સુરત ખાતે આવેલી છે.

૨ વાદીઓ જણાવે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ મેસર્સ ધવલગિરી પેપર મિલ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના ડિરેક્ટર્સ છે, અને તેઓએ વિવિધ પ્રકારના પેપર બોર્ડ, પલ્પ વગેરેના ઉત્પાદન માટે ગામ કરેલી, તા. પલસાણા, જિ. સુરતની હદમાં સર્વે નં. ૨૦૮, ૨૬૦, ૨૬૧/૧/એ અને ૨૨૮ (ભાગ) પર પ્લાન્ટ સ્થાપ્યો છે.

૩ વાદીઓ જણાવે છે કે કંપનીને પેપર મિલ સ્થાપવા માટે ભંડોળની જરૂર હતી અને તેથી કંપનીએ ગામ કરેલી, તા. પલસાણા, જિ. સુરત ખાતે સ્થાપિત થનાર તેમના પ્રોજેક્ટ માટે ટર્મ લોન દ્વારા નાણાકીય સહાય માટે વાદીઓને અરજી કરી હતી. વાદીઓએ મંજૂરી પત્રો નં. જીઆઈઆઈસી/પીઆરઓ/૧૭૧૦૮ તારીખ ૧ મે ૧૯૭૮ અને નં. જીઆઈઆઈસી/પીઆરએસ/૧૭૧૦ તારીખ ૧ મે ૧૯૮૦ અને નં. જીઆઈઆઈસી/પીઆરઓ/૫૦૫૧/૫૩૬૬ તારીખ ૧૮ ઓગસ્ટ ૧૯૮૦, નં. જીઆઈઆઈસી/પીઆરજે/૧૭૧૦ તારીખ ૧ મે ૧૯૭૮ માં સમાવિષ્ટ નિયમો અને શરતો હેઠળ કંપનીને રૂ. ૧૪,૪૯,૦૦૦/- ની ટર્મ લોન દ્વારા નાણાકીય સહાય મંજૂર કરી હતી. વાદીઓ જણાવે છે કે તેઓએ કંપનીને રૂ. ૧૨,૬૦,૦૦૦/- (માત્ર બાર લાખ સાઠ હજાર રૂપિયા) ની રકમનું વિતરણ કર્યું હતું.

૪ વાદીઓ આગળ જણાવે છે કે ઉપર ઉલ્લેખિત મંજૂરીના પત્રોમાં સમાવિષ્ટ નિયમો અને શરતો અનુસાર, પ્રતિવાદીઓએ ૨૮મી ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ ના રોજ ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી હતી. પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ એ ૨૮મી ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ ના રોજ ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી હતી અને પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ ૨૪મી સપ્ટેમ્બર

૧૯૮૦ ના રોજ ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી હતી જેની સહી ૨૭મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ ના રોજ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત ગેરંટીઓ સતત ગેરંટી હતી, જેના અનુસંધાનમાં પ્રતિવાદીઓએ સંયુક્ત રીતે અને અલગથી વ્યક્તિગત રીતે કંપનીને વાદીઓ દ્વારા એડવાન્સ આપવામાં આવેલી રકમની ચુકવણીની ખાતરી આપી હતી. આમ, વાદીઓ દ્વારા કંપનીને આપવામાં આવેલી નાણાકીય સહાયના સંબંધમાં કંપની જે પણ રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર હતી તે તમામ રકમ ચૂકવવા માટે પ્રતિવાદીઓ સંયુક્ત રીતે અને અલગથી જવાબદાર છે. કંપનીને વાદીઓ દ્વારા લેખિતમાં માંગણી કરવામાં આવ્યે ઉક્ત રકમો અમદાવાદ ખાતે ચૂકવવાપાત્ર હતી.

૫ વાદીઓ જણાવે છે કે તેઓ કંપનીના નામે તેમના હિસાબી ચોપડામાં એક ખાતું જાળવતા હતા. વાદીઓ જણાવે છે કે ૩૧-૧૨-૧૯૮૫ ના રોજ નીચે દર્શાવ્યા મુજબની રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની રકમ કંપની દ્વારા વાદીઓને ચૂકવવાપાત્ર હતી.

મૂળ રકમ	રૂપિયા ૧૨,૬૦,૦૦૦
---------	------------------

વિવિધ.ખર્ચ/કાનૂની ખર્ચ વગેરે.	રૂપિયા ૧૪,૧૦૪/-
૧૫ ટકાના દરે વ્યાજ. ૩૧૧૨૮૫ સુધી.	રૂપિયા ૮,૬૧,૬૦૭.૧૦
કુલ	રૂપિયા ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦

૬ વાદીઓ જણાવે છે કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ૨૮મી ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ ના રોજ અને ૨૪મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ ના રોજ સહી કરાયેલ અને વાદીઓની તરફેણમાં ૨૭મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ ના રોજ સહી કરાયેલ સંયુક્ત અને અલગ વ્યક્તિગત ગેરંટી મુજબ, પ્રતિવાદીઓ, સંયુક્ત રીતે અને અલગથી, માંગણી કરવા પર વાદીઓને રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ઉક્ત રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર બન્યા.

૭ વાદીઓ જણાવે છે કે તેઓએ પ્રતિવાદીઓને સંબોધિત તેમના સોલિસિટરના તારીખ ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ના પત્ર દ્વારા, પ્રતિવાદીઓ પાસેથી રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ઉક્ત રકમની ચુકવણીની માંગણી કરી હતી. વાદીઓ જણાવે છે કે કંપની ઉક્ત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહી હોવાને કારણે, પ્રતિવાદીઓ કાયદા મુજબ સંયુક્ત રીતે અને અલગથી વાદીઓને અમદાવાદ ખાતે રૂ.

રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ઉક્ત રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર બન્યા છે. પ્રતિવાદીઓ અત્યાર સુધી વાદીઓને ઉક્ત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે અને અવગણના કરી છે. તેથી, રજૂ કરવામાં આવે છે કે સંજોગોમાં, વાદીઓને ઉક્ત રકમની વસૂલાત માટે પ્રતિવાદીઓ સામે વર્તમાન દાવો દાખલ કરવાની ફરજ પડી છે.

૮ વાદીઓ જણાવે છે કે દાવાનું કારણ અમદાવાદ ખાતે ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ ની આસપાસ ઉદ્ભવ્યું જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ અને ૨૪/૨૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ ની આસપાસ પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ અનુક્રમે વાદીઓની તરફેણમાં ગેરંટી આપી હતી અને ત્યારબાદ જ્યારે કંપની રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ઉક્ત રકમ પરત ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગઈ હતી અને ત્યારબાદ જ્યારે વાદી દ્વારા ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ના રોજ પ્રતિવાદીઓ પાસે ઉક્ત રકમ પરત ચૂકવવાની માંગ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ જ્યારે પ્રતિવાદીઓ વાદીઓને ઉક્ત રકમ પરત ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા અને અવગણના કરી.

૯ આ નામદાર કોર્ટને આ દાવો ચલાવવાનું અને સાંભળવાનું અધિકારક્ષેત્ર છે કારણ કે વાદીઓએ અમદાવાદ ખાતે કંપનીને રકમ ચૂકવી હતી અને કંપનીએ અમદાવાદ ખાતે વાદીઓને વખતોવખત રકમ ચૂકવી હતી અને નામદાર કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રમાં અમદાવાદ ખાતે દાવાનું કારણ ઉદ્ભવ્યું હતું."

૨.૫ આમ, વાદીના જણાવ્યા મુજબ, દાવો દાખલ કરવાનું કારણ લગભગ ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ ના રોજ ઉદ્ભવ્યું જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ એ પ્રથમ ગેરંટી ડીડ આંક: ૭૬ પર સહી કરી, અને ત્યારબાદ, ૨૪ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ ના રોજ, જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ નવી ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી, અને ત્યારબાદ, ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ના રોજ જ્યારે વાદી દ્વારા પ્રતિવાદીઓને વ્યાજ સાથે લોનની સમગ્ર રકમ પરત ચૂકવવા માટે નોટિસ આપીને માંગણી કરવામાં આવી.

૨.૬ પ્રતિવાદી નં. ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૦ અને ૧૧ વતી, આંક: ૩૫ પર લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પ્રતિવાદીઓએ તેમની જવાબદારીઓ નકારી કાઢી હતી. લેખિત જવાબના ફક્ત ૯ માં, પ્રતિવાદીઓએ જણાવ્યું હતું કે અમદાવાદ ખાતે લગભગ ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ અથવા ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ના રોજ દાવાનું કોઈ કારણ ઉદ્ભવ્યું નથી. લેખિત જવાબ આંક: ૩૫ નો ફક્ત ૧૬ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"અમે કહીએ છીએ અને રજૂ કરીએ છીએ કે વાદી મુજબ, કથિત ગેરંટી ડીડ પર ૨૮ ડિસેમ્બર ૧૯૭૮ ના રોજ સહી કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે. અમે કહીએ છીએ અને રજૂ કરીએ છીએ કે દાવો માર્ચ, ૧૯૮૬ ના મહિનામાં ક્યાંક દાખલ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, દાવો સ્પષ્ટપણે સમય-બાધિત છે."

૨.૭ પક્ષકારોની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટે નીચેના મુદ્દાઓ ઘડ્યા:

"૧) શું વાદી સાબિત કરે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૫ ધવલગિરી પેપર્સ મિલ્સ પ્રા. લિ. ની તરફેણમાં વાદી દ્વારા મંજૂર કરાયેલી ટર્મ લોનના જામીનદાર તરીકે, ઉક્ત કંપનીને ૧૫% ના વ્યાજ દરે ૧/૧/૧૯૮૬ થી વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી અને રૂ. ૧૨,૬૦,૦૦૦/- પર ૧૫% ના દરે વધુ વ્યાજ સાથે ૧/૧/૧૯૮૬ થી વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી મંજૂર કરાયેલી રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ટર્મ લોનના ડિરેક્ટર્સ અને જામીનદાર તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં જવાબદાર છે?

૨) શું પ્રતિવાદી નં. ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૦ અને ૧૧ સાબિત કરે છે કે વાદીનો દાવો સમય-બાધિત છે અને મુખ્ય દેવાદારને જરૂરી પક્ષકાર તરીકે ન જોડવા બદલ ખામીયુક્ત છે?

૩) શું પ્રતિવાદી નં. ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૦ અને ૧૧ સાબિત કરે છે કે બંધ થયેલ મુખ્ય દેવાદાર માટે ગુજરાતની નામદાર હાઈકોર્ટ દ્વારા ઓફિશિયલ લિક્વિડેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી છે?

૩એ) શું આ કોર્ટને દાવો ચલાવવાનું અને નક્કી કરવાનું અધિકારક્ષેત્ર છે?

૪) શો આદેશ અને હુકમનામું?"

૨.૮ ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના જવાબો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યા હતા:

"૬ ઉપરોક્ત મુદ્દાઓ પર મારા તારણો નીચે મુજબ છે:

૧) અંશતઃ હકારાત્મક. વાદી પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ સામે સફળ થાય છે અને પ્રતિવાદી ૧ થી ૧૧ સામે નિષ્ફળ જાય છે.

૨) અંશતઃ નકારાત્મક (મુખ્ય દેવાદારને ન જોડવાને કારણે દાવો ખામીયુક્ત છે અને અંશતઃ હકારાત્મક છે કારણ કે દાવો સમય-બાધિત છે).

૩) હકારાત્મક.

૩અ) હકારાત્મક.

૪) અંતિમ આદેશ મુજબ."

૨.૯ વાદી વતી, બે સાક્ષીઓએ વિટનેસ બોક્સમાં હાજર થઈને મૌખિક પુરાવા આપ્યા. પી ડબલ્યુ ૧ શ્રી ભૂપેન્દ્ર બાબુલાલ ઠક્કર આંક: ૭૩ અને પી ડબલ્યુ ૨ શ્રી નટવરલાલ ત્રિભોવનદાસ રાણા, નિવૃત્ત ડેપ્યુટી મેનેજર, આંક: ૯૧. વાદીએ પોતાના કેસના સમર્થનમાં દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રજૂ કર્યા. એવું જણાય છે કે

પ્રતિવાદી નં. ૧ એ એફિડેવિટના રૂપમાં પી ડબલ્યુ ૧ તરીકે આંક ૧૧૫ પર પોતાનો પુરાવો રજૂ કર્યો હતો. જોકે, પ્રતિવાદી નં. ૧, પાછળથી, ઉલટતપાસ માટે હાજર થવામાં નિષ્ફળ રહ્યા, અને આવા સંજોગોમાં, પ્રતિવાદી નં. ૨ માટે મૌખિક પુરાવા રજૂ કરવાનો તબક્કો બંધ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૨.૧૦ ટ્રાયલ કોર્ટે, રેકૉર્ડ પરના મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કર્યા પછી, મુખ્યત્વે તે સમય-બાધિત હોવાના આધારે દાવો ફગાવી દીધો. મર્યાદા ના મુદ્દા પર, ટ્રાયલ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:

"૩૦ વાદીની રજૂઆત અને પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને એક ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ મુદ્દો નક્કી કરવાનો છે કે શું વાદીનો દાવો સમય-બાધિત છે? આ મુદ્દાનો જવાબ આપતી વખતે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે વાદીએ તેની દાવાની અરજીમાં દલીલ કરી છે કે દાવાનું કારણ ૨૮/૧૨/૧૯૭૮ ના રોજ ઉદ્ભવ્યું જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ એ ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી હતી અને ૨૪/૨૭ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૦ ના રોજ જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ તેમના ગેરંટી ડીડ પર સહી કરી હતી અને તે તારીખ જ્યારે વાદી દ્વારા પ્રતિવાદીને

માંગણીની નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી જે ૪/૩/૧૯૮૬ ની હોવાનું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

૩૧ એ નોંધવું જરૂરી છે કે આંક ૭૬ એ પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ દ્વારા સહી કરાયેલ ગેરંટી ડીડ છે જે રેકૉર્ડ પર આંક ૭૬ તરીકે રજૂ કરવામાં આવેલ છે જે ૨૮/૧૨/૧૯૭૮ ની છે. જો આ તારીખ ધ્યાનમાં લેવાની હોય, તો તે કિસ્સામાં, વાદીએ ૨૭/૧૨/૧૯૮૧ ના રોજ દાવો દાખલ કરવો જોઈતો હતો.

તે જ રીતે, ગેરંટી ડીડ કે જે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ દ્વારા સહી કરવામાં આવી હોવાની દલીલ કરવામાં આવી છે અને જેના પર ૨૭/૮/૧૯૮૦ ના રોજ સહી કરવામાં આવી છે તે રેકૉર્ડ પર આંક ૭૭ અને ૭૮ (વ્યક્તિગત ગેરંટીનો પત્ર) તરીકે રજૂ કરવામાં આવેલ છે. દાવો ૨૬/૮/૧૯૮૩ ના રોજ દાખલ કરવાનો હોય છે જે ડીડની તારીખ છે, જેને દાવાનું કારણ ઉદ્ભવ્યું હોવાની તારીખ તરીકે ગણવામાં આવે છે.

ત્રીજું પાસું વાદી દ્વારા પ્રતિવાદીઓને માંગણીની નોટિસ કથિત રીતે જારી કરવાનું છે, જે રજૂઆત મુજબ ૪/૩/૧૯૮૬ ની છે. જો

માંગણીની નોટિસની આ તારીખ ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો વાદીએ ૩/૩/૧૯૮૯ ના રોજ દાવો દાખલ કરવો જોઈતો હતો. વર્તમાન કિસ્સામાં, વાદીએ વર્તમાન દાવો ૮/૭/૧૯૮૬ ના રોજ દાખલ કર્યો છે. જો આંક ૭૬, ૭૭ અને ૭૮ ના દસ્તાવેજો ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો દાવો સ્પષ્ટપણે સમય-બાધિત છે કારણ કે તે આ દસ્તાવેજો પર સહી કર્યાની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યો નથી એટલે કે ૨૭/૧૨/૧૯૮૧ ના રોજ અથવા ૨૬/૯/૧૯૮૩ ના રોજ નહીં પરંતુ દાવો ૮/૭/૧૯૮૬ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. જો વાદી દ્વારા ૪/૩/૧૯૮૬ ના રોજ માંગણીની નોટિસ જારી કરવામાં આવી હોવાની દલીલ મુજબ, દાવાને મર્યાદામાં કહી શકાય. પરંતુ પછી, કથિત માંગણીની નોટિસ ન તો વાદી દ્વારા રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવી છે ન તો વાદી દ્વારા મૌખિક પુરાવામાં જુબાનીના માધ્યમથી પણ કોઈપણ રીતે સાબિત કરવામાં આવી છે. તેથી, એ નોંધવું જરૂરી છે કે કથિત માંગણીની નોટિસ જે પ્રતિવાદીઓ/જમીનદારોને જારી કરવામાં આવી હોવાની દલીલ કરવામાં આવી છે તે ન તો રેકૉર્ડ પર છે ન તો વાદીએ રેકૉર્ડ પર કોઈ એવી સામગ્રી લાવી છે જેના પરથી એવું અનુમાન લગાવી શકાય કે ઉક્ત નોટિસ વાદી દ્વારા જારી કરવામાં આવી હતી. કેસની હકીકતો અને સંજોગો હેઠળ અને વાદીની રજૂઆતોને ધ્યાનમાં રાખીને એ સ્પષ્ટ છે કે દાવો સ્પષ્ટપણે

સમય-બાધિત છે કારણ કે ત્રણ મુદ્દાઓમાંથી બે મુદ્દાઓ માટે જેના માટે વાદી દ્વારા રેકૉર્ડ પર દસ્તાવેજી પુરાવા લાવવામાં આવ્યા છે તે સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે દાવો સમય-બાધિત છે. નોટિસ રજૂ કરવામાં આવી ન હોવાથી, તેને દાવાના કારણનો ભાગ કહી શકાય નહીં, તેથી કોઈપણ મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા વિના માત્ર રજૂઆત હોવાથી, દાવો મર્યાદામાં હોવાનું સાબિત થતું નથી.

૩૨ પી ડબલ્યુ-૧ ના મૌખિક પુરાવા પરથી, એવું જણાય છે કે ઉલટતપાસ દરમિયાન જે ફક્ત ૧૧ માં નોંધાયેલ છે પી ડબલ્યુ-૧ એ સ્વીકાર્યું છે કે મુખ્ય દેવાદારે છેલ્લે ૧૩/૧૦/૧૯૮૨ ના રોજ હમો ચૂકવ્યો હતો અને ત્યારબાદ દાવો દાખલ કરવા સુધી કોઈ રકમ ચૂકવવામાં આવી નથી. મૌખિક પુરાવાઓ વધુ જોતાં, રેકૉર્ડ પર એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી કે મુખ્ય દેવાદાર અથવા અન્ય કોઈ પ્રતિવાદીએ ૧૩/૧૦/૧૯૮૨ પછી દાવો દાખલ કર્યાની તારીખ સુધી દાવાની રકમ માટે કોઈ રકમ ચૂકવી છે. આ હકીકતલક્ષી પાસાને ધ્યાનમાં રાખીને મર્યાદા ૧૨/૧૦/૧૯૮૫ ના રોજ સમાપ્ત થશે, પરંતુ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, દાવો ૮/૭/૧૯૮૬ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી આ ગણતરી પર પણ દાવો સમય-બાધિત છે.

૩૩ દાવાની અરજીમાં વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલ નિવેદન કે તમામ પ્રતિવાદીઓને ૪/૩/૧૯૮૬ ના રોજ માંગણીની નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી તે કોઈપણ મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સમર્થિત નથી. તેથી, આ માત્ર નિવેદન છે જે ઉપરોક્ત ચર્ચા કરેલી તારીખોથી મર્યાદાને લંબાવવા માટે કોઈ ફળ આપતું નથી. તેથી, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે ૧૩/૧૦/૧૯૮૨ ના રોજ છેલ્લી ચુકવણી કરવામાં આવી હતી, મર્યાદા ૧૨/૧૦/૧૯૮૫ સુધી હોઈ શકે છે. આંક ૭૯ ના દસ્તાવેજને ધ્યાનમાં રાખીને જે ૨૦/૧૧/૧૯૮૨ ના રોજ સહી કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય છે, મર્યાદા ૧૯/૧૧/૧૯૮૫ સુધીની હશે, આંક ૮૫, ૮૬ અને ૮૭ ની પેમેન્ટ એડવાઈસને ધ્યાનમાં રાખીને જે અનુક્રમે ૪/૪/૧૯૮૧, ૪/૪/૧૯૮૧ અને ૩૦/૬/૧૯૮૧ ની છે, મર્યાદા ૨૯/૬/૧૯૮૪ સુધીની હશે. આંક ૮૮ અને ૮૯ ને ધ્યાનમાં રાખીને જે ૨૪/૧૧/૧૯૮૨ ના છે, મર્યાદા ૨૩/૧૧/૧૯૮૫ સુધીની રહેશે. આંક ૮૫ જે ૪/૪/૧૯૮૧ થી ૩૧/૧૨/૧૯૮૫ સુધીના હિસાબોના સારાંશ છે અને આંક ૮૫ ના ધ્યાનમાં જે ૧/૧/૧૯૮૬ થી ૧૫/૧/૨૦૦૨ સુધીના હિસાબોનો સારાંશ પણ છે, એવું કંઈ

નથી જેને દાવાને મર્યાદામાં લાવવા માટે કોઈપણ પ્રતિવાદીઓ તરફથી છેલ્લો વ્યવહાર કહી શકાય કારણ કે દાવો દાખલ કરવાની તારીખ ૮/૭/૧૯૮૬ છે છેલ્લો વ્યવહાર ૭/૭/૧૯૮૩ ના રોજ હોવો જોઈએ, જે બાકીના દસ્તાવેજ પુરાવાઓમાંથી કોઈમાં દર્શાવવામાં આવ્યો નથી.

આંક ૮૫ માં, ૩૧/૩/૧૯૮૦ ની એન્ટ્રી જોવા મળે છે, પરંતુ તે સ્પષ્ટ નથી કે રૂ. ૭,૩૧,૧૩૩/- ની આ રકમની જમા રકમ કઈ થાપણને કારણે અને કોના દ્વારા છે, વાદી માટે LA એ આ એન્ટ્રીના આધારે દાવો મર્યાદામાં હોવાની દલીલ કરી હોવા છતાં, આ કોર્ટના મતે વાદીએ સ્થાપિત કરવું પડશે કે એન્ટ્રી કોઈપણ પ્રતિવાદીઓના કહેવાથી હતી પરંતુ ઉક્ત હકીકત સ્થાપિત થઈ નથી. તદુપરાંત, જો તે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલો વ્યવહાર હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ, તે કિસ્સામાં પી ડબલ્યુ-૧ ના મૌખિક પુરાવાને ધ્યાનમાં રાખીને વ્યવહારની છેલ્લી તારીખ ૧૩/૧૦/૧૯૮૨ હતી જે હિસાબોના સારાંશ આંક ૮૪ અને ૮૫ પરથી પણ પુષ્ટિ પામે છે, તે સ્પષ્ટ છે કે મર્યાદા કોઈપણ સંજોગોમાં ૧૨/૧૦/૧૯૮૫ સુધીની હતી, અને ૧૨/૧૦/૧૯૮૫ પછી દાવો સમય-બાધિત હતો. તેથી, વાદીની

તરફેલામાં એવું માનવામાં આવે તો પણ, ૩૧/૩/૧૯૯૦ નો વ્યવહાર સમય-બાધિત દાવામાં જીવ લાવી શકતો નથી જે વાસ્તવમાં ૧૨/૧૦/૧૯૮૫ ના રોજ જ બાધિત થઈ ગયો હતો.

૩૪ જોકે, કેસની એકંદર હકીકતો અને સંજોગો જોતાં, ખાસ કરીને આંક ૧૨૪ ના દસ્તાવેજને જોતાં, જે ગુજરાત રાજ્ય નાણાકીય નિગમ દ્વારા લખાયેલો પત્ર છે, એવું જણાય છે કે ગુજરાત રાજ્ય નાણાકીય નિગમે મુખ્ય દેવાદારની કેટલીક મિલકતો જપ્ત કરી છે અને ઉક્ત મિલકત વેચ્યા પછી પ્રમાણસર રકમ વર્તમાન વાદીને પણ આપવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે આંક ૮૫ માં ૩૧/૩/૧૯૯૦ ની એન્ટ્રી બીજું કંઈ નહીં પરંતુ ઉક્ત પ્રમાણસર જમા રકમ છે જે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં સત્તાવાર લિક્વિડેટર દ્વારા જી એસ એફ સી ને કહેવામાં આવી હોવાનું જણાય છે અને બદલામાં વાદીને ઉક્ત રકમમાંથી તેનો હિસ્સો મળ્યો. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે વાદી એ હકીકત સ્થાપિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યો છે કે દાવો મર્યાદાના કાયદા દ્વારા બાધિત નથી કારણ કે તે વ્યવહારની છેલ્લી તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યો છે. તદુપરાંત, એ પણ નોંધવું જરૂરી છે કે આંક ૮૫ અને ૮૬ એ વાદીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા હિસાબોના

સારાંશ છે, પરંતુ તે અલગ શીટ્સમાં છે અને બંધાયેલા મૂળ વોલ્યુમમાં નથી અને તેથી તેને હિસાબી ચોપડા કહેવા માટે તે સુરક્ષિત અને વિશ્વસનીય નથી અને આમ તે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૪ થી બાધિત છે. મારા અગાઉ ચર્ચા કરેલા કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને આવા દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પર કોઈ પણ રીતે આધાર રાખી શકાય નહીં. આ કોર્ટ એવું માનવા માટે વલણ ધરાવે છે કે દાવો સમય-બાધિત દાવો છે અને મર્યાદાના કાયદા દ્વારા બાધિત છે કારણ કે છેલ્લા દાવાના કારણની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવ્યો નથી. તેથી આ કોર્ટ મુદ્દા નં. ૨ નો જવાબ અંશતઃ હકારાત્મક અને અંશતઃ નકારાત્મકમાં આપે છે.

કેસની હકીકતો અને સંજોગો હેઠળ, બાકીના મુદ્દાઓ પર આ કોર્ટના તારણોનું કોઈ મહત્વ નથી કારણ કે સમય-બાધિત દાવામાં કોઈ પણ પ્રકારનું હુકમનામું કાઢી શકાય નહીં. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે વાદી આ ગણતરી પર નિષ્ફળ ગયો છે. તેથી, વાદીના દાવાને ફગાવી દેવાની જરૂર છે અને વાદીનો દાવો સમય-બાધિત છે તે તારણ પર તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે."

૩ દાવો ફગાવી દેતા નીચેની અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાથી અસંતુષ્ટ થઈને, મૂળ વાદી વર્તમાન અપીલ સાથે આ કોર્ટ સમક્ષ છે.

૪ વાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી આર. ડી. દવેએ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે મર્યાદાના સમયગાળા દ્વારા બાધિત હોવાના આધારે દાવો ફગાવી દેવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે. શ્રી દવેના જણાવ્યા મુજબ, મર્યાદાના મુદ્દા અંગે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણોમાં સહજ ખામી છે. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે કોર્ટે મર્યાદાના સમયગાળાને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી દીધો છે. શ્રી દવેએ ધ્યાન દોર્યું કે ટ્રાયલ કોર્ટે સૌપ્રથમ ૧૯૭૮ ના ગેરંટી ડીડ આંક: ૭૬ ને ધ્યાનમાં લીધું અને ત્રણ વર્ષના મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરી કરી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શ્રી દવેના જણાવ્યા મુજબ, ટ્રાયલ જજે એવો મત લીધો કે ૧૯૭૮ ના પ્રથમ ગેરંટી ડીડ પર સહી કર્યાની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર દાવો દાખલ કરી શકાયો હોત. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી કે ટ્રાયલ કોર્ટે ત્યારબાદ વર્ષ ૧૯૮૦ માં પ્રતિવાદી નં. ૧૨ અને ૧૫ દ્વારા સહી કરાયેલ બીજું ગેરંટી ડીડ આંક: ૭૮ લીધું, અને ૧૯૮૦ થી ત્રણ વર્ષના મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, અને ૩જા ભાગમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે કે જો ૧૯૮૬ ની માંગણીની નોટિસ વાદી દ્વારા કાયદા અનુસાર સાબિત થઈ હોત, તો

મર્યાદાનો સમયગાળો ૧૯૮૬ થી શરૂ થયો હોત, અને ૧૯૮૬ માં નોટિસ જારી કર્યાની તારીખથી ત્રણ વર્ષની અંદર, દાવો દાખલ કરી શકાયો હોત. શ્રી દવેના જણાવ્યા મુજબ, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી સમગ્ર તર્કની રીત ભૂલભરેલી છે. શ્રી દવે રજૂઆત કરશે કે મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરીના હેતુ માટે ત્રણ અલગ અલગ તારીખો હોઈ શકે નહીં. શ્રી દવે રજૂઆત કરશે કે જોકે દાવાના કારણમાં ૧૯૭૮ નો સંદર્ભ છે, છતાં દાવાની અરજીમાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે એ છે કે ૧૯૮૬ માં પ્રતિવાદીઓને નોટિસ જારી કર્યા પછી દાવાનું કારણ ઉદ્ભવ્યું. જોકે, શ્રી દવેએ, તેમની સામાન્ય નિખાલસતા સાથે, રજૂઆત કરી કે તેઓ એ હકીકતથી બચી શકતા નથી કે તેમના અસીલ ૧૯૮૬ માં પ્રતિવાદીઓને માંગણીની નોટિસ જારી કરવાની હકીકત સાબિત કરી શક્યા નથી જેથી તેમને ૧૯૮૬ માં જ દાવો દાખલ કરવાનું કારણ મળી શકે. શ્રી દવે રજૂઆત કરશે કે જોકે ૧૯૮૬ માં પ્રતિવાદીઓને જારી કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાતી માંગણીની નોટિસ (માર્ક ૩/૩) રેકૉર્ડ પર છે, પરંતુ દુર્ભાગ્યે, તે કાયદા અનુસાર સાબિત થઈ શકી નથી અને તેને આંક કરવામાં આવી નથી.

૫ શ્રી દવેએ, છેલ્લે, રજૂઆત કરી કે ટ્રાયલ કોર્ટે લોન ખાતામાં થયેલા છેલ્લા વ્યવહારને પણ ધ્યાનમાં લીધો હતો. આ હેતુ માટે, ટ્રાયલ કોર્ટે અનુક્રમે એકિઝબિટ્સ: ૯૮ અને ૯૯ જોયા, જે ૨૪ નવેમ્બર ૧૯૮૨ ના છે. ટ્રાયલ કોર્ટે ૨૪ નવેમ્બર ૧૯૮૨ થી ત્રણ વર્ષના મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરી કરી અને

તારણ કાઢ્યું કે તે ૨૩ નવેમ્બર ૧૯૮૫ ના રોજ સમાપ્ત થયો હતો. શ્રી દવે પાસે હવે માત્ર એક જ દલીલ બચી છે અને શ્રી દવેની આ દલીલ તેમની મુખ્ય દલીલ છે. શ્રી દવેની મુખ્ય દલીલ એ છે કે ગેરંટી ડીડ એક સતત હોવાથી, ૮ જુલાઈ ૧૯૮૬ ના રોજ દાખલ કરાયેલ દાવો મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર જ કહી શકાય. શ્રી દવેના જણાવ્યા મુજબ, જો દાવો સતત ગેરંટી પર આધારિત હોય, તો જે તારીખે કોર્પોરેશને લોન ખાતાને મૃત જાહેર કર્યું હોય, ત્યારપછી ત્રણ વર્ષના સમયગાળાની અંદર કોર્પોરેશન માટે દાવો દાખલ કરવાનું ખુલ્લું હતું.

૬ ઉપર જણાવેલ સંજોગોમાં, શ્રી દવે પ્રાર્થના કરે છે કે તેમની અપીલમાં યોગ્યતા હોવાથી, તેને મંજૂર કરવામાં આવે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમનામાને બાજુ પર રાખવામાં આવે અને કોર્પોરેશન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સિવિલ દાવો મર્યાદિત કરવામાં આવે.

૭ પ્રતિવાદીઓને આ કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલી નોટિસ બજાવવામાં આવી હોવા છતાં તેઓએ ૩૫૩ અથવા વકીલ મારફતે આ કોર્ટ સમક્ષ હાજર ન થવાનું પસંદ કર્યું છે.

વિશ્લેષણ:

૮ પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીમાંથી પસાર થયા પછી, અમારી વિચારણા માટે માત્ર એક જ પ્રશ્ન ઊભો થાય છે કે શું સિવિલ કોર્ટે મર્યાદાના મુદ્દા પર દાવો ફગાવી દેવામાં કોઈ ભૂલ કરી છે.

૯ પ્રથમ અને સૌથી મહત્વનો પ્રશ્ન જે આપણે ધ્યાનમાં લેવાનો છે તે એ છે કે મર્યાદાના મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને હાથ પરના કેસમાં મર્યાદા અધિનિયમ નો કયો આર્ટિકલ લાગુ પડશે. ત્રણ આર્ટિકલ છે. આપણે આર્ટિકલ ૧૯, ૨૧ અને ૫૫ જોવા જોઈએ જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

દાવા નું વર્ણન		મર્યાદા સમયગાળો	જે સમયથી સમયગાળો ચાલવાનું શરૂ થાય છે.
કલમ ૧૯	ઉછીના નાણાં માટે ચૂકવવાપાત્ર નાણાં માટે	ત્રણ વર્ષ	જ્યારે લોન આપવામાં આવે છે.
કલમ ૨૧	કરાર હેઠળ આપવામાં આવેલા	ત્રણ વર્ષ	જ્યારે લોન આપવામાં આવે છે

	નાણાં માટે કે તે માંગ પર ચૂકવવાપાત્ર રહેશે.		
કલમ ૫૫	કોઈપણ કરારના ઉદ્ધંધન માટે વળતર માટે, સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત જે અહીં ખાસ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું નથી	ત્રણ વર્ષ	જ્યારે કરાર તૂટી જાય છે અથવા (જ્યાં સતત ઉદ્ધંધન થાય છે) જ્યારે ઉદ્ધંધન થાય છે જેના સંદર્ભમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવે છે અથવા (જ્યાં ઉદ્ધંધન ચાલુ રહે છે) જ્યારે તે બંધ થાય છે.

૧૦ ટ્રાયલ કોર્ટે, દાવો ફગાવી દેતી વખતે, ૧૯૬૩ ના અધિનિયમના કોઈ ચોક્કસ આર્ટિકલનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી. પ્રથમદર્શી રીતે, એવું જણાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ૧૯૬૩ ના અધિનિયમની કલમ ૩ નો આશરો લેવામાં આવ્યો છે. કલમ ૩, અન્ય બાબતોની સાથે, કોર્ટને એવા દાવાને ફગાવી દેવાની સત્તા આપે છે જે મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે ભલે મર્યાદાનો બચાવ તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં

આવ્યો ન હોય. આ કલમ પોતે જ ટ્રાયલ કોર્ટને એવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં મદદ કરી શકી ન હોત કે આવા કિસ્સામાં મર્યાદાનો સમયગાળો શું હોવો જોઈએ.

૧૧ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ કોઠારી એસોસિએટ્સ [૨૦૧૬ (૧૬) એસ સી સી ૭૬૧] ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ છીએ, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ફક્ત ૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૩ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે "નિર્ધારિત સમયગાળા પછી દાખલ કરવામાં આવેલ દરેક દાવો, કરવામાં આવેલી અપીલ અને કરવામાં આવેલી અરજી ફગાવી દેવામાં આવશે, જોકે મર્યાદાને બચાવ તરીકે ઉભી કરવામાં આવી ન હોય." તેથી પક્ષકારો દ્વારા આવી કોઈ દલીલ ઉઠાવવામાં આવી છે કે કેમ તે ધ્યાનમાં લીધા વિના કોર્ટ માટે એ સંતુષ્ટ કરવું ફરજિયાત છે કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત નથી. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ બ્રિટિશ ઇન્ડિયા કોર્પોરેશન લિ. (૨૦૦૩) ૮ એસ સી સી ૫૦૫ માં, એવો અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો છે કે "મર્યાદાનો પ્રશ્ન ફોરમ માટે એક આદેશ છે અને, તે ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે નહીં તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના, ફોરમે તેની વિચારણા કરવી

જોઈએ અને તેને લાગુ કરવો જોઈએ, જો હકીકતો પર કોઈ વિવાદ ન હોય."

૧૨ અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૯ નું અર્થઘટન કરતાં, સમાન રીતે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ઉક્ત આર્ટિકલ માત્ર સામાન્ય લોન પર આધારિત દાવાઓને જ લાગુ પડે છે જ્યાં રકમ ક્યારે ચૂકવવાપાત્ર થશે તે અંગે કોઈ વિશેષ કરાર કરવામાં આવ્યો ન હોય. તે માત્ર ત્યારે જ લાગુ પડે છે જ્યારે દાવો શુદ્ધ અને સરળ લોન પર આધારિત હોય અને તરત જ ચૂકવવાપાત્ર હોય. જ્યાં અમુક નિશ્ચિત તારીખે ચુકવણી માટે કરારના આધારે દાવો કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં આર્ટિકલ ૧૯ લાગુ થઈ શકે નહીં. હાથ પરના કેસમાં, વાદીએ પક્ષકારોના અધિકારો અને જવાબદારીઓ સંબંધિત વિવિધ કલમો પ્રદાન કરતો એક ચોક્કસ કરાર સ્થાપિત અને સાબિત કર્યો છે પરંતુ લોન આપવા માટેના આધાર તરીકે ચુકવણી માટે કોઈ સમય નિર્ધારિત કર્યા વિના. તેથી, આર્ટિકલ ૧૯ એ વર્તમાન કેસમાં લાગુ પડતો યોગ્ય આર્ટિકલ નથી. અમારા મતે, આર્ટિકલ ૨૧ પણ આ કેસની હકીકતોમાં લાગુ પડી શકશે નહીં. આર્ટિકલ ૨૧ માત્ર "કરાર હેઠળ ઉછીના આપેલા નાણાં માટે કે જે માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર હશે" લાગુ પડશે. આર્ટિકલ ૨૧ નું નજીકથી વાંચન એ છાપ આપી શકે છે કે તે હાથ પરના કેસને લાગુ પડે છે કારણ કે દાવો કરારના આધારે આપવામાં આવેલી લોન પર આધારિત છે કે તે માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. આ સંદર્ભમાં, એ નોંધવું

રસપ્રદ છે કે આર્ટિકલ ૨૧ માં "માંગણી કરવા પર" શબ્દનો ઉપયોગ તેના કાનૂની અર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે એટલે કે "તરત જ અને માંગણી વિના", આર્ટિકલ ૨૧ માં તે અર્થમાં "માંગણી કરવા પર" શબ્દ સમજવાથી મૂંઝવણ ઊભી થાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે અર્થમાં આર્ટિકલ ૧૯ અને ૨૧ એકબીજા પર ઓવરલેપ થશે અને આર્ટિકલ ૨૧ ને બિનજરૂરી કહી શકાય, જેવું એ.એમ.કે.કે. ચેટ્ટી વિરુદ્ધ પલાનિયપ્પા (૧૯૨૦) ૫૭ આઈ સી ૯૦૮ માં ઠરાવવામાં આવ્યું છે.

૧૩ અમારા મતે, હાથ પરના દાવાને જે આર્ટિકલ લાગુ પડશે, તે આર્ટિકલ ૫૫ (૧૯૦૮ ના અધિનિયમનો આર્ટિકલ ૧૧૫) છે. તે શેડ્યૂલમાં શેષ આર્ટિકલો પૈકીનો એક છે અને તે "કોઈપણ કારણના ભંગ માટે વળતર, સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત" માટેના દાવાઓને લાગુ પડે છે. એ નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે આર્ટિકલ ૫૫ એ શેડ્યૂલના ભાગ II માં છેલ્લો આર્ટિકલ છે, જેનું શીર્ષક છે: કરારો સંબંધિત દાવો. તે અર્થમાં તે ભાગ II માં એક શેષ આર્ટિકલ છે. આ પાસું આર્ટિકલ ૫૫ ના સાદા વાંચન પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે, જે પ્રદાન કરે છે કે કોઈપણ કારણના ભંગ માટે "વળતર" ના દાવામાં, સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત, જે માટે અહીં ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી તેની મર્યાદા ૩ વર્ષની રહેશે. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, આર્ટિકલ ૫૫ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ મર્યાદાનો સમયગાળો ૩ વર્ષનો છે, જે કરાર તૂટી જાય તે તારીખથી શરૂ થાય છે, અથવા (જ્યાં કમિક ભંગ હોય છે), જ્યારે

ભંગ, જેના સંબંધમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, થાય છે, અથવા (જ્યાં ભંગ ચાલુ હોય) જ્યારે તે બંધ થાય છે. સ્પષ્ટપણે, આર્ટિકલ ૫૫ ની જોગવાઈઓને ટ્રિગર કરવા માટે; પ્રથમ, સ્થાપિત ક્રિયા એ કારણના ભંગ માટે "વળતર" માટેનો દાવો હોવો જોઈએ, જે સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોઈ શકે છે. બીજું, તે એવી ક્રિયા ન હોવી જોઈએ જેની મર્યાદા ૧૯૬૩ ના અધિનિયમના શેડ્યૂલના સમાન ભાગના અન્ય આર્ટિકલોમાં પ્રદાન કરવામાં આવી હોય. તેથી, એ તપાસવું પડશે કે શું "વળતર" શબ્દમાં માત્ર નુકસાની માટેની ક્રિયાનો સમાવેશ થશે, જેમાં અપ્રમાણિત નુકસાનીની વસૂલાત સામેલ છે અથવા, શું તે દેવું એટલે કે ચોક્કસ રકમ વસૂલવાના દાવાને પણ આવરી લેશે. આ ઉપરાંત, કોઈએ એ પણ તપાસવું પડશે કે શું આ કાર્યવાહી શેડ્યૂલના પ્રથમ વિભાગમાં આવતા ભાગ II માં અન્ય કોઈ આર્ટિકલ હેઠળ આવરી શકાય છે. આર્ટિકલ ૫૫ માં "વળતર" શબ્દ ફરીથી થોડી મૂંઝવણ ઊભી કરે છે. એવી દલીલ થઈ શકે છે કે કોર્પોરેશન દ્વારા વળતર મેળવવાના હેતુથી દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ વ્યાજ સાથે લોનની રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દાવો "કારણના ભંગ માટે વળતર માટે" નથી. એવી દલીલ પણ થઈ શકે છે કે "વળતર" શબ્દ સૂચવે છે અથવા સૂચન કરે છે કે આર્ટિકલ ૫૫ ની મર્યાદામાં આવતો દાવો નુકસાની અથવા અપ્રમાણિત નુકસાની માટે હોવો જોઈએ. જોકે, નજીકથી તપાસ કરતા, આવી દલીલ ભલે કરવામાં આવે તો પણ કાયદામાં ટકી શકે તેમ નથી. ૧૯૬૩ ના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૫૫ અને જૂના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૧૫ ના શબ્દો સમાન છે. આ

કિસ્સામાં, અમે જલીબદીન વિરુદ્ધ મોહમ્મદ બશીરના કેસમાં કેરળ હાઇકોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ છીએ જે એઆઈઆર ૧૯૯૨ કેર ૩૧ માં નોંધાયેલ છે, જેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

"વર્તમાન અધિનિયમના આર્ટિકલ ૫૫ અને જૂના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૧૫ ના શબ્દો સમાન છે. પ્રતિવાદી માટેના વિદ્વાન વકીલની ઉપરોક્ત દલીલનો આધાર એ છે કે 'વળતર' શબ્દ દેવાની કલ્પનાને સમજી શકતો નથી અને આથી આ કિસ્સામાં કરારના ભંગ પર આધારિત દેવા માટેનો દાવો અધિનિયમના આર્ટિકલ ૫૫ (જૂના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૧૫) ની મર્યાદામાં ન પડી શકે. આર્ટિકલ ૧૧૫ માં વપરાયેલ વળતર શબ્દ સાથે વ્યવહાર કરતા, મુખર્જી, જે. એ મોહમ્મદ મોઝહરલ અહેમદ વિ. મોહમ્મદ અઝીમુદ્દીન, એઆઈઆર ૧૯૨૩ કલ ૫૦૭ માં પૃષ્ઠ ૫૧૧ પર નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

".....આર્ટિકલ ૧૧૫ અને આર્ટિકલ ૧૧૬ માં વપરાયેલ શબ્દ ગુક્સાની નથી પરંતુ વળતર છે, જે ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૭૩ માં પડી જોવા મળે છે. લોર્ડ એશર

ડિક્સન વિ. કેલ્કાફ્ટ (૧૮૯૨) ૧ ક્યુબી ૪૫૮ માં
અવલોકન કર્યું તેમ વળતરની અભિવ્યક્તિ સામાન્ય રીતે
ગુકસાનીના સમકક્ષ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી નથી, જોકે
ફાય, એલ.જે. એ સ્કીનર્સ કું. વિ. નાઈટ (૧૮૯૧) ૨
ક્યુબી ૫૪૨ માં નોંધ્યું છે તેમ વળતર ઘણીવાર ભંગ માટેની
ક્રિયામાં ગુકસાનીના સમાન નિયમ દ્વારા માપવું પડી શકે
છે. વળતર શબ્દ, ઓક્સફોર્ડ ડિક્શનરીમાં દર્શાવ્યા મુજબ,
જે વળતર તરીકે આપવામાં આવે છે, સમકક્ષ પ્રદાન કરે છે
તે દર્શાવે છે. બીજી તરફ, ગુકસાની; સહન કરેલા ગુકસાન
અથવા ઈજા માટે વળતરમાં દાવો કરાયેલ અથવા
ચૂકવવાનો નિર્ણય લેવામાં આવેલ નાણાંની રકમની રચના
કરે છે; કંઈક ખોવાઈ ગયું છે અથવા અટકાવવામાં આવ્યું છે
તેનું નાણાંમાં અંદાજિત મૂલ્ય. વળતર શબ્દ
એટીમોલોજિકલ રીતે એક વસ્તુને બીજી વસ્તુ સામે
સંતુલિત કરવાની છબી સૂચવે છે; તેનો પ્રાથમિક અર્થ
સમાનતા છે, અને ગૌણ અને વધુ સામાન્ય અર્થ કંઈક એવું
છે જે સમાન તરીકે આપવામાં આવે છે અથવા મેળવવામાં
આવે છે....."

રામેશ્વર મંડલ વિ. રામ ચંદ રોય, (૧૮૮૪) આઈએલઆર ૧૦ કલ ૧૦૩૩ માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે નિર્દિષ્ટ તારીખે પરત ચૂકવવાના મૌખિક કરાર પરનો દાવો જૂના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૧૫ દ્વારા સંચાલિત થાય છે. તે નિર્ણયમાં એ પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આવા કિસ્સાઓમાં ન તો જૂના અધિનિયમનો આર્ટિકલ ૫૭ ન તો આર્ટિકલ ૫૯ (નવા અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૯ અને ૨૧ ને અનુરૂપ) લાગુ થશે. એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે બેવરલી, જે. એ ઘણા શબ્દોમાં પોતાની શંકા વ્યક્ત કરી કે શું તે કેસમાં દાવો યોગ્ય રીતે વળતર માટે છે અને નોબોફૂમર મુખોપાધ્યાય વિ. સિરુ મલ્લિક (૧૮૮૧) આઈએલઆર ૬ કલ ૯૪ માં વળતર શબ્દને આપવામાં આવેલા અર્થના આધારે પોતાને ખાતરી આપી હતી જે તે નિર્ણયમાં મંજૂરી સાથે ટાંકવામાં આવ્યો હતો. માણેકલાલ વિ. સૂર્યાપુર મિલ્સ કંપની, એઆઈઆર ૧૯૨૮ બોમ્બે ૨૫૨; રામ રચ્યા સિંહ વિ. રઘુનાથ પ્રસાદ, એઆઈઆર ૧૯૩૦ પટના ૪૬; રામ રઘુબીર વિ. યુનાઈટેડ રિફાઈનરીઝ લિમિટેડ, એઆઈઆર ૧૯૩૧ રંગુન ૧૩૯; ફતેહ ચંદ વિ. નાગેન્દ્ર, એઆઈઆર ૧૯૩૧ કલ ૭૯૦ અને અજિતકુમાર વિ. ઢાકા મ્યુનિસિપાલિટી, એઆઈઆર ૧૯૩૨ કલ ૮૫ માં નોંધાયેલા નિર્ણયોની શ્રેણીમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે દેવા માટેનો દાવો પણ આ આર્ટિકલ (જૂના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૧૫)

દ્વારા સંચાલિત થશે અને વળતર શબ્દમાં કરારના ભંગના આધારે કરવામાં આવેલા નાણાંના દાવાનો સમાવેશ થશે. જૂના અધિનિયમના આર્ટિકલ ૧૧૫ અને નવા અધિનિયમના આર્ટિકલ ૫૫ સાથે વ્યવહાર કરતા નિર્ણયોમાં સમાવિષ્ટ ચર્ચા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે 'કરારના ભંગ માટે વળતર' શબ્દમાં કરારના ભંગનો આક્ષેપ કરતા કરાર હેઠળ બાકી નાણાંના દાવાનો પણ સમાવેશ થશે. આ દૃષ્ટિકોણમાં, તે સ્પષ્ટ છે કે આર્ટિકલ ૫૫ ને યોગ્ય રીતે આર્ટિકલ તરીકે ગણી શકાય જે પ્રશ્નવાળા દાવાને લાગુ પડશે કારણ કે આ કિસ્સામાં લોન તેની ચુકવણી માટે નિશ્ચિત સમય સ્પષ્ટ કરતા કરારના આધારે કરવામાં આવી હતી..."

૧૪ અમે આશુતોષ મુખરજી, જે. ના ચુકાદામાં નીચેના ફકરાનો પણ સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ, જેમણે મોહમ્મદ મોઝહરલ અહેમદ વિ. મોહમ્મદ અઝીમુદ્દીન ભુઈયા, એઆઈઆર ૧૯૨૩ કલ ૫૦૭ માં આર્ટિકલ ૧૧૬ માં 'વળતર' શબ્દના અર્થની ચર્ચા કરી હતી:

"એ દલીલના જવાબમાં કે આ પ્રકૃતિના દાવાઓ દેવામાં આવે છે અને ભુક્સાનીમાં નહીં, જોકે, એ નિર્દેશ કરી શકાય છે કે આર્ટિકલ ૧૧૫ અને આર્ટિકલ ૧૧૬ માં વપરાયેલ શબ્દ ભુક્સાની નથી

પરંતુ વળતર છે, જે ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૭૩ માં પાછા જોવા મળે છે. લોર્ડ એશર ડિક્સન વિ. કેલ્કાફ્ટ, (૧૮૯૨) ૧ ક્યુબી ૪૫૮ માં અવલોકન કર્યું તેમ, 'વળતર' ની અભિવ્યક્તિ સામાન્ય રીતે ગુકસાનીના સમકક્ષ તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતી નથી, જોકે ફાય, એલ.જે. એ સ્કીનર્સ કંપની વિ. નાઈટ, (૧૮૯૧) ૨ ક્યુબી ૫૪૨ માં નોંધ્યું છે તેમ, વળતર ઘણીવાર ભંગ માટેની ક્રિયામાં ગુકસાનીના સમાન નિયમ દ્વારા માપવું પડી શકે છે. વળતર શબ્દ, ઓક્સફોર્ડ ડિક્શનરીમાં દર્શાવ્યા મુજબ, જે વળતર તરીકે આપવામાં આવે છે, સમકક્ષ પ્રદાન કરે છે તે દર્શાવે છે. બીજી તરફ, ગુકસાની, સહન કરેલા ગુકસાન અથવા ઈજા માટે વળતરમાં દાવો કરાયેલ અથવા ચૂકવવાનો નિર્ણય લેવામાં આવેલ નાણાંની રકમની રચના કરે છે; કંઈક ખોવાઈ ગયું છે અથવા અટકાવવામાં આવ્યું છે તેનું નાણાંમાં અંદાજિત મૂલ્ય. વળતર શબ્દ એટીમોલોજિકલ રીતે એક વસ્તુને બીજી વસ્તુ સામે સંતુલિત કરવાની છબી સૂચવે છે; તેનો પ્રાથમિક અર્થ સમાનતા છે, અને ગૌણ અને વધુ સામાન્ય અર્થ કંઈક એવું છે જે સમાન તરીકે આપવામાં આવે છે અથવા મેળવવામાં આવે છે. વ્યુત્પન્ન અર્થ રોમન ન્યાયશાસ્ત્રીઓ માટે પરિચિત હતો અને સિવિલ લો પર આધારિત આધુનિક કોડમાં ફરીથી દેખાય છે.

'વળતર' શબ્દનો ઉપયોગ આર્ટિકલ ૧૧૫ અને ૧૧૬ માં થાય છે તે રીતે, કદાચ પૂરતો સચોટ નથી, જ્યારે દેવા અને નુકસાની વચ્ચેનો તકનીકી તફાવત હેતુ માટે ખૂબ જ શુદ્ધ હોઈ શકે છે.

આપણે એવું માનવું જોઈએ કે ત્રિકમદાસ વિ. ગોપી નાથમાં ન્યાયિક સમિતિનો નિર્ણય, જોકે નોંધાયેલા ભાડાપટ્ટા પર દાખલ કરવામાં આવેલા ભાડાની બાકી રકમ માટેના દાવાને આર્ટિકલ ૧૧૦ અને ૧૧૬ લાગુ પડવા સાથે સીધો સંબંધિત હતો, તેને દૂરગામી એપિલકેશનનો માનવો જોઈએ. અમે તે સિદ્ધાંતને અવગણી શકીએ નહીં જે તે નિર્ણયના મૂળમાં રહેલો છે અને આર્ટિકલ ૧૧૦ દ્વારા આવરી લેવામાં આવતા ન હોય તેવા અન્ય કેસોમાં આર્ટિકલ ૧૧૬ ની લાગુ પડવાની બાબતને સંચાલિત કરવી જોઈએ, જ્યાં પણ એવી સ્થિતિ વ્યાજબી રીતે જાળવી શકાય છે કે જે દાવાનો અમલ માંગવામાં આવે છે તે લેખિત નોંધાયેલ કારણના ભંગ માટે વળતર માટેનો દાવો છે."

૧૫ અમે ધપાઈ વિરુદ્ધ દક્ષા અને અન્યના કેસમાં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના કુલ બેંચના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ

છીએ જે એઆઈઆર ૧૯૭૦ ઓલ ૨૦૬ માં નોંધાયેલ છે, જેમાં કુલ બેંચે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

"૧૩. હવે અમે એ વિચારવા આગળ વધીએ છીએ કે મર્યાદા અધિનિયમના પ્રથમ શેડ્યૂલનો આર્ટિકલ ૧૧૫ વર્તમાન કેસની હકીકતોને કેમ લાગુ થવો જોઈએ. આર્ટિકલ ૧૧૫ ત્યારે લાગુ પડે છે જ્યારે કરારનો ભંગ થાય છે અને દાવો નિર્દોષ પક્ષને થયેલા નુકસાન માટે વળતર માટે હોય છે. કરારનો ભંગ "ત્યારે થાય છે જ્યારે પક્ષકાર કરાર દ્વારા તેના પર લાદવામાં આવેલી એક અથવા વધુ જવાબદારીઓને નકારે છે અથવા નિભાવવામાં નિષ્ફળ જાય છે": (જુઓ ચેશાયર અને ફ્રિફૂટ પૃષ્ઠ ૪૮૪). "જો કરારના બે પક્ષોમાંથી કોઈ એક કરાર દ્વારા લાદવામાં આવેલી જવાબદારીનો ભંગ કરે છે, તો દરેક કિસ્સામાં એક નવી જવાબદારી ઉદ્ભવશે ભંગ દ્વારા નુકસાન પામેલા પક્ષને કાર્યવાહીનો અધિકાર આપવામાં આવશે": (જુઓ એન્સનનો કરારનો કાયદો પૃષ્ઠ ૪૧૨). સ્વીકાર્ય રીતે વર્તમાન કેસમાં એક કરાર હતો અને વાદી અને કોર્ટના તારણો મુજબ કરારનો ભંગ થયો હતો કારણ કે પ્રતિવાદીઓ કરાર હેઠળ નક્કી કરેલી તારીખે નિર્ધારિત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા.

૧૪. જોકે, આર્ટિકલ ૧૧૫ માં વપરાયેલ "વળતર" શબ્દને કારણે મુશ્કેલી થઈ શકે છે. એવી દલીલ કરી શકાય છે કે "કરારના ભંગ માટે વળતર" શબ્દો ચોક્કસ રકમની ચુકવણી કરતાં અપ્રમાણિત નુકસાનીના દાવા તરફ વધુ નિર્દેશ કરે છે, અને તેથી, જ્યાં દાવો નિર્દિષ્ટ રકમની વસૂલાત માટે હોય, અને અપ્રમાણિત નુકસાની નક્કી કરવા માટે ન હોય, ત્યાં આ આર્ટિકલ લાગુ થવો જોઈએ નહીં. અમારા મતે આ દલીલ સંપૂર્ણપણે અસમર્થનીય હશે કારણ કે હુસૈન અલી ખાન વિ. હાફિઝ અલી ખાન, (૧૮૮૧) આઈએલઆર ૩ ઓલ ૬૦૦ (એફબી) ના ફુલ બેંચના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા અને ત્રિકમદાસ કૂવરજી ભોજા વિ. શ્રી ગોપીનાથ જિયુ, એઆઈઆર ૧૯૧૬ પીસી ૧૮૨ ના કેસમાં પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. હુસૈન અલી ખાનના કેસમાં, (૧૮૮૧) આઈએલઆર ૩ ઓલ ૬૦૦ (એફબી), મર્યાદા અધિનિયમ (૧૮૭૭ નો અધિનિયમ ૧૫) ના શેડ્યૂલ II નો આર્ટિકલ ૧૧૬ અર્થઘટનનો વિષય હતો. ૧૮૭૭ ના અધિનિયમ ૧૫ ના શેડ્યૂલ II ના આર્ટિકલ્સ ૧૧૫ અને ૧૧૬ ભારતીય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ માં શબ્દશઃ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે. આર્ટિકલ ૧૧૫ લેખિતમાં ન હોય અને નોંધાયેલા ન હોય તેવા કરારોના ભંગ સાથે કામ કરે છે જ્યારે આર્ટિકલ ૧૧૬ લેખિત અને નોંધાયેલા કરારોના ભંગ માટે પ્રદાન કરે છે. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે

બંને આર્ટિકલ્સમાં આવતા "કરારના ભંગ માટે વળતર" શબ્દોનો અર્થ સમાન હોવો જોઈએ.

૧૫. હુસૈન અલી ખાનના કેસમાં વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન, (૧૮૮૧) આઈએલઆર ૩ ઓલ ૬૦૦ (એફબી) (સુપ્રા) એ હતો કે બોન્ડના આધારે નાણાંની વસૂલાત માટેના કેસમાં આર્ટિકલ ૫૯ (ત્રણ વર્ષની મર્યાદા માટે પ્રદાન કરે છે) અથવા આર્ટિકલ ૧૧૬ (છ વર્ષની મર્યાદા માટે પ્રદાન કરે છે) લાગુ થવો જોઈએ. આર્ટિકલ ૫૯ માં એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી કે તે નોંધાયેલા બોન્ડના કેસમાં લાગુ થઈ શકે નહીં. જોકે, જો આર્ટિકલ ૧૧૬ નોંધાયેલા બોન્ડના કેસમાં પણ લાગુ થઈ શકે તો અદાલતો એવું કહી શકે છે કે કારણ કે બાદનો આર્ટિકલ નોંધણી વિશે બોલે છે, તે નોંધાયેલા મની બોન્ડમાં સમાવિષ્ટ કરારના ભંગના કિસ્સામાં લાગુ કરવા માટે યોગ્ય આર્ટિકલ હોવો જોઈએ. શું ૧૮૭૭ ના અધિનિયમ ૧૫ ના શેડ્યૂલ II ના આર્ટિકલ ૧૧૬ હેઠળ નોંધાયેલ મની બોન્ડ આવે છે કે કેમ તે પ્રશ્નનો જવાબ આ કોર્ટની ફુલ બેંચ દ્વારા હકારાત્મકમાં આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૬. ત્રિકમદાસ કૂવરજી ભોજાના કેસમાં, એઆઈઆર ૧૯૧૬ પીસી ૧૮૨ (સુપ્રા) એવી દલીલ કે "કરારના ભંગ માટે વળતર" શબ્દો ચોક્કસ રકમની ચુકવણીના દાવા કરતાં અપ્રમાણિત ગુકસાનીના દાવા તરફ વધુ નિર્દેશ કરે છે તે સ્વીકારવામાં આવી ન હતી કારણ કે "વળતર" શબ્દનો ઉપયોગ ભારતીય કરાર અધિનિયમમાં ખૂબ જ વ્યાપક અર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે.

ભારતીય કરાર અધિનિયમ (૧૮૭૨ નો ૯) ની કલમ ૭૩ નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે:—

"૭૩. જ્યારે કરાર તૂટી ગયો હોય, ત્યારે આવા ભંગથી ગુકસાન પામનાર પક્ષ, કરાર તોડનાર પક્ષ પાસેથી, તેના દ્વારા તેને થયેલા કોઈપણ ગુકસાન અથવા ક્ષતિ માટે વળતર મેળવવા માટે હકદાર છે, જે આવા ભંગથી વસ્તુઓના સામાન્ય ક્રમમાં સ્વાભાવિક રીતે ઉદ્ભવ્યું છે, અથવા જે પક્ષકારો જાણતા હતા, જ્યારે તેઓએ કરાર કર્યો હતો, ત્યારે તેના ભંગના પરિણામે થવાની સંભાવના છે.

આવું વળતર ભંગના કારણસર થયેલા કોઈપણ દૂરના અને પરોક્ષ ગુકસાન અથવા ક્ષતિ માટે આપવામાં આવશે નહીં.....

ઉદાહરણો

(એન) એ નિર્દિષ્ટ દિવસે બી ને અમુક રકમ ચૂકવવાનો કરાર કરે છે. એ તે દિવસે નાણાં ચૂકવતો નથી; બી, તે દિવસે નાણાં ન મળવાને પરિણામે તેના દેવાની ચુકવણી કરવામાં અસમર્થ છે, અને સંપૂર્ણપણે બરબાદ થઈ જાય છે. એ, બી ને ચૂકવવાની બાકી મૂળ રકમ, ચુકવણીના દિવસ સુધીના વ્યાજ સાથે, સિવાય બીજું કંઈપણ ભરપાઈ કરવા માટે જવાબદાર નથી."

તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૭૩ માં "વળતર" શબ્દનો ઉપયોગ ખૂબ જ વ્યાપક અર્થમાં કરવામાં આવ્યો છે અને વર્તમાન કેસ તેના દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે.

૧૭. આર્ટિકલ ૧૧૫ માં વપરાયેલ "કરારના ભંગ માટે વળતર" શબ્દોને આર્ટિકલ ૧૧૬ માં વપરાયેલ સમાન શબ્દોથી અલગ અર્થ કેમ આપવો જોઈએ તેનું કોઈ કારણ અમને દેખાતું નથી. આર્ટિકલ ૧૧૫ એ કરારના ભંગ પર આધારિત દાવાઓ માટે શેષ આર્ટિકલ હોવાથી, તે સ્પષ્ટ છે કે જે દાવો આ રિવિઝનમાંથી ઉદ્ભવે છે તે ઉક્ત આર્ટિકલ દ્વારા સંચાલિત થશે.

૧૮. ભારતમાં અન્ય હાઈકોર્ટ્સે પણ આ આર્ટિકલ્સમાં આવતા "કરારના ભંગ માટે વળતર" શબ્દોનું "વળતર" શબ્દના વ્યાપક અર્થમાં અર્થઘટન કર્યું છે. લાહોર હાઈકોર્ટે મોહમ્મદ ઘસીતા વિ. સિરાજ-ઉદ-દીન, એઆઈઆર ૧૯૨૨ એલએએચ ૧૯૮ (એફબી) ના કુલ બેંચના કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે આર્ટિકલ ૧૧૫ તેમજ આર્ટિકલ ૧૧૬ માં "વળતર" શબ્દનો સમાન અર્થ છે જેવો ભારતીય કરાર અધિનિયમની કલમ ૭૩ માં છે અને તે કરારના ભંગ દ્વારા કોઈ વ્યક્તિને થયેલા નુકસાન અથવા ક્ષતિને કારણે તેને ચૂકવવાપાત્ર નાણાંની રકમ દર્શાવે છે.

૧૯. પટના હાઈકોર્ટે ચેરમેન અને કમિશનર્સ ઓફ ચાઈબાસા મ્યુનિસિપાલિટી વિ. ગોવિંદ સાઓ, એઆઈઆર ૧૯૩૭ પટ ૩૬૦ ના ડિવિઝન બેંચના કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે કરાર હેઠળ બાકી નાણાંની વસૂલાત માટે મ્યુનિસિપાલિટી દ્વારા લાવવામાં આવેલા દાવાને મર્યાદા અધિનિયમનો આર્ટિકલ ૧૧૫ અને નહિ કે આર્ટિકલ ૧૨૦ લાગુ પડે છે, જેના દ્વારા બજારમાં ટોલ વસૂલવાનો અધિકાર સ્થાયી કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૦. પટના હાઈકોર્ટના દષ્ટિકોણને જમ્મુ અને કાશ્મીર હાઈકોર્ટ દ્વારા મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ વિ. મોહમ્મદ શાબાન, એઆઈઆર ૧૯૬૨ જે એન્ડ કે ૧૨ ના કેસમાં અનુસરવામાં આવ્યો હતો. જમ્મુ અને કાશ્મીર મર્યાદા અધિનિયમનો આર્ટિકલ ૮૬ ભારતીય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના પ્રથમ શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૧૧૫ ને બરાબર અનુરૂપ છે. જમ્મુ અને કાશ્મીર હાઈકોર્ટ દ્વારા તે કેસમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જમ્મુ અને કાશ્મીર અધિનિયમના આર્ટિકલ ૮૬ માં વપરાયેલ "વળતર" શબ્દ વ્યાપક અર્થ ધરાવે છે અને તેમાં નાણાં માટેનો દાવો સામેલ છે જે કરારનો ભંગ થયા પછી પક્ષકારને ચૂકવવાપાત્ર બન્યો છે.

૨૧. ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટે ગોવિંદા સબત વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા, એઆઈઆર ૧૯૬૪ ઓરી. ૧૮૯ ના કેસમાં ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં ડિસ્ટ્રિક્ટ બોર્ડે ગામના બજારમાં ટોલ વસૂલવાનો અધિકાર પ્રતિવાદીને ભાડે આપ્યો હતો અને પ્રતિવાદી બાકી રહેલી રકમનો ત્રણ-ચતુર્થાંશ ભાગ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો, જે નિયત તારીખો પર ત્રણ સમાન હપ્તામાં ચૂકવવાનો હતો, ત્યાં બાકી રહેલી રકમની વસૂલાત માટે કોન્ટ્રાક્ટર સામે સરકાર દ્વારા કરવામાં

આવેલો દાવો કરારના ભંગ માટે વળતર માટેનો દાવો હતો, જે આર્ટિકલ ૧૧૫ દ્વારા સંચાલિત હતો."

૧૬ વર્તમાન કેસમાં મર્યાદા અધિનિયમનો કયો આર્ટિકલ લાગુ પડશે તે અંગે હવે આપણે સ્પષ્ટ હોવાથી, અમે હવે ફરી એકવાર ગેરંટી ડીડમાંના બે ખંડોને ધ્યાનમાં લેવા આગળ વધીએ છીએ. આંક: ૭૬ નો ખંડ ૧ એ સ્પષ્ટ કરે છે કે તે એક સતત ગેરંટી છે જે પ્રતિવાદીઓ, તેમના વારસદારો, વહીવટકર્તાઓ અને અંગત પ્રતિનિધિઓને બંધનકર્તા છે જ્યાં સુધી કોર્પોરેશન દ્વારા તેને બંધ કરવાની લેખિત નોટિસ મળ્યા પછી ત્રણ કેલેન્ડર મહિના પૂરા ન થાય અને બંધ કરવા છતાં અથવા સમય અથવા છૂટછાટ આપવા છતાં, ગેરંટી સતત જામીનગીરી રહેશે. ડીડ આગળ પ્રદાન કરે છે કે ગેરંટી સતત ગેરંટી રહેશે અને તે સંયુક્ત અને અલગ માનવામાં આવશે અને કોર્પોરેશનને વખતોવખત કરવામાં આવતી કોઈપણ ચૂકવણી અથવા કોઈપણ ખાતાના સેટલમેન્ટ દ્વારા તેને સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સંતોષાયેલી અથવા પ્રદર્શિત માનવામાં આવશે નહીં. તે એ પણ પ્રદાન કરે છે કે કાયદાની કામગીરી દ્વારા અથવા મૃત્યુ દ્વારા પ્રિન્સિપાલના ડિસ્ચાર્જ છતાં ગેરંટી અમલમાં રહેવાનું ચાલુ રાખશે અને સંયુક્ત અને અલગથી ગેરંટી આપેલી રકમની ચુકવણી પર જ બંધ થશે. આંક: ૭૬ માં ખંડ ૧૦ તેનું પોતાનું મહત્વ ધારે છે. તે પ્રદાન કરે છે કે લેખિતમાં માંગણી પ્રતિવાદીઓને તેમના છેલ્લા જાણીતા સરનામે યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં

આવશે અને સરનામામાં કોઈ ફેરફાર હોવા છતાં તે વાસ્તવિક રહેશે અને આવી માંગણી જો પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવે તો તે પોસ્ટ કર્યાની તારીખથી ચોવીસ કલાકની અંદર પ્રતિવાદીઓ દ્વારા પ્રાપ્ત થઈ હોવાનું માનવામાં આવશે. આમ, ગેરંટી ડીડમાં બે બાબતો છે. પ્રથમ એ છે કે તે સતત ગેરંટી છે અને બીજું તેમાં લેખિત માંગણીનો સંદર્ભ છે.

૧૭ વાદી વતી કરવામાં આવેલી એ રજૂઆતથી અમે પ્રભાવિત નથી કે સતત ગેરંટીના કિસ્સામાં દાવો દાખલ કરવા માટે કોઈ મર્યાદા નથી. પ્રથમદર્શી રીતે, આવી રજૂઆત વાહિયાત અને કાયદામાં ટકી શકે તેવી લાગતી નથી. જો આપણે વાદી વતી કરવામાં આવેલી આ દલીલ સ્વીકારીએ, તો તેનો અર્થ એ થાય કે સતત ગેરંટી પર દાવો દાખલ કરવા માટે કોઈ મર્યાદા રહેશે નહીં અને તે કિસ્સામાં, દાવો કોઈપણ સમયે દાખલ કરી શકાશે. આ ક્યારેય કાયદાનો ઇરાદો હોઈ શકે નહીં. નિશ્ચિતતા હોવી જોઈએ અને આ નિશ્ચિતતા જ આર્ટિકલ ૫૫ માં સમાવિષ્ટ છે.

૧૮ અમે સતત ગેરંટીના મુદ્દા પર હોવાથી, આપણે ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૨૯ જોવી જોઈએ. અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૨૯ દ્વારા "સતત ગેરંટી" ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ કરવામાં આવી છે:

"સતત ગેરંટી – એક ગેરંટી જે વ્યવહારોની શ્રેણી સુધી વિસ્તરે છે તેને 'સતત ગેરંટી' કહેવામાં આવે છે.

૧૯ બ્લેકની લો ડિક્શનરી, સાતમી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૭૧૨ માં "સતત ગેરંટી" નો અર્થ નીચે મુજબ વાંચે છે:

૧૨૯. સતત ગેરંટી – એક ગેરંટી જે વ્યવહારોની શ્રેણી સુધી વિસ્તરે છે તેને "સતત ગેરંટી" કહેવામાં આવે છે."

૨૦ શ્રીમતી માગરિટ લલિતા સેમ્યુઅલ વિ. ઇન્ડો કોમર્શિયલ બેંક લિ. ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય જે એઆઈઆર ૧૯૭૯ એસસી ૧૦૨ માં નોંધાયેલ છે તે સતત ગેરંટી શું છે તેના પર થોડો પ્રકાશ ફેંકે છે. ચુકાદાના ફક્ત ૧૦ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

૧૦. આપણે પહેલા મર્યાદાના પ્રશ્ન પર વિચાર કરી શકીએ છીએ. અમારા દ્વારા અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ, શ્રી બાલની રજૂઆત એવી હતી કે ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની દરેક વસ્તુ એક સ્વતંત્ર લોન હતી, જેની વસૂલાત માટેની મર્યાદા મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના

શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૫૭ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા મુજબ મર્યાદા દરેક લોનની તારીખથી શરૂ થતી હતી. તેઓ બસંતા કુમાર મિત્રા વિ. છોટા નાગપુર બેંકિંગ એસોસિએશન લિ. (એઆઈઆર ૧૯૪૮ પટ ૧૮); બ્રોજેન્દ્ર કિશોર રોય ચૌધરી વિ. હિન્દુસ્તાન કો-ઓપરેટિવ ઇન્સ્યોરન્સ સોસાયટી લિ. (આઈએલઆર ૪૪ કલ ૯૭૮): (એઆઈઆર ૧૯૧૮ કલ ૭૦૭, નેશનલ એન્ડ ગ્રાઈન્ડલેઝ બેંક લિ. વિ. ટીકમ ચંદ ડાગા (એઆઈઆર ૧૯૬૪ કલ ૩૫૮) અને ઉમા શંકર પ્રસાદ વિ. બેંક ઓફ બિહાર લિ. (એઆઈઆર ૧૯૪૨ પટ ૨૦૧) પર આધાર રાખે છે. અમારા મતે, વર્તમાન કેસના હેતુઓ માટે ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની પ્રકૃતિના પ્રશ્નમાં જુદું બિનજરૂરી છે. વર્તમાન દાવો સાર અને સત્યમાં પ્રતિવાદી દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા ગેરંટી બોન્ડનો અમલ કરવા માટેનો છે. પ્રતિવાદીની જવાબદારીની પ્રકૃતિ નક્કી કરવા માટે, ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની પ્રકૃતિ અંગે તપાસ કરવાને બદલે ગેરંટી બોન્ડની ચોક્કસ શરતોનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. આંક ૫૭ એ પ્રતિવાદી અને તેના પતિ દ્વારા ૨૩ ઓક્ટોબર ૧૯૪૪ ના રોજ ચલાવવામાં આવેલ ગેરંટી બોન્ડ છે. તે ઇન્ડો કોમર્શિયલ બેંક લિ. મદ્રાસને સંબોધિત છે, અને તે નીચે મુજબની શરતોમાં છે:

"વહાલા મહાશયો,

તમારા દ્વારા મોર્ડન હિન્દુસ્તાન ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિ., પૂનાને રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ (માત્ર દસ લાખ રૂપિયા) સુધીની ઓવરડ્રાફ્ટ સુવિધા આપવા સંમત થવા બદલ, અમે, સી.બી. સેમ્યુઅલ અને એમ.એલ. સેમ્યુઅલ, નીચે સહી કરનાર આથી સંયુક્ત રીતે અને અલગથી તમને, ઈન્ડો-કોમર્શિયલ બેંક લિમિટેડને ખાતરી આપીએ છીએ કે ઉક્ત મોર્ડન હિન્દુસ્તાન ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિ. પાસેથી તમારી સાથેના તેમના ખાતાઓના સામાન્ય સંતુલન પર અથવા કોઈપણ ખાતા પર, પછી ભલે તે સંતુલન ગમે તે હોય, જેમાં તમે બેંકર્સ તરીકે ચાર્જ કરી શકો તેવા તમામ વ્યાજ, શુલ્ક, કમિશન અને અન્ય ખર્ચાઓનો સમાવેશ થાય છે અને સુરક્ષા પર કોઈપણ પ્રોમિસરી નોટ અથવા અન્ય નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટની પાકતી મુદતે યોગ્ય ચુકવણી અથવા જેના સંદર્ભમાં કોઈપણ ક્રેડિટ અથવા એડવાન્સ કરવામા આવશે તેવા તમામ નાણાંની ચુકવણી કરીશું.

અને અમે આથી જાહેર કરીએ છીએ કે આ ગેરંટી કોઈપણ એક સમયે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ (માત્ર દસ લાખ રૂપિયા) સુધીની સતત ગેરંટી રહેશે અને ખાતાના આવા સામાન્ય સંતુલન પર બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમની કોઈપણ એક સમયે અથવા જુદા જુદા સમયે ચુકવણી દ્વારા સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સંતોષાયેલી ગણવામાં આવશે નહીં પરંતુ તે વિસ્તૃત થશે અને આવરી લેશે અને તેના પર કોઈપણ સમયે તમને ચૂકવવાપાત્ર દરેક અને તમામ વધુ રકમ માટે સુરક્ષા રહેશે. અને અમે આગળ જાહેર કરીએ છીએ કે તમે મોર્ડન હિન્દુસ્તાન ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિ.ને અમારી જવાબદારીમાંથી મુક્ત કર્યા વિના કોઈપણ છૂટછાટ આપી શકો છો."

ગેરંટી એ સતત ગેરંટી હોવાનું જણાય છે અને પ્રતિવાદી દ્વારા બાંયધરી આપવામાં આવે છે કે કંપની દ્વારા તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતાના આધારે બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવામાં આવશે. આવી સતત ગેરંટીના કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું હોય એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને જામીનદાર તરફથી જવાબદારી પૂરી

કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, અમે જોતા નથી કે મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કેવી રીતે કહી શકાય. મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૧૧૫ હેઠળ ભંગની તારીખથી જ મર્યાદા શરૂ થશે. જ્યારે બોમ્બે હાઈકોર્ટ પ્રથમ ઉદાહરણમાં આ બાબત પર વિચાર કર્યો અને ઠરાવ્યું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત નથી, જે.સી. શાહ, જે. એ કોર્ટ માટે બોલતા, કહ્યું:

"ગેરંટીના પત્રોના સાદા શબ્દો પરથી એ સ્પષ્ટ છે કે પ્રતિવાદીએ કંપની દ્વારા તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતાના આધારે બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવાનું હાથ ધર્યું છે..... અમે આ કિસ્સામાં કંપની દ્વારા બેંકને ચૂકવવાપાત્ર રકમ માટે મર્યાદાના સમયગાળા સાથે સંબંધિત નથી. અમે જામીનગીરી બોન્ડ હેઠળ પ્રતિવાદીની જવાબદારીનો અમલ કરવા માટે મર્યાદાના સમયગાળા સાથે સંબંધિત છીએ..... અમે ઠરાવ્યું કે જવાબદારીનો અમલ કરવા માટેનો દાવો આર્ટિકલ ૧૧૫ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને દાવાનું કારણ ત્યારે ઉદ્ભવે છે જ્યારે સતત ગેરંટીનો કરાર

તૂટી જાય છે, અને વર્તમાન કિસ્સામાં અમારો મત છે કે જ્યાં સુધી ખાતું લાઇવ ખાતું રહ્યું, અને પ્રતિવાદી તરફથી તેની જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર ન હતો, ત્યાં સુધી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો ન હતો."

અમે શાહ, જે. દ્વારા વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાય સાથે સંમત છીએ. સતત ગેરંટીનો ઇરાદો અને અસર કે જેની સાથે અમે આ કેસમાં સંબંધિત છીએ તે ન્યુઝીલેન્ડ ફાર્મર્સ કો-ઓપરેટિવ એસોસિએશન ઓફ કેન્ટરબરી લિમિટેડ (૧૯૩૯ એસી ૪૩૯) વિરુદ્ધ રાઈટના કેસમાં પ્રિવી કાઉન્સિલની જ્યુડિશિયલ કમિટી દ્વારા વિચારવામાં આવી હતી. તે કેસમાં ગેરંટી બોન્ડનો બીજો ખંડ નીચે મુજબની શરતોમાં હતો:

"આ ગેરંટી સતત ગેરંટી રહેશે અને તે સંતુલન પર લાગુ થશે જે હવે અથવા તે પછી કોઈપણ સમયે વિલિયમ નોસવર્થી અને રોબર્ટ નોસવર્થી દ્વારા તમારા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ માલસામાન માટે તેમના વર્તમાન ખાતા પર તમને ચૂકવવાપાત્ર છે અને અગાઉ જણાવ્યા મુજબ તમારા દ્વારા

એડવાન્સ કરવામાં આવેલ છે અને અગાઉ જણાવ્યા મુજબ વ્યાજ અને અન્ય શુલ્ક."

તે કેસમાં એવી દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે એડવાન્સની તારીખથી છ વર્ષ પૂરા થવા પર નોસવર્થીઝને કરવામાં આવેલ દરેક એડવાન્સના સંદર્ભમાં જામીનદારની જવાબદારી બાધિત હતી. પ્રિવી કાઉન્સિલની જ્યુડિશિયલ કમિટીએ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો કે આ બાબત ગેરંટીના સાચા અર્થઘટન દ્વારા નક્કી થવી જોઈએ. તેમ કરવા આગળ વધતા, જ્યુડિશિયલ કમિટીએ અવલોકન કર્યું (પૃષ્ઠ ૪૪૯ પર) :

"નિઃશંકપણે એ ગેરંટી છે કે નોસવર્થીઝ દ્વારા એસોસિએશનને વ્યાજ અને શુલ્ક સાથે એસોસિએશન દ્વારા તેમને કરવામાં આવેલ અને કરવામાં આવનાર એડવાન્સ પરત ચૂકવવામાં આવશે, પરંતુ તે કોલમ ૨ માં સ્પષ્ટ કરે છે કે તે ગેરંટી કેવી રીતે કાર્ય કરશે એટલે કે, તે તે સંતુલન પર લાગુ થશે (એટલે કે જામીનદાર ચુકવણીની ખાતરી આપે છે) જે ત્યારપછી કોઈપણ સમયે નોસવર્થીઝ દ્વારા એસોસિએશનને ચૂકવવાનું બાકી છે. આ જોગવાઈને

કેવી રીતે અમલમાં મૂકી શકાય તે જોવું મુશ્કેલ છે સિવાય કે એવું ઠરાવીને કે દરેક ડેબિટ બેલેન્સની ચુકવણીની ખાતરી આપવામાં આવે છે કારણ કે તે વખતોવખત, કુલ ક્રેડિટ્સ પર કુલ ડેબિટ્સના વધારા દ્વારા ગેરંટી ચાલુ રહે તે દરમિયાન રચાય છે. જો તે આ દસ્તાવેજનું સાચું અર્થઘટન હોય, જેમ કે તેમના લોર્ડશિપ્સ વિચારે છે, તો કોઈપણ વ્યક્તિગત ડેબિટ ખર્ચાને કેટલા વર્ષો વીતી ગયા છે તે બિનમહત્વપૂર્ણ છે. મર્યાદાનો પ્રશ્ન માત્ર તે સમયના સંદર્ભમાં ઊભો થઈ શકે છે જે ખાતરી આપેલ સંતુલન અને જેની માંગણી કરવામાં આવી હતી તે રચાયા પછી પસાર થયો હતો."

બાદમાં ફરીથી એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું (પૃષ્ઠ ૪૫૦ પર) :

"તેમના મતે, તે દસ્તાવેજ સ્પષ્ટપણે ગેરંટી ચાલુ રહે તે દરમિયાન, કુલ ક્રેડિટ પર કુલ ડેબિટના સરપ્લસ દ્વારા વખતોવખત રચાયેલ દરેક ડેબિટ બેલેન્સની ચુકવણીની ખાતરી આપે છે, અને તદનુસાર કાઉન્ટર કલેમની તારીખે નોસવર્થી પાસેથી બાકી રહેલા

અવેતન સંતુલન માટે વાદી સામે એસોસિએશનનો દાવો, વ્યાજ સાથે, કાયદા-બાધિત ન હતો." (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૨૧ ઉપરોક્ત નિર્ણય પરથી સમજી શકાય તેવો કાયદાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જવાબદારીનો અમલ કરવાનો દાવો આર્ટિકલ ૫૫ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને દાવાનું કારણ ત્યારે ઉદ્ભવે છે જ્યારે સતત ગેરંટીનો કરાર તૂટી જાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, સતત ગેરંટીના કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી ખાતું લાઇવ ખાતું હોય છે એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને જામીનદાર તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, ત્યાં સુધી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં. ૧૯૬૩ ના અધિનિયમના શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૫૫ હેઠળ ભંગની તારીખથી જ મર્યાદા શરૂ થશે. આર્ટિકલ ૫૫ ના સાદા વાંચન પરથી એ સ્પષ્ટ છે કે કોઈપણ કરાર (વર્તમાન કિસ્સામાં, ગેરંટીનો કરાર) ના ભંગ માટે દાવો દાખલ કરવાની મર્યાદા ત્રણ વર્ષ છે જે કરાર તૂટી જાય અથવા જ્યારે ભંગ થાય અથવા જ્યારે તે બંધ થાય તે તારીખથી ગણવામાં આવશે. નિર્વિવાદપણે, હાથ પરના કેસમાં, પ્રતિવાદીઓ, જેમને જામીનદાર તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં દાવો કરવામાં આવ્યો છે, તેઓએ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો તે તારીખ સુધી તેમની ગેરંટી પાછી ખેંચી ન હતી, અને તેથી, જામીનદારો દ્વારા કરાર તોડવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. ત્રણ વર્ષની મર્યાદા જામીનદાર તરફથી કરારના કથિત ભંગની તારીખથી પણ ગણી શકાય.

જામીનદાર તરફથી ગેરંટીના કરારનો ભંગ ત્યારે જ થઈ શકે જો લેણદાર દ્વારા માંગણી કરવામાં આવે અને જામીનદાર દ્વારા સ્પષ્ટપણે અથવા ગર્ભિત રીતે તેનો ઇનકાર કરવામાં આવે. આ તબક્કે નોંધવાની મહત્વની બાબત એ છે કે વાસ્તવમાં, જામીનદાર સામે દાવો કરવાનો અધિકાર ત્યારે જ ઉદ્ભવે છે જ્યારે ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવી હોય અને જામીનદાર દ્વારા તેનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હોય.

૨૨ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે સિન્ડિકેટ બેંક વિરુદ્ધ ચન્નાવીરપ્પા બેલેરી અને અન્યના કેસમાં એઆઈઆર ૨૦૦૬ એસસી ૧૮૭૪ માં નોંધાયેલા સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ છીએ. અમે સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"પ.૧ કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૨૬, ૧૨૮, ૧૨૯ અને ૧૩૦ નીચે મુજબ લેવામાં આવી છે:

"કલમ ૧૨૬. 'ગેરંટીનો કરાર', 'જામીન', 'મુખ્ય-દેવાદાર' અને 'લેણદાર' એ ત્રીજી વ્યક્તિની ખામીના કિસ્સામાં તેનું વચન પૂરું કરવા અથવા તેની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરવા માટેનો કરાર છે. જે વ્યક્તિ ગેરંટી આપે છે તેને 'જામીન'

કહેવામાં આવે છે, જે વ્યક્તિની ખામીના સંબંધમાં ગેરંટી આપવામાં આવે છે તેને 'મુખ્ય-દેવાદાર' કહેવામાં આવે છે, અને જે વ્યક્તિને ગેરંટી આપવામાં આવે છે તેને 'લેણદાર' કહેવામાં આવે છે. ગેરંટી મૌખિક અથવા લેખિત હોઈ શકે છે."

"કલમ ૧૨૮. જમીનની જવાબદારી જમીનની જવાબદારી મુખ્ય-દેવાદાર જેટલી જ હોય છે, સિવાય કે કરાર દ્વારા અન્યથા પ્રદાન કરવામાં આવ્યું હોય."

"કલમ ૧૨૯. 'સતત ગેરંટી' – એક ગેરંટી જે વ્યવહારોની શ્રેણી સુધી વિસ્તરે છે તેને 'સતત ગેરંટી' કહેવામાં આવે છે."

"કલમ ૧૩૦. સતત ગેરંટી રદ કરવી લેણદારને નોટિસ આપીને, ભવિષ્યના વ્યવહારો માટે, જમીન દ્વારા કોઈપણ સમયે સતત ગેરંટી રદ કરી શકાય છે."

પ.૨ મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના શેડ્યૂલમાં સંબંધિત
આર્ટિકલ્સ નીચે મુજબ છે :

અનુચ્છેદ દાવાનું વર્ણન મુદતનો સમયગાળો સમય કે
જ્યાંથી નં. મુદત શરૂ થાય છે અહીં ખાસ જોગવાઈ ન કરી
હોય તેવા કોઈપણ કરાર, વ્યક્ત અથવા ગર્ભિત, ના ભંગ
બદલ વળતર માટે ત્રણ વર્ષ જ્યારે કરારનો ભંગ થાય
અથવા (જ્યાં ક્રમિક ભંગ થતા હોય) જ્યારે જે ભંગ માટે
દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય તે બને અથવા (જ્યાં
ભંગ ચાલુ રહેતો હોય) જ્યારે તે બંધ થાય.

કોઈપણ દાવો કે જેના માટે આ શેડ્યૂલમાં અન્ય ક્યાંય
મર્યાદાનો સમયગાળો પૂરો પાડવામાં આવ્યો નથી. ત્રણ
વર્ષ – જ્યારે દાવો કરવાનો અધિકાર ઉદ્ભવે છે.

ઉછીના આપેલા નાણાં માટે ચૂકવવાપાત્ર નાણાં માટે. |
ત્રણ વર્ષ | જ્યારે લોન આપવામાં આવે છે.

કરાર હેઠળ ઉછીના આપેલા નાણાં માટે કે જે માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર હશે. | ત્રણ વર્ષ | જ્યારે લોન આપવામાં આવે છે.

માંગ

૫.૩ ગેરંટી બોન્ડ બેંકના સ્ટાન્ડર્ડ ફોર્મમાં ચલાવવામાં આવ્યા છે. ૧૦-૮-૧૯૮૫ ના ગેરંટી બોન્ડમાંથી સંબંધિત ભાગો (બોન્ડમાં સમાન શબ્દો છે) નીચે મુજબ લેવામાં આવ્યા છે:

"સિન્ડિકેટ બેંક, જેને હવે પછી "સિન્ડિકેટ" કહેવામાં આવશે..... ને ધ્યાનમાં રાખીને, મેસર્સ ગોદરેજ ફોર્જ ફિટ્સ (I) પ્રા. લિ., હિરાકોપ્પા ગામ, ગદગ તાલુકા, જેને હવે પછી "ઋણ લેનાર" કહેવામાં આવશે, ને એડવાન્સ આપવા, અથવા આપવાનું ચાલુ રાખવા અથવા અન્યથા ક્રેડિટ અથવા નાણાકીય આવાસ અથવા બેંકિંગ સુવિધાઓ પૂરી પાડવા જ્યાં સુધી સિન્ડિકેટ યોગ્ય માને, નીચે સહી કરનાર (૧) સી.એમ. બેલેરી, (૨) આઈ.એમ. બેલેરી, (૩) કે.એમ. છટ્ટા, (૪) શ્રીમતી શૈલજા બેલેરી, અને (૫) ટી. પાર્થસારથી (જેમને હવે પછી 'ગેરંટર' તરીકે

ઓળખવામાં આવશે) આથી સિન્ડિકેટને માંગણી કરવા પર કોઈપણ રકમ અને નાણાંની રકમ ચૂકવવા અને સંતોષવા માટે સંમત થાય છે જે હવે છે અથવા કોઈપણ સમયે સિન્ડિકેટને તેની કોઈપણ ઓફિસમાં કોઈપણ ખાતા પર ચૂકવવાપાત્ર હશે....."

"હંમેશા પ્રદાન કરવામાં આવે છે કે આ ગેરંટી હેઠળ ગેરંટર સામે આખરે લાગુ કરી શકાય તેવી કુલ જવાબદારી રૂ. ૧૧,૭૦,૦૦૦/- થી વધુ નહીં હોય, સાથે સિન્ડિકેટ દ્વારા ચુકવણી માટે ગેરંટર પર માંગણી કરવામાં આવે તે તારીખથી બેંક દ્વારા નિર્ધારિત દરે વ્યાજ."

"સિન્ડિકેટ પાસે ઋણ લેનારનું ખાતું અથવા ખાતાઓને ક્રેડિટમાં લાવવામાં આવ્યા હોવા છતાં અથવા ઋણ લેનારને આપવામાં આવેલી ક્રેડિટ સંપૂર્ણપણે ખાલી થઈ ગઈ હોય અથવા વધી ગઈ હોય અથવા ઉક્ત નાણાકીય આવાસમાં વખતોવખત ફેરફાર અથવા બદલાવ કરવામાં આવ્યો હોય છતાં; વખતોવખત કોઈપણ ચૂકવણી અથવા ખાતાની કોઈપણ પતાવટ છતાં, આ ગેરંટી ઋણ લેનાર

દ્વારા સિન્ડિકેટને ચૂકવવાપાત્ર બનતા અંતિમ સંતુલનની ચુકવણી માટે સતત ગેરંટી રહેશે જે અગાઉ જણાવ્યા મુજબ રૂ. ૧૧,૭૦,૦૦૦/- થી વધુ નહીં હોય."

"એક અથવા વધુ ગેરંટરોને આ ગેરંટી બંધ કરવા અથવા તેમનામાંથી કોઈના મૃત્યુ છતાં, ગેરંટી અન્ય અથવા અન્ય અથવા મૃતકના પ્રતિનિધિઓ અને એસ્ટેટ માટે સતત ગેરંટી રહેશે અને જ્યાં એક કરતા વધુ ગેરંટર હોય, ત્યાં આ પ્રસ્તુતિઓ હેઠળ તેમની જવાબદારી સંયુક્ત અને અલગ તરીકે ગણવામાં આવશે."

"સિન્ડિકેટ અને ઋણ લેનાર દ્વારા અથવા તેમની વચ્ચે પતાવટ કરાયેલ અથવા જણાવવામાં આવેલ અથવા તેના દ્વારા અથવા તેના વતી સ્વીકારવામાં આવેલ કોઈપણ ખાતું સિન્ડિકેટ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી શકે છે અને તે કિસ્સામાં ગેરંટરો અને તેમાંના દરેક અને તેમના સંબંધિત પ્રતિનિધિઓ દ્વારા નિર્ણાયક પુરાવા તરીકે સ્વીકારવામાં આવશે કે સંતુલન અથવા રકમ તેના દ્વારા દેખાય છે તે સિન્ડિકેટને ચૂકવવાપાત્ર છે." [ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે]

પ.જ. માગરિટ લલિતા સેમ્યુઅલ વિ. ઇન્ડો કોમર્શિયલ બેંક લિમિટેડ (એઆઈઆર ૧૯૭૯ એસસી ૧૦૨) પર બંને પક્ષો દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં સતત ગેરંટીના સંદર્ભમાં મર્યાદાના પ્રશ્નનો ઉકેલ લાવવામાં આવ્યો હતો. તે કેસમાં ગેરંટી એ દલીલ કરીને જવાબદારી ટાળવા માંગ કરી હતી કે ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની દરેક વસ્તુ એક સ્વતંત્ર લોન હતી અને મર્યાદા દરેક લોનની તારીખથી શરૂ થશે, અને તે તારીખોના સંદર્ભમાં, દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતો. ઉક્ત દલીલને નકારતી વખતે, આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું:

"અમારા મતે વર્તમાન કેસના હેતુઓ માટે, ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની પ્રકૃતિના પ્રશ્નમાં જવું બિનજરૂરી છે. વર્તમાન દાવો સાર અને સત્યમાં પ્રતિવાદી દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા ગેરંટી બોન્ડનો અમલ કરવા માટેનો છે. પ્રતિવાદીની જવાબદારીની પ્રકૃતિ નક્કી કરવા માટે, ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની પ્રકૃતિ અંગે તપાસ કરવાને બદલે ગેરંટી બોન્ડની ચોક્કસ શરતોનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે.

ગેરંટી બોન્ડની શરતોનો સંદર્ભ લીધા પછી, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું:

"ગેરંટી એ સતત ગેરંટી હોવાનું જણાય છે અને પ્રતિવાદી દ્વારા બાંયધરી આપવામાં આવે છે કે કંપની દ્વારા તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતાના આધારે બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ બેંકને ચૂકવવામાં આવશે. આવી સતત ગેરંટીના કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું હોય છે એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને જામીનદાર તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, ત્યાં સુધી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કેવી રીતે કહી શકાય તે અમે જોતા નથી. મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૧૧૫ હેઠળ ભંગની તારીખથી જ મર્યાદા શરૂ થશે. જ્યારે બોમ્બે હાઈકોર્ટે પ્રથમ ઉદાહરણમાં આ બાબત પર વિચાર કર્યો અને ઠરાવ્યું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત નથી. જે.સી. શાહ, જે. એ કોર્ટ માટે બોલતા કહ્યું:

ગેરંટીના પત્રોના સાદા શબ્દો પરથી એ સ્પષ્ટ છે કે પ્રતિવાદીએ કંપની દ્વારા તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન

અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતાના આધારે બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવાનું હાથ ધર્યું છે..... અમે આ કિસ્સામાં કંપની દ્વારા બેંકને ચૂકવવાપાત્ર રકમ માટે મર્યાદાના સમયગાળા સાથે સંબંધિત નથી. અમે જામીનગીરી બોન્ડ હેઠળ પ્રતિવાદીની જવાબદારીનો અમલ કરવા માટે મર્યાદાના સમયગાળા સાથે સંબંધિત છીએ. અમે ઠરાવ્યું કે જવાબદારીનો અમલ કરવા માટેનો દાવો આર્ટિકલ ૧૧૫ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને દાવાનું કારણ ત્યારે ઉદ્ભવે છે જ્યારે સતત ગેરંટીનો કરાર તૂટી જાય છે, અને વર્તમાન કિસ્સામાં અમારો મત છે કે જ્યાં સુધી ખાતું લાઇવ ખાતું રહ્યું, અને પ્રતિવાદી તરફથી તેની જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર ન હતો, ત્યાં સુધી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો ન હતો.

શાહ, જે. દ્વારા વ્યક્ત કરેલા ઉપરોક્ત અભિપ્રાય સાથે સંમત થયા પછી, આ કોર્ટે રાઈટ વિ. ન્યુઝીલેન્ડ ફાર્મર્સ કો-ઓપરેટિવ એસોસિએશન ઓફ કેન્ટરબરી લિમિટેડ (૧૯૩૯ એસી ૪૩૯) માં પ્રિવી કાઉન્સિલની જ્યુડિશિયલ કમિટી દ્વારા વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાય અને બ્રેડફોર્ડ ઓલ્ડ બેંક લિમિટેડ વિ. સટકિલ્ડ

(૧૯૧૮ (૨) કેબી ૮૩૩) માં કોર્ટ ઓફ અપીલ સાથે પણ સંમતિ દર્શાવી કે સતત ગેરંટી હેઠળ ગેરંટર સામે મર્યાદા (જે સ્પષ્ટ કરે છે કે ગેરંટરની જવાબદારી માંગણી કરવા પર ચૂકવવાની છે) દરેક એડવાન્સની તારીખથી શરૂ થશે નહીં, પરંતુ તે સમયથી જ શરૂ થશે જ્યારે સંતુલન (જેની ચુકવણીની ખાતરી આપવામાં આવી છે) ની રચના કરવામાં આવી હતી અને તેની ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટે પેગેટ્સ લો ઓફ બેંકિંગમાંથી એક ફકરાનો પણ મંજૂરી સાથે સંદર્ભ લીધો હતો, જોકે તેને કાઢવામાં આવ્યો ન હતો. પેગેટનો ઉક્ત ફકરો નીચે મુજબ વંચાય છે:

"બ્રેડફોર્ડ ઓલ્ડ બેંક લિમિટેડ વિ. સટકિલ્ફ (૧૯૧૮) ૨ કેબી ૮૩૩ માં, એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે જામીનનો કરાર એ કોલેટરલ હતો, પ્રત્યક્ષ નહોતો, અને તે કિસ્સામાં દાવાનું કારણ પૂર્ણ કરવા અને કાયદાને ચલાવવા માટે માંગણી જરૂરી હતી. વધુમાં, બેંક ગેરંટી હંમેશા સ્પષ્ટ કરે છે કે જામીનની જવાબદારી માંગણી કરવા પર ચૂકવવાની છે, અને આ સંબંધમાં શબ્દો અર્થ અથવા અસર વિનાના નથી, આ કાયદાના સંદર્ભમાં પણ, જેમ કે માંગણી કરવા પર

ચૂકવવાપાત્ર પ્રોમિસરી નોટના કિસ્સામાં, પરંતુ માંગણીને જામીન પર દાવો કરવા માટેની પૂર્વશરત બનાવે છે, જેથી જ્યાં સુધી આવી માંગણી કરવામાં ન આવે અને તેનું પાલન ન કરવામાં આવે ત્યાં સુધી કાયદો ચાલવાનું શરૂ કરતો નથી".

પ.પ બ્રેડફોર્ડ (સુપ્રા), બદલામાં, હાર્ટલેન્ડ વિ. જ્યુક (૧૮૬૩) ૧ એચ એન્ડ સી ૬૬૭ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં સતત ગેરંટીના સંદર્ભમાં, એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો કે મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થશે કે તરત જ મુખ્ય દેવાદાર બેંકનો ઋણી બનશે. આ દલીલને એમ કહીને નકારી કાઢવામાં આવી હતી:

"અમારી સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કાયદો ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૮૫૫ થી શરૂ થયો હતો, તે સમયે બેંકને ચૂકવવાપાત્ર ૧૭૯:૧:૧૧ પાઉન્ડના દેવાને કારણે; પરંતુ ત્યારે કોઈ બેલેન્સ કાઢવામાં આવ્યું ન હતું, અને ચોક્કસપણે તે દેવાના સંબંધમાં પ્રતિવાદીના ટેસ્ટેટર (ગેરંટર) પર બેંક દ્વારા કોઈ દાવો કરવામાં આવ્યો ન હતો; અને અમને લાગે છે કે દેવાનું માત્ર અસ્તિત્વ, બેંક તરફથી

કોઈ દાવા વિના, તે તારીખથી કાયદો ચલાવવાની અસર કરશે નહીં."

૬. ટ્રાયલ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે બેંકમાં કંપનીના ખાતા ૧૯૮૬ થી નિષ્ક્રિય અને બિનકાર્યક્ષમ બની ગયા હતા અને તેથી, તે 'લાઇવ એકાઉન્ટ્સ' રહ્યા ન હતા. તેણે ઠરાવ્યું કે 'લાઇવ એકાઉન્ટ' એ છે જે સંબંધિત સમયે ઉધાર લેનાર / ગ્રાહક દ્વારા હાલમાં ચલાવવામાં આવી રહ્યું છે. ટ્રાયલ કોર્ટે વધુમાં ઠરાવ્યું કે ખાતાઓની કામગીરી બંધ થવાના ધ્યાનમાં, એવું માનવું જોઈએ કે કંપની અને પરિણામે ગેરંટરોએ તેમની જવાબદારીઓ નિભાવવાનો ઇનકાર કર્યો હતો; કે એકવાર ખાતાઓની કામગીરી બંધ કરીને આવો ઇનકાર થયો, મર્યાદા તરત જ શરૂ થશે; કે સમય જે ચાલવાનું શરૂ કરે છે, તેને રોકી શકાતો નથી; અને માત્ર હકીકત એ છે કે બેંક દ્વારા ઘણી પાછળથી, એટલે કે વર્ષ ૧૯૮૭ માં માંગણી કરવામાં આવી હતી, તે મર્યાદાના સમયગાળાની શરૂઆતને મુલતવી રાખશે નહીં. ટ્રાયલ કોર્ટે એ દલીલ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કે મર્યાદા ત્યારે જ શરૂ થશે જ્યારે લેણદાર-બેંક દ્વારા નોટિસ જારી કરવામાં આવશે, જેમાં ગેરંટરો પાસેથી રકમની ચુકવણીની માંગ કરવામાં આવશે અને ગેરંટરો દ્વારા તેનો ઇનકાર કરવામાં આવશે. ટ્રાયલ કોર્ટનો મત

હતો કે જો બેંકની દલીલ સ્વીકારવામાં આવે, તો તેનો અર્થ એ થશે કે બેંક, માંગણી કરતી નોટિસ જારી કરવાનું મુલતવી રાખીને, મર્યાદાની શરૂઆતને મુલતવી રાખી શકે છે. ટ્રાયલ કોર્ટે બેંકની દલીલની માન્યતાને ચકાસવાનો પ્રયાસ કર્યો, એક કાલ્પનિક પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં, જ્યાં બેંક, કહો કે ૨૦ અથવા ૩૦ વર્ષ સુધી માંગણી ન કરીને, અથવા માંગણીને અનિશ્ચિત સમય માટે મુલતવી રાખીને, મર્યાદાની શરૂઆતને અનિશ્ચિત સમય માટે મુલતવી રાખી શકે છે, અને ઠરાવ્યું કે આવી પરિસ્થિતિ અસ્વીકાર્ય છે. તેણે, તેથી, ઠરાવ્યું કે મર્યાદાનો સમયગાળો ૧૯૮૬ ના મધ્યમાં શરૂ થયો જ્યારે ખાતાઓની કામગીરી બંધ કરવામાં આવી હતી, અને ખાતાઓની કામગીરી બંધ થયાના ૩ વર્ષથી વધુ સમય પછી ૧૯૯૦ માં દાખલ કરાયેલ દાવો સમય દ્વારા બાધિત હતો.

૭. હાઈકોર્ટે ઉક્ત તારણની પુષ્ટિ કરી. તેણે ઠરાવ્યું કે 'માંગણી કરવા પર' શબ્દો કાનૂની ભાષામાં ચોક્કસ અર્થ ધરાવે છે; અને જ્યારે કોઈ રકમ માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર હોય, ત્યારે તેનો અર્થ એ છે કે 'હંમેશા ચૂકવવાપાત્ર' અને રકમ ચૂકવવી એ 'માંગણી' પૂર્વશરત નથી. હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું કે જ્યારે ગેરંટીમાં એવું જણાવાયું હતું કે ગેરંટરો બેંક દ્વારા માંગણી કરવા પર ચૂકવવા માટે

જવાબદાર છે, ત્યારે તેનો અર્થ એ થયો કે ગેરંટી ચલાવ્યાની ક્ષણથી રકમ ચૂકવવાપાત્ર હતી અને, પરિણામે, ગેરંટી હેઠળ રકમ બાકી કરવા માટે કોઈ વાસ્તવિક માંગણી જરૂરી નથી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ગેરંટી બોન્ડ ચલાવવામાં આવતાની સાથે જ ગેરંટી બોન્ડ હેઠળ નાણાં ચૂકવવાપાત્ર બની ગયા હતા. હાઈકોર્ટે એ પણ ઠરાવ્યું હતું કે જ્યારે ૧૯૮૬ ના મધ્યમાં બિન-ઓપરેશન અને બિન-ચુકવણી દ્વારા ખાતા નિષ્ક્રિય થઈ ગયા, ત્યારે એવું માનવું જોઈએ કે ગેરંટી હેઠળ રકમ ચૂકવવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો અને, તેથી, ૧૬-૩-૧૯૯૦ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત હતો, જે ૩ વર્ષથી વધુ સમયનો હતો. હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું કે સેમ્યુઅલ (સુપ્રા) માંનો નિર્ણય બેંકના દાવા પર લાગુ થશે નહીં, કારણ કે આ કોર્ટે જણાવ્યું હતું કે મર્યાદા ત્યારે જ ચાલશે નહીં જો ખાતું 'લાઈવ એકાઉન્ટ' હોય અને ગેરંટર તરફથી જવાબદારીઓ પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર ન હોય. તેણે ઠરાવ્યું કે 'લાઈવ' શબ્દનો અર્થ એ છે કે ખાતું ઓપરેટિંગ હોવું જોઈએ અને જ્યારે ખાતું નિષ્ક્રિય અને બિનકાર્યક્ષમ બની જાય છે, ત્યારે તે લાઈવ એકાઉન્ટ નથી. હાઈકોર્ટે હકીકતો પર સેમ્યુઅલના નિર્ણયને પણ અલગ પાડ્યો.

૮. અપીલકર્તા-બેંકે દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલી ગેરંટી સતત ગેરંટી હતી; કે ગેરંટરો બેંક દ્વારા માંગણી કરવા પર રકમ ચૂકવવા સંમત થયા હતા; કે બેંક દ્વારા ૧૨-૧૦-૧૯૮૭ અને ૧૭-૧૨-૧૯૮૭ ના રોજ ગેરંટરો પર આવી માંગણી કરવામાં આવી હતી; અને માંગવામાં આવેલી રકમ ચૂકવવાનો ગેરંટરોનો ઇનકાર તેમના ૩૧-૧૦-૧૯૮૭ અને ૩૦-૧૨-૧૯૮૭ ના જવાબ-પત્રોમાં સમાવિષ્ટ છે; અને તે, તેથી, ૩૧-૧૦-૧૯૮૭ થી ત્રણ વર્ષની અંદર ૧૬-૩-૧૯૯૦ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો સમયસર હતો. મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના આર્ટિકલ ૫૫ અને સેમ્યુઅલ (સુપ્રા) માં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૯. ગેરંટરની જવાબદારી તેના કરારની શરતો પર આધાર રાખે છે. એક 'સતત ગેરંટી' સામાન્ય ગેરંટી કરતા અલગ છે. ગેરંટી જે નિર્ધારિત કરે છે કે ગેરંટર માત્ર લેણદાર દ્વારા માંગણી કરવા પર ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે, અને ગેરંટી જેમાં આવી કોઈ શરત નથી, તેની વચ્ચે પણ તફાવત છે. વધુમાં, ગેરંટીની શરતોના આધારે, ગેરંટરની જવાબદારી ચોક્કસ રકમ સુધી મર્યાદિત હોઈ શકે છે, તેના બદલે જવાબદારી મુખ્ય દેવાદાર જેટલી જ હોય છે.

ચુકવણીની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદાર અને ગેરંટર પર એક જ સમયે અથવા અલગ અલગ સમયે ઉદ્ભવી શકે છે. મુખ્ય દેવાદાર સામે દાવો સમય-બાધિત પણ હોઈ શકે છે, પરંતુ હજુ પણ ગેરંટર સામે લાગુ કરી શકાય છે. પક્ષકારો સંમત થઈ શકે છે કે ગેરંટરની જવાબદારી મુખ્ય દેવાદાર કરતા પછીના સમયે ઉદ્ભવશે. અમે આ પાસાઓનો સંદર્ભ માત્ર એ હકીકતને રેખાંકિત કરવા માટે આપ્યો છે કે ગેરંટી હેઠળની જવાબદારીની હદ તેમજ ગેરંટરની જવાબદારી ક્યારે ઉદ્ભવશે તે પ્રશ્ન સંપૂર્ણપણે કરારની શરતો પર આધારિત હશે.

૧૦. સેમ્યુઅલ (સુપ્રા), નિઃશંકપણે, સતત ગેરંટી સાથે વ્યવહાર કર્યો. પરંતુ તેના દ્વારા વિચારવામાં આવેલી સતત ગેરંટી, એવું પ્રદાન કરતી નથી કે ગેરંટર બેંક દ્વારા માંગણી કરવા પર ચુકવણી કરશે. તેના દ્વારા વિચારવામાં આવેલી સતત ગેરંટી માત્ર એટલું જ કહે છે કે જમીનદારે બેંકને બાંધધરી આપી છે, બેંક સાથેના તેમના ખાતાઓના સામાન્ય સંતુલન પર ઋણ લેનાર પાસેથી બેંકને કોઈપણ સમયે ચૂકવવાપાત્ર તમામ નાણાંની ચુકવણી, અને ગેરંટી રૂ. ૧૦ લાખની હદ સુધી સતત ગેરંટી રહેશે. ઉક્ત સતત ગેરંટીનું અર્થઘટન કરતાં, આ કોર્ટે ઠરાવ્યું કે જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું છે

એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને ગેરંટર તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, ત્યાં સુધી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં.

૧૧. પરંતુ હાથ પરના કેસમાં, ગેરંટી ડીડ ખાસ જણાવે છે કે ગેરંટરો માંગણી કરવા પર બેંકને ચૂકવવા અને સંતુષ્ટ કરવા સંમત થાય છે અને વ્યાજ ગેરંટરો દ્વારા માત્ર માંગણીની તારીખથી ચૂકવવાપાત્ર રહેશે. એવા કિસ્સામાં જ્યાં ગેરંટી માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર હોય, જેમ કે બ્રેડફોર્ડ (સુપ્રા) અને હાર્ટલેન્ડ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે, મર્યાદા ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે માંગણી કરવામાં આવે છે અને ગેરંટર માંગણીનું પાલન ન કરીને ભંગ કરે છે.

૧૨. અમે 'માંગણી કરવા પર' શબ્દોના અર્થની તપાસ કરીશું. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, હાઈકોર્ટનો મત હતો કે કાનૂની ભાષામાં 'માંગણી કરવા પર' શબ્દોનો વિશેષ અર્થ છે અને જ્યારે કોઈ કરાર જણાવે છે કે રકમ માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર છે, ત્યારે તેનો અર્થ એ છે કે તે હંમેશા ચૂકવવાપાત્ર છે, એટલે કે તરત જ ચૂકવવાપાત્ર છે અને રકમ ચૂકવવાપાત્ર બનવા માટે માંગણી

પૂર્વશરત નથી. 'હંમેશા ચૂકવવાપાત્ર' અથવા 'માંગણી વિના તરત જ ચૂકવવાપાત્ર' તરીકે 'માંગણી કરવા પર' ની અભિવ્યક્તિ સાથે જોડાયેલ અર્થ સાર્વત્રિક એપ્લિકેશનનો નથી. ઉક્ત અર્થ માત્ર અમુક સંજોગોમાં જ લાગુ પડે છે. ઉક્ત અર્થ સામાન્ય રીતે માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર પ્રોમિસરી નોટ્સ અથવા વિનિમય બિલોને લાગુ પડે છે. આ વતી અમે આર્ટિકલ ૨૧ અને ૨૨ નો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ. આર્ટિકલ ૨૧ પ્રદાન કરે છે કે કરાર હેઠળ ઉછીના આપેલા નાણાં માટે જે માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર હશે, મર્યાદાનો સમયગાળો (૩ વર્ષ) ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે લોન આપવામાં આવે છે. બીજી તરફ, તે જ શબ્દો 'માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર' નો આર્ટિકલ ૨૨ માં અલગ અર્થ છે જે પ્રદાન કરે છે કે કરાર હેઠળ જમા કરાયેલ નાણાં માટે કે જે માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર હશે, મર્યાદાનો સમયગાળો (૩ વર્ષ) ત્યારે શરૂ થશે જ્યારે માંગણી કરવામાં આવશે. આમ, 'ઉછીના આપેલા નાણાં' અને 'જમા કરાયેલ નાણાં' ના સંદર્ભમાં લાગુ કરવામાં આવે ત્યારે 'માંગણી કરવા પર ચૂકવવાપાત્ર' શબ્દોને અલગ અર્થ આપવામાં આવ્યો છે. આર્ટિકલ ૨૧ ના સંદર્ભમાં, તે શબ્દોનો અર્થ અને અસર 'હંમેશા ચૂકવવાપાત્ર' છે અથવા જ્યારે લોન આપવામાં આવે છે ત્યારથી ચૂકવવાપાત્ર છે, જ્યારે આર્ટિકલ ૨૨ ના સંદર્ભમાં,

તેનો અર્થ 'જ્યારે ખરેખર ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવે ત્યારે ચૂકવવાપાત્ર' છે.

૧૩. તો પ્રશ્નમાં રહેલા ગેરંટી બોન્ડમાં વપરાયેલ ઉક્ત શબ્દોનો અર્થ શું છે? ગેરંટી બોન્ડ જણાવે છે કે ગેરંટરો બેંકને 'માંગણી કરવા પર' ચૂકવવા અને સંતુષ્ટ કરવા સંમત થાય છે. તે ખાસ પ્રદાન કરે છે કે વ્યાજ ચૂકવવાની જવાબદારી ગેરંટર પર બેંક દ્વારા ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવે તે તારીખથી જ ઉદ્ભવશે. તે એ પણ પ્રદાન કરે છે કે ઋણ લેનાર દ્વારા બેંકને ચૂકવવાપાત્ર બનતા અંતિમ સંતુલનની ચુકવણી માટે ગેરંટી સતત ગેરંટી રહેશે. ગેરંટીની શરતો, આમ, સ્પષ્ટ કરે છે કે ગેરંટરો પર ચૂકવવાની જવાબદારી ત્યારે જ ઉદ્ભવશે જ્યારે માંગણી કરવામાં આવશે. આર્ટિકલ ૫૫ પ્રદાન કરે છે કે જ્યારે કરાર 'તૂટી' જાય છે ત્યારે સમય શરૂ થશે. જો આર્ટિકલ ૧૧૩ લાગુ કરવાનો હોય તો પણ, સમય ત્યારે જ શરૂ થાય છે જ્યારે દાવો કરવાનો અધિકાર ઉદ્ભવે છે. આ કિસ્સામાં, કરાર તૂટી ગયો હતો અને દાવો કરવાનો અધિકાર ત્યારે જ ઉદ્ભવ્યો જ્યારે બેંક દ્વારા ચુકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવી અને ગેરંટરો દ્વારા તેનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો. જ્યારે નિર્ધારિત સમયગાળાની અંદર, કહો કે ૧૫ દિવસમાં ચુકવણીની માંગણી

કરવામાં આવે છે, ત્યારે જો ૧૫ દિવસની અંદર ચુકવણી કરવામાં ન આવે અથવા નકારવામાં આવે તો ભંગ થાય છે અથવા દાવો કરવાનો અધિકાર ઉદ્ભવે છે. જો ચુકવણીની માંગણી કરતી વખતે, કોઈ સમયગાળો નિર્ધારિત કરવામાં ન આવ્યો હોય કે જેની અંદર ચુકવણી કરવી જોઈએ, તો ભંગ થાય છે અથવા ઉપયોગ કરવાનો અધિકાર ઉદ્ભવે છે, જ્યારે ગેરંટરને માંગણી આપવામાં આવે છે.

૧૪. જોકે, અમારે અહીં એક ચેતવણી દાખલ કરવી પડશે. જ્યારે ગેરંટી હેઠળ લેણદાર દ્વારા ગેરંટર પર માંગણી કરવામાં આવે છે, જેમાં ગેરંટરની જવાબદારી માટે પૂર્વશરત તરીકે માંગણી જરૂરી છે, ત્યારે આવી માંગણી એવી રકમની ચુકવણી માટે હોવી જોઈએ જે કાયદેસર રીતે બાકી હોય અને મુખ્ય દેવાદાર પાસેથી વસૂલ કરી શકાય તેવી હોય. જો દેવું મુખ્ય દેવાદાર સામે પહેલેથી જ સમય-બાધિત થઈ ગયું હોય, તો લેણદાર દ્વારા ત્યારપછી પ્રથમ વખત ગેરંટર સામે ચુકવણીની માંગણી કરવાનો પ્રશ્ન ઉભો થશે નહીં. જ્યારે ગેરંટર સામે માંગણી કરવામાં આવે છે, જો દાવો મુખ્ય દેવાદાર સામે લાઈવ દાવો (એટલે કે, એવો દાવો જે બાધિત નથી) હોય, તો ગેરંટરના સંદર્ભમાં મર્યાદા આવી માંગણી અને

ઈનકાર/બિન પાલનની તારીખથી ચાલશે. જ્યાં સમયસર યોગ્ય રીતે કરવામાં આવેલી માંગણીના અનુસંધાનમાં ગેરંટર જવાબદાર બને છે ત્યાં લેણદાર ગેરંટર સામે ત્રણ વર્ષની અંદર દાવો કરી શકે છે, ભલે મુખ્ય દેવાદાર સામેનો દાવો ત્યારબાદ સમય-બાધિત થઈ જાય. ઉપરોક્ત સ્પષ્ટ કરવા માટે, નીચેનું ઉદાહરણ ઉપયોગી થઈ શકે છે:

"ધારો કે લેણદાર ૧૦-૪-૧૯૯૧ અને ૧-૬-૧૯૯૧ ની વચ્ચે ત્રણ લેનારને કેટલાક એડવાન્સ આપે છે અને તેની ચુકવણી ૧-૪-૧૯૯૧ ના સતત ગેરંટી હેઠળ લેણદાર દ્વારા માંગણી કરવા પર ચૂકવવાની ખાતરી ગેરંટર દ્વારા આપવામાં આવે છે. ચાલો આપણે આગળ કહીએ કે ૧-૩-૧૯૯૩ ના રોજ ચુકવણી માટે ગેરંટર સામે લેણદાર દ્વારા માંગણી કરવામાં આવી છે. જોકે મુખ્ય દેવાદાર સામેની મર્યાદા ૧-૬-૧૯૯૪ ના રોજ સમાપ્ત થઈ શકે છે, કારણ કે ૧-૩-૧૯૯૩ ના રોજ માંગણી કરવામાં આવી હતી જ્યારે મુખ્ય દેવાદાર સામે દાવો 'લાઈવ' હતો, તેથી ગેરંટર સામેની મર્યાદા ૧-૩-૧૯૯૩ થી ૩ વર્ષ હશે. બીજી તરફ, જો લેણદાર ૧-૬-૧૯૯૪ સુધી ગેરંટર સામે કોઈ

માંગણી ન કરે જ્યારે મુખ્ય દેવાદાર સામેના દાવાઓ સમય-બાધિત થઈ જાય, તો ત્યારબાદ કહો કે ૧૫-૯-૧૯૯૪ ના રોજ ગેરંટર સામે કરવામાં આવેલી કોઈપણ માંગણી માન્ય અથવા લાગુ કરવા યોગ્ય રહેશે નહીં.

જે પણ હોય.

૧૫. પ્રતિવાદીઓએ એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે જ્યારે કામગીરી બંધ થઈ ગઈ અને ખાતા નિષ્ક્રિય થઈ ગયા, ત્યારે ખાતાઓની કામગીરી બંધ થવાને મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા ચૂકવણી કરવાના ઇનકાર તરીકે ગણવામાં આવવી જોઈએ, તેમજ ગેરંટરો દ્વારા અને, તેથી મર્યાદા ચાલવાનું શરૂ થશે, જ્યારે માંગ પૂરી કરવાનો ઇનકાર કરવામાં આવે ત્યારે નહીં, પરંતુ જ્યારે ખાતા નિષ્ક્રિય થઈ જાય ત્યારે. કોઈ પણ તાર્કિક પ્રક્રિયા દ્વારા, અમે એવું માની શકતા નથી કે કોઈ કારણસર ઋણ લેનાર દ્વારા ખાતાઓની કામગીરી બંધ કરવાથી ખાતામાં બાકી રકમ ચૂકવવા માટે બેંક દ્વારા ગેરંટર પર માંગણી કરવામાં આવી અથવા મુખ્ય દેવાદાર અને ગેરંટર દ્વારા ખાતામાં બાકી રકમ ચૂકવવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો.

૧૬. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ઠરાવીએ છીએ કે સમય ૯૮૬ ના મધ્યમાં જ્યારે ખાતાઓમાં કામગીરી બંધ થઈ ત્યારે શરૂ થયો ન હતો, પરંતુ ૧૨-૧૦-૧૯૮૭ થી ૧૫ દિવસની સમાપ્તિ પર જ્યારે બેંક દ્વારા માંગણી કરવામાં આવી હતી અને ગેરંટરો દ્વારા ચૂકવણી કરવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, ત્યારપછી ત્રણ વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો સમયસર છે."

૨૩ સી.પી. શ્રીલાલ વિ. ડિસ્ટ્રિક્ટ કલેક્ટર, તિરુવનંતપુરમ અને અન્ય, એઆઈઆર ૨૦૦૭ કેસ ૧૩૧ માં નોંધાયેલા કેસમાં કેરળ હાઈકોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:-

"૮. અમારો અભિપ્રાય છે કે સંકળાયેલા વિવાદના ઉકેલનો આધાર આવશ્યકપણે બે પ્રશ્નોના જવાબ પર નિર્ભર રહેશે, જે ખાસ કરીને કેએફસી ના વકીલ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવ્યા છે કે શું અપીલકર્તા દ્વારા આપવામાં આવેલી ગેરંટી એ સતત ગેરંટી છે અને શું મર્યાદા ત્યારે જ ચાલવાનું શરૂ કરે છે જ્યારે કેએફસી દ્વારા ગેરંટી મુજબ ચૂકવણી માટે માંગણી કરવામાં આવે અને તે પહેલાં નહીં. તેથી,

આપણે પ્રથમ અપીલકર્તા દ્વારા આપવામાં આવેલી ગેરંટીની પ્રકૃતિ ધ્યાનમાં લેવી પડશે.

૯. તે પહેલાં, ચાલો આપણે મર્યાદા અધિનિયમના શેડ્યૂલનો આર્ટિકલ જોઈએ કે જે હેઠળ મર્યાદા ગણવાની છે. અમારા મતે, સંબંધિત કલમ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫૫ છે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

દાવાનું વર્ણન મર્યાદાનો સમયગાળો સમય કે જ્યાંથી સમયગાળો શરૂ થાય છે

૫૫. કોઈપણ કરારના ભંગ માટે વળતર માટે ત્રણ વર્ષ જ્યારે કરાર તૂટી જાય છે અથવા (જ્યાં ક્રમિક ભંગ હોય છે) જ્યારે જે ભંગના સંબંધમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે તે થાય છે અથવા જ્યાં ભંગ ચાલુ હોય ત્યારે તે બંધ થાય છે.

૯એ. ત્યારે પ્રશ્ન એ ઉભો થાય છે કે શું અપીલકર્તા દ્વારા આપવામાં આવેલી ગેરંટી સતત ગેરંટી છે. 'સતત ગેરંટી' ને ભારતીય કરાર

અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૨૯ દ્વારા આ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે:

"૧૨૯. સતત ગેરંટી – એક ગેરંટી જે વ્યવહારોની શ્રેણી સુધી વિસ્તરે છે તેને "સતત ગેરંટી" કહેવામાં આવે છે."

૧૦. જોકે એવી દલીલ થઈ શકે છે કે વર્તમાન કેસ વ્યવહારોની શ્રેણી સુધી વિસ્તરતો નથી, સુપ્રીમ કોર્ટ અને આ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે ગેરંટી કે જે મુખ્ય દેવાદારના લેણદાર પ્રત્યેના તમામ દેવા અને જવાબદારીઓ સુધી વિસ્તરે છે તે સતત ગેરંટી પણ હશે, જે નિર્ણયો અંગે અમે ટૂંક સમયમાં આ કેસની હકીકતો લાગુ પડવાના સંબંધમાં ચર્ચા કરીશું. તે પહેલાં, આપણે બ્લેકની લો ડિક્શનરી, સાતમી આવૃત્તિ પૃષ્ઠ ૭૧૨ માં 'સતત ગેરંટી' નો અર્થ પણ નોંધી શકીએ છીએ, જે આ રીતે વાંચે છે:

"સતત ગેરંટી. એક ગેરંટી જે અનિશ્ચિત સમય માટે અથવા ક્રેડિટ્સની શ્રેણી દ્વારા વ્યવહારના માર્ગને સંચાલિત કરે છે. તેને ઓપન ગેરંટી પણ કહેવાય છે."

શ્રીમતી માગરિટ લલિતા સેમ્યુઅલ વિ. ઇન્ડો કોમર્શિયલ બેંક લિ.
(એઆઈઆર ૧૯૭૯ એસસી ૧૦૨) નો નિર્ણય સતત ગેરંટી શું છે
તેના પર થોડો પ્રકાશ ફેંકે છે. તે ચુકાદાના ફકરા ૧૦ માં, સુપ્રીમ
કોર્ટ આ રીતે અવલોકન કર્યું છે:

"૧૦. આપણે પહેલા મર્યાદાના પ્રશ્ન પર વિચાર કરી શકીએ
છીએ. અમારા દ્વારા અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યા મુજબ, શ્રી બાલની
રજૂઆત એવી હતી કે ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની દરેક વસ્તુ એક
સ્વતંત્ર લોન હતી, જેની વસૂલાત માટેની મર્યાદા મર્યાદા
અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૫૭ દ્વારા
નક્કી કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન વકીલના જણાવ્યા
મુજબ મર્યાદા દરેક લોનની તારીખથી શરૂ થતી હતી. તેઓ
બસંતા કુમાર મિત્રા વિ. છોટા નાગપુર બેંકિંગ
એસોસિએશન લિ. (એઆઈઆર ૧૯૪૮ ૫૮ ૧૮);
બ્રોજેન્દ્ર કિશોર રોય ચૌધરી વિ. હિન્દુસ્તાન કો-ઓપરેટિવ
ઇન્સ્યોરન્સ સોસાયટી લિ. (આઈએલઆર ૪૪ કલ
૯૭૮): (એઆઈઆર ૧૯૧૮ કલ ૭૦૭, નેશનલ એન્ડ
ગ્રાઇન્ડલેઝ બેંક લિ. વિ. ટીકમ ચંદ ડાગા (એઆઈઆર

૧૯૬૪ કલ ૩૫૮) અને ઉમા શંકર પ્રસાદ વિ. બેંક ઓફ બિહાર લિ. (એઆઈઆર ૧૯૪૨ પટ ૨૦૧) પર આધાર રાખે છે. અમારા મતે, વર્તમાન કેસના હેતુઓ માટે ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની પ્રકૃતિના પ્રશ્નમાં જવું બિનજરૂરી છે. વર્તમાન દાવો સાર અને સત્યમાં પ્રતિવાદી દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા ગેરંટી બોન્ડનો અમલ કરવા માટેનો છે. પ્રતિવાદીની જવાબદારીની પ્રકૃતિ નક્કી કરવા માટે, ઓવરડ્રાફ્ટ ખાતાની પ્રકૃતિ અંગે તપાસ કરવાને બદલે ગેરંટી બોન્ડની ચોક્કસ શરતોનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી છે. આંક ૫૭ એ પ્રતિવાદી અને તેના પતિ દ્વારા ૨૩ ઓક્ટોબર ૧૯૪૪ ના રોજ ચલાવવામાં આવેલ ગેરંટી બોન્ડ છે. તે ઈન્ડો કોમર્શિયલ બેંક લિ. મદ્રાસને સંબોધિત છે, અને તે નીચે મુજબની શરતોમાં છે:

"વહાલા મહાશયો,

તમારા દ્વારા મોર્ડન હિન્દુસ્તાન ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિ., પૂનાને રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ (માત્ર દસ લાખ રૂપિયા) સુધીની ઓવરડ્રાફ્ટ સુવિધા આપવા સંમત થવા બદલ. અમે, સી.બી. સેમ્યુઅલ અને એમ.એલ.

સેમ્યુઅલ, નીચે સહી કરનાર આથી સંયુક્ત રીતે અને અલગથી તમને, ઈન્ડો-કોમર્શિયલ બેંક લિમિટેડને ખાતરી આપીએ છીએ કે ઉક્ત મોર્ડન હિન્દુસ્તાન ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિ. પાસેથી તમારી સાથેના તેમના ખાતાઓના સામાન્ય સંતુલન પર અથવા કોઈપણ ખાતા પર, પછી ભલે તે સંતુલન ગમે તે હોય, જેમાં તમે બેંકર્સ તરીકે ચાર્જ કરી શકો તેવા તમામ વ્યાજ, શુલ્ક, કમિશન અને અન્ય ખર્ચાઓનો સમાવેશ થાય છે અને સુરક્ષા પર કોઈપણ પ્રોમિસરી નોટ અથવા અન્ય નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટની પાકતી મુદતે યોગ્ય ચુકવણી અથવા જેના સંદર્ભમાં કોઈપણ ક્રેડિટ અથવા એડવાન્સ કરવામા આવશે તેવા તમામ નાણાંની ચુકવણી કરીશું.

અને અમે આથી જાહેર કરીએ છીએ કે આ ગેરંટી કોઈપણ એક સમયે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ (માત્ર દસ લાખ રૂપિયા) સુધીની સતત ગેરંટી રહેશે અને ખાતાના આવા સામાન્ય સંતુલન પર બાકી હોય તેવી

કોઈપણ રકમની કોઈપણ એક સમયે અથવા જુદા જુદા સમયે ચૂકવણી દ્વારા સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સંતોષાયેલી ગણવામાં આવશે નહીં પરંતુ તે વિસ્તૃત થશે અને આવરી લેશે અને તેના પર કોઈપણ સમયે તમને ચૂકવવાપાત્ર દરેક અને તમામ વધુ રકમ માટે સુરક્ષા રહેશે. અને અમે આગળ જાહેર કરીએ છીએ કે તમે મોર્ડન હિન્દુસ્તાન ફૂડ પ્રોડક્ટ્સ લિ.ને અમારી જવાબદારીમાંથી મુક્ત કર્યા વિના કોઈપણ છૂટછાટ આપી શકો છો."

ગેરંટી એ સતત ગેરંટી હોવાનું જણાય છે અને પ્રતિવાદી દ્વારા બાંયધરી આપવામાં આવે છે કે કંપની દ્વારા તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતાના આધારે બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવામાં આવશે. આવી સતત ગેરંટીના કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું છે એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને જામીનદાર તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, અમે જોતા નથી કે મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કેવી રીતે કહી શકાય. મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના શેડ્યૂલના આર્ટિકલ ૧૧૫ હેઠળ

ભંગની તારીખથી જ મર્યાદા શરૂ થશે. જ્યારે બોમ્બે હાઈકોર્ટ પ્રથમ ઉદાહરણમાં આ બાબત પર વિચાર કર્યો અને ઠરાવ્યું કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત નથી, જે. સી. શાહ, જે. એ કોર્ટ માટે બોલતા કહ્યું :

"ગેરંટીના પત્રોના સાદા શબ્દો પરથી એ સ્પષ્ટ છે કે પ્રતિવાદીએ કંપની દ્વારા તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતાના આધારે બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવાનું હાથ ધર્યું છે..... અમે આ કિસ્સામાં કંપની દ્વારા બેંકને ચૂકવવાપાત્ર રકમ માટે મર્યાદાના સમયગાળા સાથે સંબંધિત નથી. અમે જામીનગીરી બોન્ડ હેઠળ પ્રતિવાદીની જવાબદારીનો અમલ કરવા માટે મર્યાદાના સમયગાળા સાથે સંબંધિત છીએ..... અમે ઠરાવ્યું કે જવાબદારીનો અમલ કરવા માટેનો દાવો આર્ટિકલ ૧૧૫ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને દાવાનું કારણ ત્યારે ઉદ્ભવે છે જ્યારે સતત ગેરંટીનો કરાર તૂટી જાય છે, અને વર્તમાન કિસ્સામાં અમારો મત છે કે જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું રહ્યું, અને પ્રતિવાદી તરફથી તેની

જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર ન હતો, ત્યાં સુધી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો ન હતો."

અમે શાહ, જે. દ્વારા વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાય સાથે સંમત છીએ. સતત ગેરંટીનો ઇરાદો અને અસર કે જેની સાથે અમે આ કેસમાં સંબંધિત છીએ તે ન્યુઝીલેન્ડ ફાર્મર્સ કો-ઓપરેટિવ એસોસિએશન ઓફ કેન્ટરબરી લિમિટેડ (૧૯૩૯ એસી ૪૩૯) વિરુદ્ધ રાઈટના કેસમાં પ્રિવી કાઉન્સિલની જ્યુડિશિયલ કમિટી દ્વારા વિચારવામાં આવી હતી. તે કેસમાં ગેરંટી બોન્ડનો બીજો ખંડ નીચે મુજબની શરતોમાં હતો:

"આ ગેરંટી સતત ગેરંટી રહેશે અને તે સંતુલન પર લાગુ થશે જે હવે અથવા તે પછી કોઈપણ સમયે વિલિયમ નોસવર્થી અને રોબર્ટ નોસવર્થી દ્વારા તમારા દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલ માલસામાન માટે તેમના વર્તમાન ખાતા પર તમને ચૂકવવાપાત્ર છે અને અગાઉ જણાવ્યા મુજબ તમારા દ્વારા એડવાન્સ કરવામાં આવેલ છે અને અગાઉ જણાવ્યા મુજબ વ્યાજ અને અન્ય શુલ્ક."

તે કેસમાં એવી દલીલ ઉઠાવવામાં આવી હતી કે એડવાન્સની તારીખથી છ વર્ષ પૂરા થવા પર નોસવર્થીઝને કરવામાં આવેલ દરેક એડવાન્સના સંદર્ભમાં જામીનદારની જવાબદારી બાધિત હતી. પ્રિવી કાઉન્સિલની જ્યુડિશિયલ કમિટીએ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો કે આ બાબત ગેરંટીના સાચા અર્થઘટન દ્વારા નક્કી થવી જોઈએ. તેમ કરવા આગળ વધતા, જ્યુડિશિયલ કમિટીએ અવલોકન કર્યું (પૃષ્ઠ ૪૪૯ પર):

"નિઃશંકપણે એ ગેરંટી છે કે નોસવર્થીઝ દ્વારા એસોસિએશનને વ્યાજ અને શુલ્ક સાથે એસોસિએશન દ્વારા તેમને કરવામાં આવેલ અને કરવામાં આવનાર એડવાન્સ પરત ચૂકવવામાં આવશે, પરંતુ તે કોલમ ૨ માં સ્પષ્ટ કરે છે કે તે ગેરંટી કેવી રીતે કાર્ય કરશે એટલે કે, તે તે સંતુલન પર લાગુ થશે (એટલે કે જામીનદાર ચુકવણીની ખાતરી આપે છે) જે ત્યારપછી કોઈપણ સમયે નોસવર્થીઝ દ્વારા એસોસિએશનને ચૂકવવાનું બાકી છે. આ જોગવાઈને કેવી રીતે અમલમાં મૂકી શકાય તે જોવું મુશ્કેલ છે સિવાય કે એવું ઠરાવીને કે દરેક ડેબિટ બેલેન્સની ચુકવણીની ખાતરી આપવામાં આવે છે કારણ કે તે વખતોવખત, કુલ ક્રેડિટ્સ

પર કુલ ડેબિટ્સના વધારા દ્વારા ગેરંટી ચાલુ રહે તે દરમિયાન રચાય છે. જો તે આ દસ્તાવેજનું સાચું અર્થઘટન હોય, જેમ કે તેમના લોર્ડશિપ્સ વિચારે છે, તો કોઈપણ વ્યક્તિગત ડેબિટ ખર્ચાને કેટલા વર્ષો વીતી ગયા છે તે બિનમહત્વપૂર્ણ છે. મર્યાદાનો પ્રશ્ન માત્ર તે સમયના સંદર્ભમાં ઊભો થઈ શકે છે જે ખાતરી આપેલ સંતુલન અને જેની માંગણી કરવામાં આવી હતી તે રચાયા પછી પસાર થયો હતો."

બાદમાં ફરીથી એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું (પૃષ્ઠ ૪૫૦ પર):

"તેમના મતે, તે દસ્તાવેજ સ્પષ્ટપણે ગેરંટી ચાલુ રહે તે દરમિયાન, કુલ ક્રેડિટ પર કુલ ડેબિટના સરપ્લસ દ્વારા વખતોવખત રચાયેલ દરેક ડેબિટ બેલેન્સની ચુકવણીની ખાતરી આપે છે, અને તદનુસાર કાઉન્ટર કલેમની તારીખે નોંધવર્તી પાસેથી બાકી રહેલા અવેતન સંતુલન માટે વાદી સામે એસોસિએશનનો દાવો, વ્યાજ સાથે, કાયદા-બાધિત ન હતો." (ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

જોકે કોઈ કહી શકે છે કે તે કેસમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ ઓવર ડ્રાફ્ટના કેસ પર વિચાર કરી રહી હતી જેમાં વ્યવહારોની શ્રેણી સામેલ હોઈ શકે છે જે કરાર અધિનિયમની કલમ ૧૨૯ હેઠળની વ્યાખ્યામાં આવે છે, યુનિયન ઓફ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, એર્નાકુલમ વિ. ટી. જે. સ્ટીફન (એઆઈઆર ૧૯૯૦ કેરલ ૧૮૦) ના નિર્ણયમાં આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આ નિર્ણયને એવા કેસની હકીકતો પર લાગુ કર્યો છે જે વર્તમાન કેસની લગભગ સમાન છે. ઉક્ત નિર્ણયના ફક્ત ૧૨ થી ૧૫ આ કેસમાં સીધા જ લાગુ પડે છે, જે આ પ્રમાણે છે :

"૧૨. અહીં પ્રશ્ન એ છે કે પ્રતિવાદી ૨ અને ૩ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલી ગેરંટીના કરારની વાસ્તવિક સામગ્રી અને પહોળાઈ શું છે. તે પ્રતિવાદી ૨ અને ૩ દ્વારા ચલાવવામાં આવેલી ગેરંટીના કરાર પરથી સમજવું પડશે. સ્વીકાર્ય રીતે, તે એક સતત ગેરંટી છે અને ગેરંટીનો મુખ્ય ખંડ નિર્ધારિત કરે છે કે આ ગેરંટી પ્રતિવાદી ૨ અને ૩ પર બંધનકર્તા સતત સુરક્ષા હશે. જ્યારે કરારમાં, પ્રતિવાદી ૨ અને ૩ અસંદિગ્ધપણે સંમત થાય છે કે તેઓ ગેરંટી લે છે કે તે સતત સુરક્ષા રહેશે, ત્યારે કોર્ટે એ તપાસવું પડશે કે

જામીનદારની આ જવાબદારીનો ચોક્કસ અર્થ હેતુ અને પ્રકૃતિ શું છે. સુરક્ષા કયા હેતુ માટે આપવામાં આવે છે તે એક્સ્ટ. એવ કરારમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે. મુખ્ય દેવાદાર પાસેથી બેંકને ચૂકવવાપાત્ર હોય તે કોઈપણ રકમ માટે સુરક્ષા છે. જ્યાં સુધી કરાર એક્સ્ટ. એર જીવંત અને અમલમાં છે ત્યાં સુધી પ્રતિવાદી ૨ અને ૩ બેંકને ચૂકવવાપાત્ર રકમ માટે જવાબદાર છે કારણ કે તેઓએ કરાર ચલાવીને રકમ સુરક્ષિત કરી છે. આવા કરારની અસરને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એઆઈઆર ૧૯૭૯ એસસી ૧૦૨ (માર્ગારનેટ લલિતા વિ. ઇન્ડો કોમર્શિયલ બેંક લિ.) માં ખૂબ જ સ્પષ્ટપણે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે. સુપ્રીમ કોર્ટે આ રીતે અવલોકન કર્યું :-

"સતત ગેરંટી અને પ્રતિવાદી દ્વારા કંપની દ્વારા બેંકને તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતા પર બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવાની બાંચધરીના કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું છે એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને જામીનદાર તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો

નથી, ત્યાં સુધી બોન્ડનો અમલ કરવા માટેના દાવા માટે મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં. મર્યાદા આર્ટિકલ ૧૧૫ હેઠળ ભંગની તારીખથી જ ચાલશે."

દાવો દાખલ કરતા પહેલા, જામીનદારોએ તેમની ગેરંટી પાછી ખેંચી ન હતી, અથવા જામીનદારો તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો ઇનકાર કરવાનો કોઈ પ્રસંગ ન હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું છે કે જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું છે ત્યાં સુધી જામીનદારો જવાબદાર છે. વધુમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે એ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે જ્યારે એવું કહેવામાં આવે છે કે લાઈવ એકાઉન્ટ એ છે જે પતાવવામાં આવ્યું નથી, તેનો અર્થ એ છે કે લાઈવ એકાઉન્ટ એ છે જે ચૂકવણી દ્વારા અથવા અન્ય વ્યવસ્થા દ્વારા ખાતી કરવામાં આવ્યું નથી.

૧૩. આ કિસ્સામાં, એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે બેંકને ચૂકવવાપાત્ર રકમ મુખ્ય દેવાદાર અથવા જામીનદારો દ્વારા ચૂકવવામાં આવી નથી. તેથી, આ કિસ્સામાં એક અણચૂકવાયેલ લાઈવ જવાબદારી છે જેના માટે જામીનદારોએ તેમના કરાર દ્વારા જવાબદારી લીધી છે કે

તેઓ મુખ્ય દેવાદારની તે જવાબદારી માટે જવાબદાર રહેશે."

૨૪ અમે હકીકતની નોંધ લઈએ છીએ કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત હોવાના આધારે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો, કારણ કે, નીચેની અદાલત મુજબ, વાદી કાયદા અનુસાર માંગણીની નોટિસ (માર્ક ૩/૩) સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો. મુખ્ય મુદ્દો, જે અમારી વિચારણા માટે આવે છે, શું દાવો મર્યાદાના આધારે ફગાવી શકાયો હોત? એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે દાવાની અરજીમાં માંગણીની નોટિસના મુદ્દાનો સ્પષ્ટ સંદર્ભ છે. પુનરાવર્તનના ભોગે, અમે દાવાની અરજીનો ફરો ૭ ટાંકીએ છીએ:

"વાદીઓ જણાવે છે કે તેઓએ તેમના સોલિસિટરના ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ના પત્ર દ્વારા પ્રતિવાદીઓને સંબોધીને, પ્રતિવાદીઓ પાસેથી રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ઉક્ત રકમની ચુકવણીની માંગણી કરી હતી. વાદીઓ જણાવે છે કે કંપની ઉક્ત રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહી હોવાને કારણે, પ્રતિવાદીઓ કાયદા મુજબ સંયુક્ત રીતે અને અલગથી વાદીઓને અમદાવાદ ખાતે રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની ઉક્ત રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર બન્યા છે. પ્રતિવાદીઓ અત્યાર સુધી વાદીઓને ઉક્ત રકમ

ચૂકવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે અને અવગણના કરી છે. તેથી, રજૂ કરવામાં આવે છે કે, સંજોગોમાં, વાદીઓને ઉક્ત રકમની વસૂલાત માટે પ્રતિવાદીઓ સામે વર્તમાન દાવો દાખલ કરવાની ફરજ પડી છે."

રૂપ એમાં પણ કોઈ વિવાદ નથી કે વાદી દ્વારા પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને જારી કરવામાં આવેલી ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ની માંગણીની નોટિસ દાવાની અરજી સાથે રજૂ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત નોટિસ દાવાની અરજી સાથે વાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજોની યાદીમાં સીરીયલ નં. ૩ પર દર્શાવેલ છે. તે જ સમયે, એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે વાદી દ્વારા તપાસવામાં આવેલા બે સાક્ષીઓના મૌખિક પુરાવામાં, ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ની માંગણીની નોટિસ જારી કરવાનો કોઈ સંદર્ભ નથી. આવા સંજોગોમાં, એવું જણાય છે કે નોટિસને યોગ્ય આંક આપવામાં આવી ન હતી. આ બાબત નીચેની અદાલતને એ દૃષ્ટિકોણ લેવા માટે ખૂબ પ્રભાવિત કરી છે કે માંગણી જ સ્થાપિત થઈ ન હોવાથી, દાવાને મર્યાદાના સમયગાળાની અંદર કહી શકાય નહીં. પ્રશ્ન એ છે કે શું ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ની માંગણીની નોટિસના સંબંધમાં પ્રતિવાદીઓના છેડે તેમના લેખિત જવાબમાં કોઈ ઇનકાર ન હોવા છતાં વાદી માટે માંગણીની નોટિસ સાબિત કરવી જરૂરી અથવા ફરજિયાત હતી.

૨૬ એ કાયદાનો સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે સ્વીકૃત હકીકતો સાબિત કરવાની જરૂર નથી. આ સિદ્ધાંત એવિંડન્સ એક્ટની કલમ ૫૮ માં સમાવિષ્ટ છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૫૮. સ્વીકૃત હકીકતો સાબિત કરવાની જરૂર નથી

ફોજદારી કાર્યવાહી સિવાયની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં કોઈ હકીકત સાબિત કરવાની જરૂર નથી જે પક્ષકારો અથવા તેમના એજન્ટો સુનાવણી વખતે સ્વીકારવા સંમત થાય છે, અથવા જે, સુનાવણી પહેલાં, તેઓ તેમના હાથ નીચેના કોઈપણ લખાણ દ્વારા સ્વીકારવા સંમત થાય છે, અથવા જે તે સમયે અમલમાં રહેલા પ્લીડિંગના કોઈપણ નિયમ દ્વારા તેઓ તેમના પ્લીડિંગ દ્વારા સ્વીકારેલા માનવામાં આવે છે:

પરંતુ કોર્ટ, તેના વિવેકાધિકારમાં, આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા સાબિત કરવા માટે સ્વીકૃત હકીકતોની આવશ્યકતા કરી શકે છે."

૨૭ અમે તપાસ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ કે શું પ્રતિવાદીઓએ ૪ માર્ચ ૧૯૮૬ ની માંગણીની નોટિસ જારી કરવાની હકીકત સ્પષ્ટપણે સ્વીકારી હોવાનું કહી શકાય. આ હેતુ માટે, અમે ફરી એકવાર, પુનરાવર્તનના ભોગે, પ્રતિવાદી નં. ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, ૧૦ અને ૧૧ વતી દાખલ કરવામાં આવેલા લેખિત જવાબ પર પાછા જઈએ છીએ. અન્ય પ્રતિવાદીઓએ કોઈપણ લેખિત જવાબ દાખલ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા ન તો તેઓએ કોઈ મૌખિક પુરાવા રજૂ કરવાનું યોગ્ય માન્યું હતું. પુનરાવર્તનના ભોગે, અમે લેખિત જવાબનો ફરો ૮ નીચે મુજબ ટાંકીએ છીએ:

"દાવાની અરજીના ફરો નં. ૭ ના સંદર્ભમાં, અમે કહીએ છીએ અને રજૂ કરીએ છીએ કે ધવલ ગિરી પેપર મિલ્સ લિમિટેડ સાથે અમારો કોઈ સંબંધ ન હતો, જ્યારે વાદીના સોલિસિટરની નોટિસ મેસર્સ ધવલ ગિરી પેપર મિલ્સ લિમિટેડને માંગણી અને ચુકવણી માટે જારી કરવામાં આવી હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે અને તેથી, અમે ઇનકાર કરીએ છીએ. વાદીએ તેની કડક સાબિતી આપવાની જરૂર છે. અમે ઇનકાર કરીએ છીએ કે અમે વાદી દ્વારા આક્ષેપ કર્યા મુજબ રૂ. ૨૧,૨૫,૭૧૧.૧૦ પૈસા ચૂકવવા માટે સંયુક્ત રીતે અને અલગથી જવાબદાર બન્યા છીએ માત્ર એટલા માટે કે પ્રતિવાદીઓએ વાદીના સોલિસિટરના ૪-૩-૧૯૮૬ ના

કથિત પત્રનો જવાબ આપ્યો નથી. અમે ઇનકાર કરીએ છીએ કે વાદી દ્વારા અમારી સામે દાવાનું કોઈ કારણ ઉદ્ભવ્યું છે."

૨૮ લેખિત જવાબનું સાદું વાંચન એ દર્શાવશે કે ઇનકાર એકદમ ટાળનારો છે. માંગણીની નોટિસની બજવાણીની હકીકત સંબંધિત કોઈ સ્પષ્ટ ઇનકાર નથી.

૨૯ આ તબક્કે, આપણે સી પી સી ના ઓર્ડર VIII નિયમ ૪ અને ૫ હેઠળની જોગવાઈઓ જોવી જોઈએ.

૩૦ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે રામદયાલ જાટ વિરુદ્ધ લક્ષ્મી પ્રસાદના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ જે એઆઈઆર ૨૦૦૯ એસસી ૨૪૬૩ માં નોંધાયેલ છે, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"ઇન્ડિયન એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૫૮ નીચે મુજબ વંચાય છે :

"૫૮ – સ્વીકૃત હકીકતો સાબિત કરવાની જરૂર નથી – કોઈપણ કાર્યવાહીમાં કોઈ હકીકત સાબિત કરવાની જરૂર

નથી જે પક્ષકારો અથવા તેમના એજન્ટો સુનાવણી વખતે સ્વીકારવા સંમત થાય છે, અથવા જે, સુનાવણી પહેલાં, તેઓ તેમના હાથ નીચેના કોઈપણ લખાણ દ્વારા સ્વીકારવા સંમત થાય છે, અથવા જે તે સમયે અમલમાં રહેલા પ્લીડિંગના કોઈપણ નિયમ દ્વારા તેઓ તેમના પ્લીડિંગ દ્વારા સ્વીકારેલા માનવામાં આવે છે:

પરંતુ કોર્ટ, તેના વિવેકાધિકારમાં, આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા સાબિત કરવા માટે સ્વીકૃત હકીકતોની આવશ્યકતા કરી શકે છે."

ઉપરોક્ત જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, કોઈ શંકા કે વિવાદ હોઈ શકે નહીં કે સ્વીકારેલી વસ્તુ સાબિત કરવાની જરૂર નથી. [જુઓ વાઈસ-ચેરમેન, કેન્દ્રીય વિધાલય સંગઠન અને અન્ય વિ. ગિરધારીલાલ યાદવ (૨૦૦૪) ૬ એસ સી સી ૩૨૫, એલ.કે. વર્મા વિ. એચએમટી લિ. અને અન્ય (૨૦૦૬) ૨ એસ સી સી ૨૬૯, અવતાર સિંહ અને અન્ય વિ. ગુરદયાલ સિંહ અને અન્ય (૨૦૦૬) ૧૨ એસ સી સી ૫૫૨, ગન્નમની અનસુયા અને અન્ય

વિ. પાર્વતીની અમરેન્દ્ર ચૌધરી અને અન્ય (૨૦૦૭) ૧૦ એસ સી સી ૨૯૬]."

૩૧ સુપ્રીમ કોર્ટે જહૂરી સાહ વિ. ડી. પી. ઝુનઝુનવાલા (એઆઈઆર ૧૯૬૭ એસસી ૧૦૯) માં પણ નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું (પેરા ૧૦) :

"હાઈકોર્ટે દર્શાવ્યું છે કે વાદીઓએ દાવાની અરજીના પેરા ૧ માં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે શંકરલાલને શ્રીલેલને દત્તક આપવામાં આવ્યા હતા. પ્રતિવાદીઓ વતી દાખલ કરાયેલા બે લેખિત જવાબોમાંથી એકમાં પણ વાદીઓ દ્વારા હકીકતના આ નિવેદનનો સ્પષ્ટપણે ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી. તેના બદલે, આ બંને લેખિત જવાબોમાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે એ છે કે પ્રતિવાદીઓને દાવાની અરજીના પેરા ૧ માં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોની કોઈ જાણ નથી. એ ધ્યાનમાં રાખીને કે ઓ. ૮, ૩૯. ૫, સીપીસી પ્રદાન કરે છે કે દાવાની અરજીમાં હકીકતનો દરેક આક્ષેપ, જો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક સૂચિતાર્થ દ્વારા નકારવામાં ન આવે અથવા પ્રતિવાદીના પ્લીડિંગમાં સ્વીકાર્ય ન હોવાનું જણાવવામાં ન આવે, તો તેને સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે, એવું કહેવું કે પ્રતિવાદીને વાદી દ્વારા રજૂ

કરાયેલ હકીકતની કોઈ જાણ નથી તે તે હકીકતના અસ્તિત્વના ઇનકાર સમાન નથી, ગર્ભિત ઇનકાર પણ નથી. તેથી, દત્તક લેવાના પ્રશ્ન પર કોઈ ચોક્કસ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો. સંજોગોમાં હાઈકોર્ટ એ કહેવામાં સાચી હતી કે પક્ષકારો માટે તે મુદ્દા પર કોઈ પુરાવા રજૂ કરવાનો કોઈ પ્રસંગ નહોતો".

૩૨ કેરળ હાઈકોર્ટે કે. એ. લુઈઝ અને અન્ય વિરુદ્ધ એ. એ. ઓગસ્ટીનના કેસમાં એઆઈઆર ૨૦૦૫ કેર ૧ માં નોંધ્યા મુજબ પેરા ૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"ઉપરોક્ત નિર્ણયોના પ્રકાશમાં, મારો અભિપ્રાય છે કે વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલી ચૂકવણી સંબંધિત નિવેદનોનો કોઈ સ્પષ્ટ ઇનકાર નથી અને લેખિત જવાબમાં જે બાબતોનો સ્પષ્ટપણે ઇનકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો તે અંગે પુરાવા રજૂ કરવાની વાદી પર કોઈ ફરજ લાદવામાં આવી ન હતી. ઉપરોક્ત સિવાય એ પણ જોવા મળે છે કે જ્યારે વાદીની તપાસ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે તેમને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નો એ હતા કે શું ચૂકવણી સ્વેચ્છાએ કરવામાં આવી હતી. તે બાબતમાં પણ વાદી દ્વારા કરવામાં આવેલી ચૂકવણીની ગર્ભિત સ્વીકૃતિ હતી. વધુમાં પ્રતિવાદીએ

તેના દ્વારા કરવામાં આવેલી ચૂકવણીના સંદર્ભમાં વાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક પુરાવાનો વિરોધ કરવા માટે પોતાની જાતને તપાસી ન હતી અને આવા કિસ્સાઓમાં કોર્ટ પ્રતિવાદી સામે પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરી શકે છે. ઈશ્વર ભાઈ સી. પટેલ વિ. હરિહર બેહેરા, (એઆઈઆર ૧૯૯૯ એસસી ૧૩૪૧) માં, એપેક્સ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું (પેરા ૨૯):

".....વર્તમાન કેસમાં ઉપર જણાવેલ સિદ્ધાંતો લાગુ કરવાથી, તે જણાશે કે વર્તમાન કેસમાં પણ અપીલકર્તા વિટનેસ બોક્સમાંથી દૂર રહ્યો હતો અને લેખિત જવાબમાં નિર્ધારિત તેના પ્લીડિંગના સમર્થનમાં શપથ પર કોઈ નિવેદન આપ્યું ન હતું. તેથી, તેની સામે પ્રતિકૂળ અનુમાન દોરવું પડશે."

૩૩ એ કાયદાનો સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે જ્યારે પ્લીડિંગમાં, એટલે કે, દાવાની અરજી અથવા લેખિત જવાબમાં, હકીકતો રજૂ કરવાની હોય છે અને પુરાવા નહીં (જુઓ: ભારત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય એઆઈઆર ૧૯૮૮ એસસી ૨૧૮૧ માં નોંધાયેલ). હકીકતનો દરેક આક્ષેપ જો પ્રતિવાદીના પ્લીડિંગમાં સ્પષ્ટપણે નકારવામાં ન આવે અથવા સ્વીકારવામાં ન આવે, તો તેને અસમર્થતા હેઠળની

વ્યક્તિ સિવાય સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. જોકે, આવી સ્વીકૃતિ પક્ષકારો વચ્ચે દોરવામાં આવે છે. જો કોઈ કાર્યવાહીમાં કોઈ પક્ષકારે દાવાની અરજીમાં જણાવેલ હોવાનો સ્પષ્ટપણે ઇનકાર કર્યો ન હોય અથવા આવશ્યક સૂચિતાર્થ દ્વારા સ્વીકાર્યો ન હોય, તો તેને આપેલ કેસમાં સ્વીકૃત ગણી શકાય, પરંતુ ઓર્ડર VIII નિયમ ૫ ની શરત (પીઆરઓ viiso) છે. શરત મુજબ, કોર્ટ આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા સાબિત કરવા માટે સ્વીકૃત કોઈપણ હકીકતની આવશ્યકતા કરી શકે છે. આ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તે સ્વીકૃતિ નથી જે હકીકતમાં, પક્ષકારને બંધનકર્તા ગણવામાં આવશે. ભલે કોર્ટ સ્વીકૃતિનું અનુમાન દોરે, પરંતુ પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનો નિકાલ કરવા માટે, કોર્ટને વિવેકાધિકાર આપવામાં આવ્યો છે કે તે અરજદારને તેનો કેસ સાબિત કરવા માટે વધુ પુરાવા રજૂ કરવા કહે અને માત્ર આવી સ્વીકૃતિ પર આધાર રાખે નહીં. સી પી સી નો ઓર્ડર VIII નિયમ ૫ એ સ્વીકૃતિનું અનુમાન દોરવા માટે માર્ગદર્શન છે, પરંતુ આ નિયમની શરત સ્પષ્ટ કરે છે કે કોર્ટ તેના વિવેકાધિકારમાં આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા સાબિત કરવા માટે સ્વીકૃત કોઈપણ હકીકતની આવશ્યકતા કરી શકે છે.

૩૪ ઓર્ડર VIII, જે રીતે તે ૧૯૭૬ માં સુધારો પસાર કરતા પહેલાં હતો, તે બદલ એન્ડ કંપની વિ. ઈસ્ટ ઈન્ડિયા ટ્રેડિંગ કંપની (એઆઈઆર ૧૯૬૪ એસસી ૫૩૮) માં સુપ્રીમ કોર્ટની ૩-૪જોની બેન્ચ સમક્ષ અર્થઘટન માટે આવ્યો હતો.

ઓર્ડર VIII, નિયમ ૩, ૪ અને ૫ નો સંદર્ભ લેતા, સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા ૧૧ પર નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું અને ઠરાવ્યું:

"આ ત્રણ નિયમો એક સંકલિત કોડ બનાવે છે જે દાવાની અરજીમાં હકીકતના આક્ષેપોને કઈ રીતે પસાર કરવા જોઈએ અને તેનું પાલન ન કરવાથી આવતા કાનૂની પરિણામો સાથે વ્યવહાર કરે છે. લેખિત જવાબે દાવાની અરજીમાં હકીકતના દરેક આક્ષેપ સાથે વિશેષ રીતે વ્યવહાર કરવો જોઈએ અને જ્યારે કોઈ પ્રતિવાદી આવી કોઈ હકીકતનો ઇનકાર કરે છે, ત્યારે તેણે તે ટાળવા માટે ન કરવું જોઈએ, પરંતુ પદાર્થના મુદ્દાનો જવાબ આપવો જોઈએ. જો તેનો કોઈ હકીકતનો ઇનકાર સ્પષ્ટ ન હોય પરંતુ ટાળનારો હોય, તો ઉક્ત હકીકત સ્વીકારવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે. આવી સ્થિતિમાં, સ્વીકૃતિ પોતે જ સાબિતી હોવાથી, અન્ય કોઈ સાબિતીની જરૂર નથી. નિયમ ૫ નો પ્રથમ ફકરો જ્યુડિયર એક્ટ્સ હેઠળ બનાવેલા અંગ્રેજી નિયમોના ઓર્ડર ૧૯, નિયમ ૧૩ નું પ્રજનન છે. પરંતુ ભારતમાં મોજ્યુસિલ કોર્ટમાં, જ્યાં પ્લીડિંગ બરાબર રીતે દોરવામાં આવતા ન હતા, તે વ્યવહારમાં જોવા મળ્યું હતું કે જો ઉક્ત જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં તેમનું સખત રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે, તો સાચા દાવાવાળા પક્ષકારોને ગંભીર

અન્યાય થશે. તે પક્ષકારો વચ્ચે ન્યાય કરવા માટે, જેના માટે અદાલતોનો હેતુ છે, તેની શરત દાખલ કરીને નિયમ પ ની કઠોરતામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે શરત હેઠળ કોર્ટ, તેના વિવેકાધિકારમાં, આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા સાબિત કરવા માટે સ્વીકૃત કોઈપણ હકીકતની આવશ્યકતા કરી શકે છે. મોજ્યુસિલ પ્લીડિંગ્સની બાબતમાં, અદાલતો, સંભવતઃ ઉક્ત શરત પર આધાર રાખીને, ન્યાયના હિતમાં પ્લીડિંગ્સમાં વધુ છૂટછાટ સહન કરે છે. પરંતુ બોમ્બે હાઈકોર્ટની ઓરિજિનલ સાઈડ પર, અમને કહેવામાં આવે છે કે, પ્રશિક્ષિત વકીલો દ્વારા ગંભીર વિચારણા કરીને અને ચોકસાઈ સાથે પ્લીડિંગ્સનો મુસદ્દો તૈયાર કરવામાં આવે છે. આવા પ્લીડિંગ્સનું અર્થઘટન કરતી વખતે શરતનો ઉપયોગ માત્ર અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ કોઈ પક્ષકારને સ્પષ્ટ અન્યાય થતો અટકાવવા અથવા તેને આકસ્મિક ભૂલ અથવા અવગણનાના પરિણામોમાંથી મુક્ત કરવા માટે થઈ શકે છે, પરંતુ તેવા પક્ષકારને મદદ કરવા માટે નહીં જેણે ઇરાદાપૂર્વક અસ્પષ્ટ ઇનકાર કર્યો હોય અને ત્યારબાદ વાદીના દાવાને નકારી કાઢવા માટે તેમના પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો હોય. પક્ષકારોની પ્રકૃતિ, વિસ્તારમાં પ્રાપ્ત થતા મુસદ્દાના ધોરણ અને જેમાં આવા પ્લીડિંગ્સ દાખલ કરવામાં આવે છે તે કોર્ટની પરંપરાઓ અને સંમેલનોના સંદર્ભમાં કારણના ન્યાયને ધ્યાનમાં

રાખીને કોર્ટ દ્વારા શરત હેઠળના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ થવો જોઈએ.

તે સાચું છે કે ઇંગ્લેન્ડમાં સંબંધિત નિયમ અફર છે અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં જોવા મળે છે તેમ તેની કોઈ શરત નથી. પરંતુ એવું કોઈ કારણ નથી કે શા માટે બોમ્બેમાં હાઈકોર્ટની ઓરિજિનલ સાઈડ પર અપવાદરૂપ સંજોગો સિવાય પ્લીડિંગ્સમાં સમાન ચોકસાઈનો આગ્રહ ન રાખવો જોઈએ. બોમ્બે હાઈકોર્ટ, લક્ષ્મીનારાયણ વિ. ચિમનીરામ ગિરધારી લાલ (એઆઈઆર ૧૯૧૬ Bom ૧૦૩) માં, ઉક્ત જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કર્યું અને તેને અહેમદનગરના જોઈન્ટ સબોર્ડિનેટ જજની કોર્ટમાં દાખલ કરાયેલા દાવામાંના પ્લીડિંગ્સ પર લાગુ કરી. ત્યાં, વાદીઓએ જણાવેલા ખાતા પર નાણાંની રકમ વસૂલવા માટે દાવો કર્યો હતો. મર્યાદા બચાવવાના હેતુ માટે તેઓએ તેમના દાવાની અરજીમાં પ્રતિવાદી પેઢી દ્વારા મોકલવામાં આવેલા પત્ર પર આધાર રાખ્યો હતો. પ્રતિવાદીઓએ તેમના લેખિત જવાબમાં જણાવ્યું હતું કે વાદીઓનો દાવો સમયસર ન હતો અને "મર્યાદાના બાધથી મુકવામાં આવેલા પત્ર દ્વારા દાવાને બચાવી શકાય નહીં". પ્રશ્ન એ ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો કે શું પ્લીડિંગ્સની તે સ્થિતિમાં પત્રને

પક્ષકારો વચ્ચે સ્વીકૃત તરીકે લઈ શકાય અને, તેથી, સાબિત કરવું બિનજરૂરી છે. બેચલર, એજી., સી.જે. એ ઉક્ત જોગવાઈઓ નોંધ્યા પછી, અવલોકન કર્યું:

"અમને એવું લાગે છે કે પેરા ૬ ના યોગ્ય વાંચન પર, તેનો અર્થ એ છે કે જોકે વાદીઓ દ્વારા મૂકવામાં આવેલા પત્રને નકારવામાં આવતો નથી, પ્રતિવાદીઓ દલીલ કરે છે કે એક ચા બીજા કારણસર તેની અસર દાવાને મર્યાદાના બાધમાંથી બચાવવાની નથી. અમને લાગે છે કે, તેથી, પત્ર, આંક ૩૩, પક્ષકારો વચ્ચે સ્વીકૃત તરીકે સ્વીકારવો જોઈએ, અને તેથી તેને સાબિત કરવું બિનજરૂરી છે."

હાઈકોર્ટ સમક્ષ લેખિત જવાબ, તે કિસ્સામાં મોફ્યુસિલની કોર્ટમાં દાખલ કરાયેલો હતો; છતાં, બોમ્બે હાઈકોર્ટે નિયમ લાગુ કર્યો અને ઠરાવ્યું કે પત્રને અલગથી સાબિત કરવાની જરૂર નથી કારણ કે લેખિત જવાબમાં અસ્પષ્ટ ઇનકાર છતાં તે સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવે છે. તેથી, હું માનું છું કે બોમ્બે હાઈકોર્ટની ઓરિજિનલ સાઈડ પરના પ્લીડિંગ્સનું પણ કડક અર્થઘટન થવું જોઈએ, સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૮ ના નિયમ ૩, ૪ અને

પ ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, સિવાય કે એવા સંજોગો હોય કે જેમાં કોર્ટ ઓર્ડર ૮ ના નિયમ ૫ ની શરત હેઠળ તેના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરવાનું યોગ્ય માને."

૩૫ બદલ એન્ડ કું. (સુપ્રા) માં જે ઠરાવવામાં આવ્યું છે અને નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે તે પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે: "લેખિત જવાબે દાવાની અરજીમાં હકીકતના દરેક આક્ષેપ સાથે વિશેષ રીતે વ્યવહાર કરવો જોઈએ અને જ્યારે કોઈ પ્રતિવાદી આવી કોઈ હકીકતનો ઇનકાર કરે છે, ત્યારે તેણે તે ટાળવા માટે ન કરવું જોઈએ, પરંતુ પદાર્થના મુદ્દાનો જવાબ આપવો જોઈએ. જો તેનો કોઈ હકીકતનો ઇનકાર સ્પષ્ટ ન હોય પરંતુ ટાળનારો હોય, તો ઉક્ત હકીકત સ્વીકારવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે. આવી સ્થિતિમાં, સ્વીકૃતિ પોતે જ સાબિતી હોવાથી, અન્ય કોઈ સાબિતીની જરૂર નથી. જોકે, ભારતમાં મોજ્યુસિલ કોર્ટમાં, જ્યાં પ્લીડિંગ બરાબર રીતે દોરવામાં આવતા ન હતા, તે વ્યવહારમાં જોવા મળ્યું હતું કે જો ઉક્ત જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં તેમનું સખત રીતે અર્થઘટન કરવામાં આવે, તો સાચા દાવાવાળા પક્ષકારોને ગંભીર અન્યાય થશે. તે પક્ષકારો વચ્ચે ન્યાય કરવા માટે, જેના માટે અદાલતોનો હેતુ છે, તેની શરત દાખલ કરીને નિયમ ૫ ની કઠોરતામાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. તે શરત હેઠળ કોર્ટ, તેના વિવેકાધિકારમાં, આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા સાબિત કરવા માટે સ્વીકૃત કોઈપણ હકીકતની આવશ્યકતા કરી શકે છે. આવા પ્લીડિંગ્સનું

અર્થઘટન કરતી વખતે, શરતનો ઉપયોગ માત્ર અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ કોઈ પક્ષકારને સ્પષ્ટ અન્યાય થતો અટકાવવા અથવા તેને આકસ્મિક ભૂલ અથવા અવગણનાના પરિણામોમાંથી મુક્ત કરવા માટે થઈ શકે છે, પરંતુ તેવા પક્ષકારને મદદ કરવા માટે નહીં જેણે ઇરાદાપૂર્વક અસ્પષ્ટ ઇનકાર કર્યો હોય અને ત્યારબાદ વાદીના દાવાને નકારી કાઢવા માટે તેમના પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો હોય."

૩૬ એ દર્શાવતા કે અસ્પષ્ટ અથવા ટાળનારો ઇનકાર સ્વીકૃતિ સમાન છે, સ્વીકૃત હકીકતને સાબિત કરવાની જરૂર નથી અને આવી સ્વીકૃતિની વિરુદ્ધ અથવા આવી સ્વીકૃતિ સાથે અસંગત પુરાવા રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં, સુપ્રીમ કોર્ટે સુશીલ કુમાર વિ. રાજેશ કુમાર, (૨૦૦૩) ૩ એસ સી સી ૬૭૩: (એઆઈઆર ૨૦૦૪ એસસી ૨૩૦) માં નોંધ્યા મુજબ ફકરા ૬૬ થી ૭૩ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું:

"૭૩. અમારા મતે, હાઈકોર્ટનો અભિગમ સાચો ન હતો. તે સિવિલ પ્રોસિજર કોડના ઓર્ડર ૮, નિયમ ૩ અને ૫ માં સમાવિષ્ટ કાનૂની સિદ્ધાંતો લાગુ કરવામાં નિષ્ફળ રહી. હાઈકોર્ટે પણ આ વતી અપીલકર્તા વતી રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું ન હતું પરંતુ માત્ર એટલું જણાવીને તેને ટૂંકમાં નકારી કાઢ્યું હતું

કે કેટલાક સાક્ષીઓ દ્વારા અસ્પષ્ટ નિવેદનો કરવામાં આવ્યા હતા. એકવાર એવું ઠરાવવામાં આવે કે ચૂંટણી અરજીના ફરરા ૧૮ માં કરવામાં આવેલા નિવેદનોનો લેખિત જવાબમાં સ્પષ્ટપણે ઇનકાર અથવા વિવાદ કરવામાં આવ્યો નથી, તો તેમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો સ્વીકારવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવશે, અને આમ, તેનાથી વિપરીત અથવા તેની સાથે અસંગત કોઈ પણ પુરાવા રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી શકાઈ ન હોત."

૩૭ સુપ્રીમ કોર્ટે લોહિયા પ્રોપર્ટીઝ (પી) લિ. વિ. આત્મારામ કુમાર, (૧૯૯૩) ૪ એસ સી સી ૬ માં નોંધ્યા મુજબ, પણ નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:—

"૧૩. ઓર્ડર ૮, નિયમ ૫(૧) નીચે મુજબ વંચાય છે:

"દાવાની અરજીમાં હકીકતનો દરેક આક્ષેપ, જો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક સૂચિતાર્થ દ્વારા નકારવામાં ન આવે, અથવા પ્રતિવાદીના પ્લીડિંગમાં સ્વીકાર્ય ન હોવાનું જણાવવામાં ન આવે, તો અસમર્થતા હેઠળની વ્યક્તિ સિવાય તેને સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે:

પરંતુ કોર્ટ તેના વિવેકાધિકારમાં આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા પ્રદાન કરવા માટે સ્વીકૃત કોઈપણ હકીકતની આવશ્યકતા કરી શકે છે."

૧૪. ઉપરોક્તમાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે, તે પ્લીડિંગ પર હકીકત સ્વીકારવા સમાન છે જ્યારે ઓર્ડર ૮ નો નિયમ ૩ એ આવશ્યકતા કરે છે કે પ્રતિવાદીએ હકીકતના દરેક આક્ષેપ સાથે વિશેષ રીતે વ્યવહાર કરવો જોઈએ જેની સત્યતા તે સ્વીકારતો નથી.

૧૫. નિયમ ૫ પ્રદાન કરે છે કે દાવાની અરજીમાં હકીકતનો દરેક આક્ષેપ, જો લેખિત જવાબમાં નકારવામાં ન આવે તો તેને પ્રતિવાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે. આ નિયમ શું કહે છે તે એ છે કે, હકીકતના કોઈપણ આક્ષેપનો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક સૂચિતાર્થ દ્વારા ઇનકાર કરવો આવશ્યક છે અથવા ઓછામાં ઓછું એવું નિવેદન હોવું જોઈએ કે હકીકત સ્વીકાર્ય નથી. જો તે રીતે દલીલ કરવામાં ન આવે, તો પછી આક્ષેપ સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે.

૧૬. ઉપરોક્ત તારણો પરથી, એ સ્પષ્ટ છે કે દાવાની અરજીમાં ફરરા ૭ માં સ્પષ્ટપણે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:

"કે ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર – પ્રતિવાદી ૧ ના પિતાએ ઉક્ત જમીનનું ભાડું ચૂકવવામાં કસૂર કર્યો હોવાથી આસામ અર્બન એરિયા રેન્ટ કંટ્રોલ એક્ટ હેઠળ ડિક્લેટર બન્યા હોવાથી અને જમીન પેટા-ભાડે આપી હોવાથી અને વાદીને તેમના પોતાના ઉપયોગ અને વ્યવસાય માટે ઉક્ત જમીનની જરૂર હોવાથી તેના પર ઇમારતો બાંધ્યા પછી, વાદીએ તેમના વકીલ શ્રી સી. સી. ચક્રવર્તી, બી. એલ. પ્લીડર, ડિબ્રુગઢ મારફતે, ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર પ્રતિવાદી ૧ ના પિતાને ૮ જાન્યુઆરી, ૧૯૬૫ ની નોટિસ ઓફ ઇજેક્ટમેન્ટ રજિસ્ટર્ડ એડી પોસ્ટ દ્વારા બજાવી હતી જેમાં ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર પ્રતિવાદી ૧ ના પિતાને ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૬૬ ના રોજ કામચલાઉ માળખાં દૂર કર્યા પછી ઉક્ત જમીનનો ખાલી કબજો છોડવા, ખાલી કરવા અને સોંપવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. ઉક્ત નોટિસ ઓફ ઇજેક્ટમેન્ટ યોગ્ય રીતે પહોંચાડવામાં આવી હતી અને ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર પ્રતિવાદી ૧ ના પિતાને બજાવવામાં આવી હતી અને ઉક્ત

નોટિસોની નકલ પ્રોફોર્મા પ્રતિવાદીઓ ૨, ૩, ૪ અને ૫ ને પણ મોકલવામાં આવી હતી. ઉક્ત નોટિસોની સાચી નકલ અને પોસ્ટલ રસીદ અને એડી રસીદ આ સાથે દાખલ કરવામાં આવી છે અને વાદીના દસ્તાવેજ નં. ૧, ૨ અને ૩ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી છે."

૧૭. આનો જવાબ લેખિત જવાબના ફક્ત ૫ માં નીચે મુજબ છે:

"કે દાવાની અરજીના પેરા ૭ માં ઉલ્લેખિત નોટિસ ઓફ ઈજેક્ટમેન્ટ કાયદા મુજબ નથી."

૧૮. ચોક્કસપણે તે એવો કેસ છે જેમાં ઓર્ડર ૮, નિયમ ૫ આકર્ષિત થયો હતો. ન્યાયિક સ્વીકૃતિ ક્યાં પાછી ખેંચી શકાય અથવા પાછી ખેંચી શકાય તે પ્રશ્નની તપાસ કરવી બિનજરૂરી છે.

૧૯. નોન-ટ્રાવર્સ એક ગર્ભિત સ્વીકૃતિની રચના કરશે. આ કેસની હકીકતોમાં ટ્રાયલ કોર્ટ અને પ્રથમ અપીલ કોર્ટના તારણોને આ સ્વીકૃતિ પર સમર્થન આપી શકાય છે. આમ, અમને જણાય છે કે

દાઈકોર્ટ તારણમાં દખલ કરવામાં ખોટી હતી. તદનુસાર, અપીલ મંજૂર થશે. કોઈ ખર્ચ નથી."

૩૮ લોહિયા પ્રોપર્ટીઝ (પી) લિ. (સુપ્રા) નો કેસ દર્શાવે છે કે જ્યારે દાવાની અરજીમાં કરવામાં આવેલ નિવેદન સ્પષ્ટપણે નકારવામાં આવતું નથી, ત્યારે તે એક ગર્ભિત સ્વીકૃતિની રચના કરશે. તે ગર્ભિત સ્વીકૃતિને પણ લેખિત જવાબમાં સુધારો કરીને પાછી ખેંચવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી તે નગીનદાસ રામદાસ વિ. દલપતરામ ઈચ્છારામ ઉર્ફે બ્રિજરામ, (૧૯૭૪) ૧ એસ સી સી ૨૪૨: (એઆઈઆર ૧૯૭૪ એસસી ૪૭૧) માં નોંધાયેલા નિર્ણય પરથી અનુમાન કરી શકાય છે, કારણ કે એપેક્સ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચે નગીનદાસ રામદાસ (સુપ્રા) માં ઠરાવ્યું છે. ..સ્વીકૃતિઓ, જે સાચી અને સ્પષ્ટ હોય, તો તે સ્વીકૃત હકીકતોનો અત્યાર સુધીનો શ્રેષ્ઠ પુરાવો છે. પ્લીડિંગ્સ અથવા ન્યાયિક સ્વીકૃતિઓમાં સ્વીકૃતિઓ, એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૫૮ હેઠળ સ્વીકાર્ય છે, જે પક્ષકારો અથવા તેમના એજન્ટો દ્વારા કેસની સુનાવણી વખતે અથવા તે પહેલાં કરવામાં આવે છે, તે પુરાવાત્મક સ્વીકૃતિઓ કરતા ઉચ્ચ સ્તરે ઉભી છે. અગાઉના વર્ગની સ્વીકૃતિઓ તે પક્ષ માટે સંપૂર્ણપણે બંધનકર્તા છે જે તેમને બનાવે છે અને પુરાવાની માફીની રચના કરે છે. તેઓ પોતે પક્ષકારોના અધિકારોનો પાયો બનાવી શકાય છે. બીજી તરફ, પુરાવાત્મક સ્વીકૃતિઓ, જે

ટ્રાયલ વખતે પુરાવા તરીકે સ્વીકાર્ય છે, તે પોતે, નિર્ણાયક નથી. તેઓને ખોટી હોવાનું દર્શાવી શકાય છે."

૩૯ ગવર્નર જનરલ ઇન કાઉન્સિલ, નવી દિલ્હી વિ. એસ.જી. અહેમદના કેસમાં નાગપુર હાઇકોર્ટ સમક્ષ જે એઆઈઆર ૧૯૫૨ નાગપુર ૭૭ માં નોંધાયેલ છે, તેમાં જસ્ટિસ હિદાયતુલ્લાહ (જેમ તેમના લોર્ડશિપ ત્યારે હતા) સમક્ષ વિચારણા માટે હાથ પરના સમાન સમાન મુદ્દો હતો. ઉક્ત કેસમાં, મર્યાદાના પ્રારંભિક બિંદુ અને નોટિસના પુરાવા અંગેનો મુદ્દો હતો. તેમના લોર્ડશિપ દ્વારા પેરા ૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

"આગળ એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે રેલવે વહીવટીતંત્રને ભારતીય રેલવે અધિનિયમની કલમ ૭૭ ની જરૂરિયાત મુજબ કોઈ નોટિસ નહોતી, અને સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૮૦ હેઠળના અમુક કેસોની સામ્યતા પર એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ બાબતને માફ કરી શકાય નહીં. વાદીએ તેના દાવા પત્રમાં દાવો કર્યો હતો કે તેણે ગવર્નર જનરલ તેમજ રેલવે વહીવટીતંત્રને નોટિસ આપી હતી. વાદીએ તેના દાવા પત્રના ફકરા ૧૦ માં આ પ્રમાણે કહ્યું:

"કે વાદીએ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૮૦ મુજબ પ્રતિવાદી અને રેલવે વહીવટીતંત્રને રજિસ્ટર્ડ નોટિસ આપી છે;"

તે સાચું છે કે વાદીએ માત્ર સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૮૦ નો ઉલ્લેખ કર્યો છે, પરંતુ તે નોટિસને અક્ષમ બનાવશે નહીં કારણ કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૮૦ હેઠળ રેલવે વહીવટીતંત્રને નોટિસ મોકલવાની કોઈ જોગવાઈ નથી પરંતુ માત્ર ભારતીય રેલવે અધિનિયમની કલમ ૭૭ હેઠળ છે. તે નોંધવું પ્રસ્તુત છે કે ગવર્નર-જનરલ ઇન કાઉન્સિલે સ્પષ્ટપણે ઇનકાર કર્યો નથી કે આક્ષેપ મુજબ રેલવે વહીવટીતંત્રને કોઈ નોટિસ નહોતી. લેખિત નિવેદનમાં માત્ર એવું જણાવાયું છે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૮૦ હેઠળની નોટિસ સમયસર બજાવવામાં આવી ન હતી અને તેથી તે અમાન્ય હતી. એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે રેલવે વહીવટીતંત્રને નોટિસ હતી એ હકીકતનો કોઈ સ્પષ્ટ ઇનકાર ન હતો અને વધુમાં કે આ આધાર ક્યારેય ટ્રાયલ કોર્ટમાં લેવામાં આવ્યો ન હતો, હું માનું છું કે પ્રતિવાદી માટે અપીલમાં પ્રથમ વખત આ આધાર પર દલીલ કરવાનું ખુદ્દું નથી. એવું દર્શાવવા માટે કંઈ નથી કે વાદીએ રેલવે વહીવટીતંત્ર પર નોટિસ બજાવી ન

હતી. હકીકતમાં, જો કોઈ પક્ષકારો વચ્ચે આદાનપ્રદાન કરાયેલા પત્રો પર જાય તો એક પત્ર એક્સ. પી-૧૫ માં ઉલ્લેખ છે કે વાદીએ ૩૭ જુલાઈ ૧૯૪૨ ના રોજ રેલવે વહીવટીતંત્રને સંભવિત કાર્યવાહીની નોટિસ મોકલી હતી. ભારતીય રેલવે અધિનિયમની કલમ ૭૭ અંતર્ગતનો હેતુ સિદ્ધ થયો કારણ કે તેનો ઇરાદો રેલવેને જાણ કરવાનો છે અને જૂના દાવાઓ કરતા અટકાવવાનો પણ છે. આ હેતુ 'ગોવિંદલાલ વિ. ગવર્નર જનરલ ઇન કાઉન્સિલ', એઆઈઆર (૩૫) ૧૯૪૮ નાગ ૧૭ માં નિયોગી, જે. દ્વારા લંબાણપૂર્વક દર્શાવવામાં આવ્યો છે, જેની સાથે હું આદરપૂર્વક સંમત છું. આ બધાને ધ્યાનમાં રાખીને હું માનું છું કે ભારતીય રેલવે અધિનિયમની કલમ ૭૭ નો બાધ વર્તમાન કેસમાં લાગુ પડતો નથી."

૪૦ અમે લોહિયા પ્રોપર્ટીઝ (પી) લિ., તિનસુકિયા, ડિબ્રુગઢ, આસામ વિ. આત્મારામ કુમારના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ જે (૧૯૯૩) ૪ એસ સી સી ૬ માં નોંધાયેલ છે. અમે ફક્ત ૧૩ થી ૧૯ નીચે મુજબ ટાંકી શકીએ છીએ:

"૧૩ ઓર્ડર ૮ નિયમ ૫(૧) નીચે મુજબ વંચાય છે:-

"દાવાની અરજીમાં હકીકતનો દરેક આક્ષેપ, જો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક સૂચિતાર્થ દ્વારા નકારવામાં ન આવે, અથવા પ્રતિવાદીના પ્લીડિંગમાં સ્વીકાર્ય ન હોવાનું જણાવવામાં ન આવે, તો અસમર્થતા હેઠળની વ્યક્તિ સિવાય તેને સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે:

પરંતુ કોર્ટ તેના વિવેકાધિકારમાં આવી સ્વીકૃતિ સિવાય અન્યથા પ્રદાન કરવા માટે સ્વીકૃત કોઈપણ હકીકતની આવશ્યકતા કરી શકે છે."

૧૪. ઉપરોક્તમાં જે જણાવવામાં આવ્યું છે, તે પ્લીડિંગ પર હકીકત સ્વીકારવા સમાન છે જ્યારે ઓર્ડર ૮ નો નિયમ ૩ એ આવશ્યકતા કરે છે કે પ્રતિવાદીએ હકીકતના દરેક આક્ષેપ સાથે વિશેષ રીતે વ્યવહાર કરવો જોઈએ જેની સત્યતા તે સ્વીકારતો નથી.

૧૫ નિયમ ૫ પ્રદાન કરે છે કે દાવાની અરજીમાં હકીકતનો દરેક આક્ષેપ, જો લેખિત જવાબમાં નકારવામાં ન આવે તો તેને પ્રતિવાદી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે. આ નિયમ શું કહે છે તે એ છે કે, હકીકતના કોઈપણ આક્ષેપનો સ્પષ્ટપણે અથવા આવશ્યક સૂચિતાર્થ દ્વારા ઇનકાર કરવો આવશ્યક છે અથવા ઓછામાં ઓછું એવું નિવેદન હોવું જોઈએ કે હકીકત સ્વીકાર્ય નથી. જો તે રીતે દલીલ કરવામાં ન આવે, તો પછી આક્ષેપ સ્વીકારવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવશે.

૧૬. ઉપરોક્ત તારણો પરથી, એ સ્પષ્ટ છે કે દાવાની અરજીમાં ફક્ત ૭ માં સ્પષ્ટપણે નીચે મુજબ જણાવવામાં આવ્યું છે:—

કે ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર— પ્રતિવાદી નં. ૧ ના પિતાએ ઉક્ત જમીનનું ભાડું ચૂકવવામાં કસૂર કર્યો હોવાથી અને આસામ અર્બન એરિયા રેન્ટ કંટ્રોલ એક્ટ હેઠળ ડિફોલ્ટર બન્યા હોવાથી અને જમીન પેટા-ભાડે આપી હોવાથી અને વાદીને તેમના પોતાના ઉપયોગ અને વ્યવસાય માટે ઉક્ત જમીનની જરૂર હોવાથી તેના પર ઈમારતો બાંધ્યા પછી, વાદીએ તેમના વકીલ શ્રી સીસી

ચક્રવર્તી, બી.એલ. પ્લીડર, ડિબ્રુગઢ મારફતે, ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર પ્રતિવાદી નં. ૧ ના પિતાને ૮.૧.૬૫ ની નોટિસ ઓફ ઇજેક્ટમેન્ટ રજિસ્ટર્ડ એ/ડી પોસ્ટ દ્વારા બજાવી હતી જેમાં ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર પ્રતિવાદી નં. ૧ ના પિતાને ૨૮ ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૬ ના રોજ કામચલાઉ માળખાં દૂર કર્યા પછી ઉક્ત જમીનનો ખાલી કબજો છોડવા, ખાલી કરવા અને સોંપવા માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. ઉક્ત નોટિસ ઓફ ઇજેક્ટમેન્ટ યોગ્ય રીતે પહોંચાડવામાં આવી હતી અને ઉક્ત સ્વર્ગસ્થ રામપ્રિત કુમાર પ્રતિવાદી નં. ૧ ના પિતાને બજાવવામાં આવી હતી અને ઉક્ત નોટિસોની નકલ પ્રોક્ષોર્મા પ્રતિવાદીઓ નં. ૨,૩,૪ અને ૫ ને પણ મોકલવામાં આવી હતી. ઉક્ત નોટિસોની સાચી નકલ અને પોસ્ટલ રસીદ અને એ/ડી રસીદ આ સાથે દાખલ કરવામાં આવી છે અને વાદીના દસ્તાવેજો નં. ૧,૨ અને ૩ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી છે.

૧૭. આનો જવાબ લેખિત જવાબના ફકરા ૫ માં નીચે મુજબ છે:

"કે દાવાની અરજીના પેરા ૭ માં ઉલ્લેખિત નોટિસ ઓફ ઇજેક્ટમેન્ટ કાયદા મુજબ નથી."

૧૮. ચોક્કસપણે તે એવો કેસ છે જેમાં ઓર્ડર ૮ નિયમ ૫ આકર્ષિત થયો હતો. ન્યાયિક સ્વીકૃતિ ક્યાં પાછી ખેંચી શકાય અથવા પાછી ખેંચી શકાય તે પ્રશ્નની તપાસ કરવી બિનજરૂરી છે.

૧૯ નોન-ટ્રાવર્સ એક ગર્ભિત સ્વીકૃતિની રચના કરશે. આ કેસની હકીકતોમાં ટ્રાયલ કોર્ટ અને પ્રથમ અપીલ કોર્ટના તારણોને આ સ્વીકૃતિ પર સમર્થન આપી શકાય છે. આમ, અમને જણાય છે કે હાઈકોર્ટ આ તારણમાં દખલ કરવામાં ખોટી હતી. તદનુસાર, અપીલ મંજૂર થશે. કોઈ ખર્ચ નથી."

૪૧ તે નોંધવું ખૂબ જ દુઃખદાયક છે કે વાદીએ તેનો કેસ ખૂબ જ બેદરકારીથી ચલાવ્યો. ટ્રાયલ કોર્ટ પણ એક મુખ્ય મુદ્દા પર પોતાને સંબોધવામાં નિષ્ફળ રહી. ટ્રાયલ કોર્ટે ટૂંકો રસ્તો અપનાવ્યો અને દાવો સમય-બાધિત હોવાનું માનીને તેને ફગાવી દીધો. હકીકતમાં, માંગણીની નોટિસ (માર્ક ૩/૩) ના મુદ્દાના સંબંધમાં કોઈ મુદ્દો ઘડવામાં આવ્યો નથી. આ એ હકીકત સૂચવે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીને

પ્રતિવાદીઓને માંગણીની નોટિસ જારી કર્યાની હકીકત સાબિત કરવા માટે બોલાવવાનું પણ યોગ્ય માન્યું ન હતું.

જર આ બાબતનું વધુ એક પાસું છે, જે જોવાની જરૂર છે. કુલ મળીને પંદર પ્રતિવાદીઓ છે. ટ્રાયલ કોર્ટે ગેરંટી ડીડ હેઠળ તેમની જવાબદારીઓમાંથી પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને મુક્ત કર્યા છે. જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ ને ગેરંટી ડીડ આંક: ૭૮ હેઠળ બાકી રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યા છે. ટ્રાયલ કોર્ટે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને તેમની જવાબદારીઓમાંથી ખૂબ જ નબળા આધાર પર મુક્ત કર્યા છે, જે, અમારા મતે, કાયદામાં ટકી શકે તેમ નથી.

જ૩ ટ્રાયલ કોર્ટે મુદ્દાઓ આંક: ૭૦ ઘડ્યા હતા. મુદ્દો નં. ૧ વાદી દ્વારા મુખ્ય ઉધાર લેનાર ધવલગિરી પેપર્સ મિલ્સ પ્રા. લિ. (ફડયામાં) ની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવેલી ટર્મ લોનના ડિરેક્ટર્સ અને જામીનદાર તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૧ પૈસાની રકમ ૧લી જાન્યુઆરી ૧૯૮૬ થી વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી ૧૫% ના વ્યાજ સાથે અને રૂ. ૧૨,૬૦,૦૦૦/- ના વધુ વ્યાજ સાથે જવાબદારી અંગેનો છે.

જજ ટ્રાયલ કોર્ટે ચુકાદાના ફકરા ૧૨ માં મુદ્દા નં. ૧ ની ચર્ચા કરી છે. ટ્રાયલ જજે ફકરા ૧૫ માં ભૂલભરેલી રીતે અવલોકન કર્યું છે કે વાદીએ દાવાની રકમ અંગે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ની જવાબદારી સાબિત કરી નથી અને વધુમાં ઠરાવ્યું છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ દ્વારા સહી કરાયેલ ગેરંટી ડીડ પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી. તેથી, ઉક્ત પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને વાદીના દાવાની રકમનો જવાબ આપવા માટે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. જોકે, ચુકાદાના ફકરા ૨૨ માં નોંધાયેલા તારણો મુજબ, પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ વાદીને બાકી રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર છે કારણ કે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ હાજર થયા નથી અને દાવાનો બચાવ કર્યો નથી. તેથી, મુદ્દા નં. ૧ નો જવાબ પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ ના સંબંધમાં હકારાત્મકમાં આપવામાં આવ્યો હતો.

જપ ટ્રાયલ જજે પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને તેમની જવાબદારીમાંથી મુખ્યત્વે એ આધારે મુક્ત કર્યા કે ઉક્ત પ્રતિવાદીઓ દ્વારા સહી કરાયેલ ગેરંટી ડીડ પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી (આંક ૭૬) કારણ કે ૧૯૮૦ સુધી મેનેજમેન્ટમાં પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ના કાર્યકાળ દરમિયાન લોનની રકમ ચૂકવવામાં આવી ન હતી જે ૧૯૮૦ માં ચૂકવવામાં આવી હતી જ્યારે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ મેનેજમેન્ટ સંભાળ્યું હતું.

૪૬ જોકે, હકીકત એ રહે છે કે કોઈપણ સમયે, પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને જામીનદાર તરીકે તેમની જવાબદારીમાંથી એ આધારે મુક્ત કરવામાં આવ્યા નથી કે તેઓએ ડિરેક્ટર તરીકે રાજીનામું આપ્યું છે અને પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ ને મેનેજમેન્ટ સોંપ્યું છે. જ્યાં સુધી ખાસ મુક્ત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી રાજીનામું તેમને જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરશે નહીં. આમ, આ એક ભૂલભરેલું તારણ છે.

૪૭ ચુકાદાના ફકરા ૨૪ માં, ટ્રાયલ જજે લોનની રકમની ચુકવણી અને પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ ની જવાબદારી અંગે સ્પષ્ટ તારણ નોંધ્યું છે. વધુમાં નવા મેનેજમેન્ટની તરફેણમાં જારી કરાયેલ મંજૂરી પત્ર આંક: ૧૨૩ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે પ્રતિવાદી નં. ૧૨ થી ૧૫ એ વધારાની ગેરંટી આપવી પડશે જે અનુક્રમે એક્ઝિબિટ્સ: ૭૭ અને ૭૮ માં તે મુજબ આપવામાં આવી છે. તેથી, પ્રતિવાદી નં. ૧ થી ૧૧ ને તેમની જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા તેવો કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી. જે માંગવામાં આવ્યું હતું તે વધારાની ગેરંટી હતી.

૪૮ અમે એ પણ નોંધ્યું છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને મર્યાદા નો મુદ્દો નક્કી કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે મુખ્ય દેવાદાર દ્વારા છેલ્લો હસો ૧૩ ઓક્ટોબર ૧૯૮૨ ના રોજ ચૂકવવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધ્યું છે કે ત્યારબાદ, બેંકને એક પણ પૈસો ચૂકવવામાં આવ્યો ન હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ એ

જાણાવવા આગળ વધી કે મુખ્ય દેવાદાર કે અન્ય કોઈ પ્રતિવાદીઓએ ૧૩ ઓક્ટોબર ૧૯૮૨ પછી દાવાની રકમ માટે કોઈ રકમ ચૂકવી નથી. ટ્રાયલ કોર્ટે, તદનુસાર, એક તારણ નોંધ્યું કે આવા સંજોગોમાં મર્યાદા ૧૨ ઓક્ટોબર ૧૯૮૫ ના રોજ સમાપ્ત થશે. જ્યાં ૮ જુલાઈ ૧૯૮૬ ના રોજ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. આ તારણ પણ, અમારા મતે, ભૂલભરેલું કહી શકાય. રેકૉર્ડ પરના પુરાવા દર્શાવે છે કે કરાર સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો ન હતો કારણ કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તેના વારંવાર ભંગ છતાં વાદીએ તેને જીવંત રાખવાનું પસંદ કર્યું હતું. હકીકતલક્ષી બાબતો સતત ભંગને બદલે ક્રમિક અથવા બહુવિધ ભંગની પરિસ્થિતિ રજૂ કરે છે. અમારા મતે, દરેક ભંગ થયાના ત્રણ વર્ષની અંદર દાવો દાખલ કરવો જરૂરી હતો, જે એક વિશિષ્ટ ઉલટતપાસની રચના કરશે. ૧૯૬૩ ના અધિનિયમનો આર્ટિકલ ૫૫ સ્પષ્ટપણે જણાવે છે કે ક્રમિક ભંગના સમર્થનમાં, સમયગાળો ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે ભંગ જેના સંબંધમાં દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો છે / થયો છે. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી જણાય છે કે મુખ્ય દેવાદાર અને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લોનની રકમ ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા છતાં, ખાતું ખુલ્લું રાખવામાં આવ્યું હતું. અમારા મતે, વર્ષ ૧૯૮૨ માં છેલ્લી ચુકવણી પછી મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો ન હતો. દાવાની અરજીમાં કરાયેલા કથનો એકદમ સ્પષ્ટ છે. દાવાની અરજીમાં એવું કથન કરવામાં આવ્યું છે કે ૩૧મી ડિસેમ્બર ૧૯૮૫ ના રોજ, કંપની દ્વારા વાદીને રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૦ પૈસાની રકમ ચૂકવવાપાત્ર હતી. આવા સંજોગોમાં, ઉક્ત રકમનો દાવો કરતી જ માર્ચ ૧૯૮૦ ની નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને પ્રતિવાદીઓ આવી નોટિસનો

જવાબ આપવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા. દાવો, આખરે, ૮મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ના રોજ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪૯ જ્યાં સુધી ગેરંટી ડીડ જીવંત અને અમલમાં છે, પ્રતિવાદીઓ બેંકને બાકી રકમ માટે જવાબદાર છે કારણ કે તેઓએ ગેરંટી ડીડ ચલાવીને રકમ સુરક્ષિત કરી છે. આવા કરારની અસરને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એઆઈઆર ૧૯૭૯ એસસી ૧૦૨ [માગરિટ લલિતા (સુપ્રા)] માં ખૂબ જ સ્પષ્ટપણે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે. સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"સતત ગેરંટી અને પ્રતિવાદી દ્વારા કંપની દ્વારા બેંકને તેના ખાતાના સામાન્ય સંતુલન અથવા અન્ય કોઈપણ ખાતા પર બાકી હોય તેવી કોઈપણ રકમ ચૂકવવાની બાંધધરીના કિસ્સામાં, જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું છે એ અર્થમાં કે તે પતાવવામાં આવ્યું નથી અને જમીનદાર તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો કોઈ ઇનકાર કરવામાં આવ્યો નથી, ત્યાં સુધી બોન્ડનો અમલ કરવા માટેના દાવા માટે મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં. મર્યાદા આર્ટિકલ ૧૧૫ હેઠળ ભંગની તારીખથી જ ચાલશે."

દાવો દાખલ કરતા પહેલા, જામીનદારોએ તેમની ગેરંટી પાછી ખેંચી ન હતી અથવા જામીનદારો તરફથી જવાબદારી પૂરી કરવાનો ઇનકાર કરવાનો કોઈ પ્રસંગ ન હતો. સુપ્રીમ કોર્ટે કહ્યું છે કે જ્યાં સુધી ખાતું લાઈવ ખાતું છે ત્યાં સુધી જામીનદારો જવાબદાર છે. વધુમાં સુપ્રીમ કોર્ટે એ સ્પષ્ટ કર્યું છે કે લાઈવ એકાઉન્ટ એ છે જે પતાવવામાં આવ્યું નથી, તેનો અર્થ એ છે કે લાઈવ એકાઉન્ટ એ છે જે ચૂકવણી દ્વારા અથવા અન્ય વ્યવસ્થા દ્વારા ખાલી કરવામાં આવ્યું નથી.

૫૦ આ કિસ્સામાં એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે બેંકને ચૂકવવાપાત્ર રકમ મુખ્ય-દેવાદાર અથવા જામીનદારો દ્વારા ચૂકવવામાં આવી નથી. તેથી, આ કિસ્સામાં એક અણચૂકવાયેલ લાઈવ જવાબદારી છે જેના માટે જામીનદારોએ તેમના કરાર દ્વારા જવાબદારી લીધી છે કે તેઓ મુખ્ય-દેવાદારની તે જવાબદારી માટે જવાબદાર રહેશે.

૫૧ ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અમે યુનિયન બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, એર્નાકુલમ વિ. ટી. જે. સ્ટીફનના કેસમાં કેરળ હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેંચના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકીએ છીએ અને તેના પર આધાર રાખી શકીએ છીએ જે ૧૯૯૦ એઆઈઆર (કેર) ૧૮૦ માં નોંધાયેલ છે. અમે સંબંધિત અવલોકનો નીચે મુજબ ટાંકીએ છીએ:

"૨૧. સારાંશમાં, અમે ઠરાવીએ છીએ કે સતત ગેરંટીના કિસ્સામાં જ્યાં સુધી ગેરંટી પાછી ખેંચવામાં આવી ન હોય અથવા જ્યાં સુધી જામીનદારોએ ગેરંટીના કરાર હેઠળ તેમની જવાબદારી નિભાવવાનો ઇનકાર કર્યો ન હોય અને મર્યાદા અધિનિયમના આર્ટિકલ ૫૫ હેઠળ નિર્ધારિત સમયની અંદર દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં સુધી જામીનદારો મુખ્ય-દેવાદાર પાસેથી લેણદારને ચૂકવવાપાત્ર રકમ માટે કરાર માટે જવાબદાર છે. આ કિસ્સામાં જામીનદારો દ્વારા ગેરંટી હેઠળની જવાબદારીઓ પાછી ખેંચવામાં આવી નથી અને દાવો દાખલ કરતા પહેલા જામીનદારો દ્વારા કોઈ અગાઉનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. સંજોગોમાં, અમે ઠરાવીએ છીએ કે પ્રતિવાદીઓ ૨ અને ૩ બેંક દ્વારા દાવામાં માંગવામાં આવેલી રકમ માટે પણ જવાબદાર છે. તેથી પ્રતિવાદીઓ ૨ અને ૩ સામે પણ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા હુકમનામું કરાયેલ રકમ માટે હુકમનામું હશે. અમે અપીલ મંજૂર કરીએ છીએ. સંજોગોમાં, અમને નથી લાગતું કે આ એક યોગ્ય કેસ છે જ્યાં આપણે ખર્ચનો આદેશ આપવો જોઈએ."

પર બાબતના એકંદર દષ્ટિકોણથી, અમને ખાતરી છે કે અપીલકર્તા (મૂળ વાદી) કાયદા અનુસાર પ્રતિવાદીઓ સામે તેનો દાવો સાબિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યા છે.

પરિણામે, આ અપીલ સફળ થાય છે અને આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદીઓ સંયુક્ત રીતે અને અલગથી રૂ. ૨૧,૩૫,૭૧૧.૧૧ પૈસાની રકમ ચૂકવશે અને વધુમાં રૂ. ૧૨,૬૦,૦૦૦/- પર ૧લી જાન્યુઆરી ૧૯૮૬ થી વસૂલાત થાય ત્યાં સુધી ૧૫% વાર્ષિક દરે વ્યાજ ચૂકવશે. હુકમનામું તે મુજબ કાઢવામાં આવશે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમુર્તીશ્રી)

(વિરેશકુમાર બી. મયાણી, ન્યાયમુર્તીશ્રી)

ચંદ્રેશ

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.